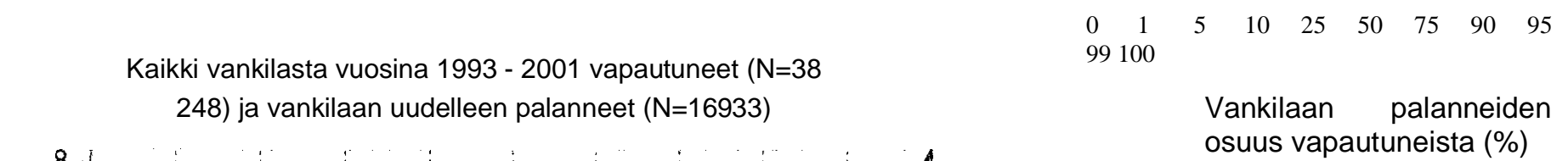

TUTKIMUSKYSYMYKSET (staattiset tekijät)

^m Moni vankeusrangaistuksen suorittaneista palaa vankilaan?

- Vaihteleeiko uusiminen iän, sukupuolen tai vastaavien tekijöiden mukaan?
- Kuinka nopeasti uusi vankeusrangaistus alkaa?
- Kuinka todennäköistä on vankilakierteeseen jääminen?

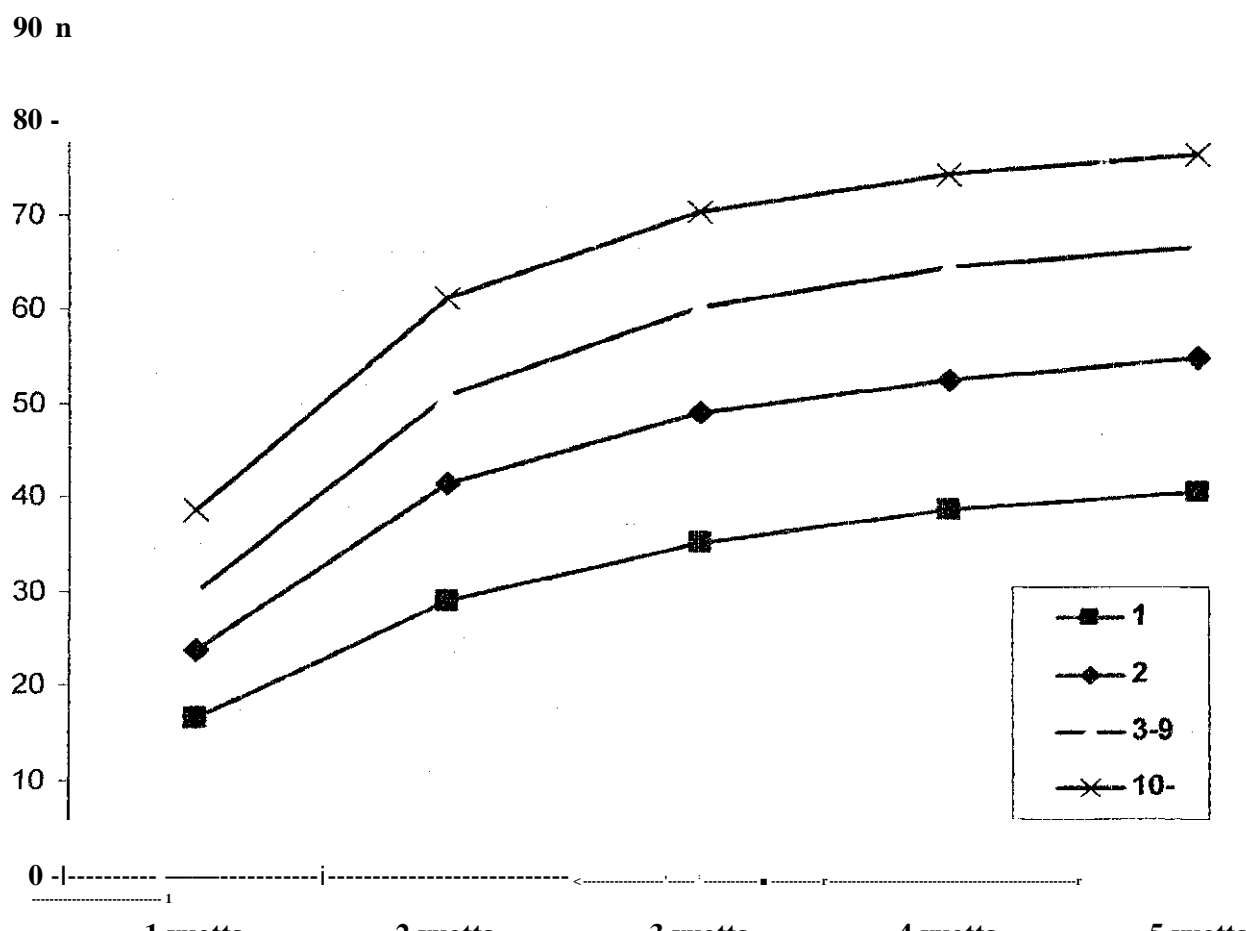
Vankilasta vapautuneiden vankilaan takaisin palaamisen nopeus

- Puolet palanneista aloittaa uuden tuomion vuoden sisällä vapautumisesta
- -3/4 palaa kahdessa vuodessa
- Viisi vuotta riittää seurannan pituudeksi (-97 % palanneista)

Vapautuneiden vankien kuolleisuus muuta

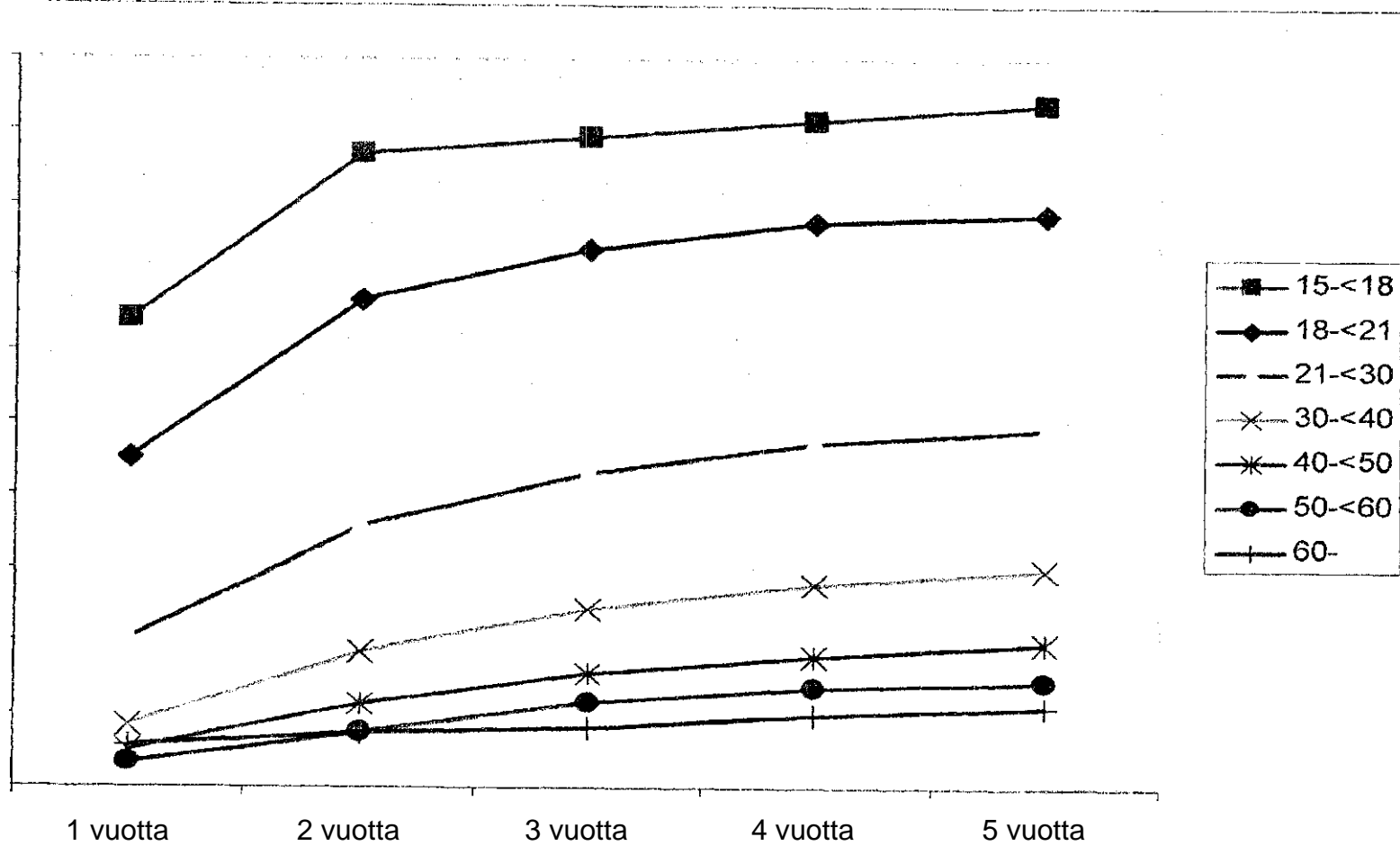
väestöä suurempaa
Nopeutta mitattu
uuden tuomion
päivällä, ei
rikoksentekepäivällä

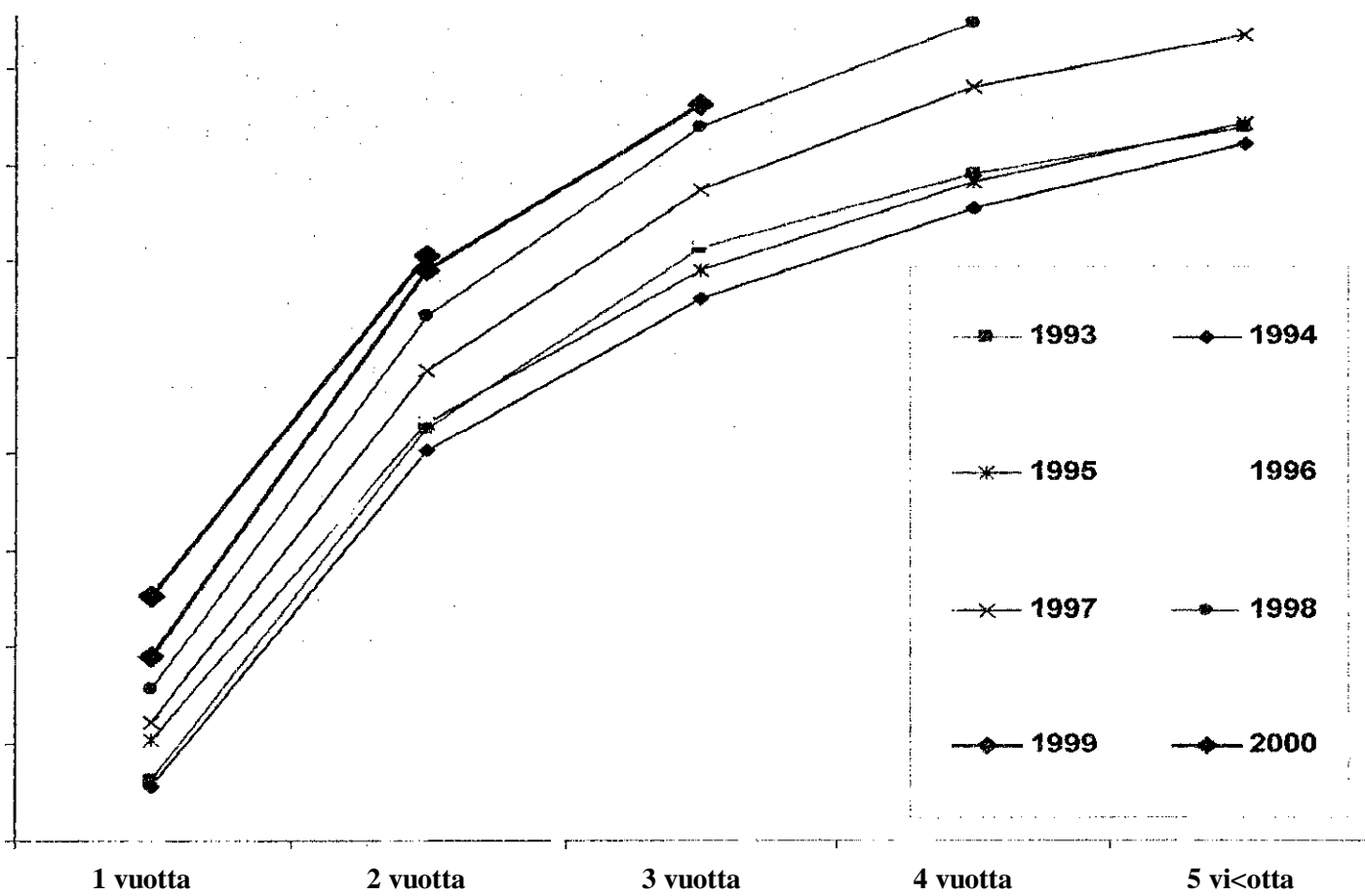
KERTAL
AISUUD
EN
VAIKUT
US (n=36
135):
Vankilaa
n
palanneid
en osuus
(%) eri
pituisina

seuranta-aikoina

ENSIKERTALAISET IKÄRYHMITÄIN (n=10 267):
Vankilaan palanneiden osuus (%) eri pituisina seuranta-aikoina

ERI VUOSINA (1993 - 2000) VAPAUTUNEET n=36 135
 Vankilaan palanneiden osuus (%) eri pituisina seuranta-aikoina

VUOSINA 1993 - 2000 VAPAUTUNEET (n=36 135):

Vankilaan palanneiden osuus (%) eri pituisina seuranta-aikoina

	N	SEURANTA-AIKA VUOSINA (1-3)					
		UUSINEET (%)			JA KUOLLEET		
		1	2	3	1	2	
MIEHET	4036	26.5	42.0	47.5	78	108	
NAISET	187	21.1	35.7	38.9	2	2	
VARKAUSRIKOS	973	36.6	53.8	60.2	13	19	
LIIKENNEJUOPUMUS	1005	23.4	41.8	47.7	25	34	
MUUT RIKOKSET	79	32.5	45.5	46.8	2	2	
RYÖSTÖ	246	24.6	41.8	46.2	6	7	
MUU VÄKIVALTARIKOS	692	23.3	37.6	44.1	10	19	
MUUT RIKOSLAKIRIKOKSET	178	25.9	38.5	42.5	4	4	
HUUMAUSAINERIKOS	488	25.5	36.9	41.5	10	11	
MUU OMAISUUSRIKOS	412	21.0	35.5	39.3	7	9	
HENKIRIKOS	60	10.3	17.5	18.2	2	3	
SIVEELLISYYSRIKOS	90	6.7	15.9	18.2	1	2	

VANKILAKIERTEEN TODENNÄKÖISYYS?

Kuinka todennäköistä on,

että ensi kertaa ehdottoman tuomion aloittanut palaa vapauduttuaan uudelleen

vankilaan

vielä viisi kertaa?

Vankilakierteeseen joutumisen todennäköisyys. Kaikki vuonna 1993 vapautuneet ensikertalaiset (N=2041) - tilastollisen mallin todentaminen aineiston tapauksilla

Vankilassa yhteensä 3,7.2002 vapautunut		Ei		Vapautunut		Vapaudessa yhteensä 3.7.2002	
6 <^izjhi	Uusineita 2. kertalaisia	372	iceb^	103			
0 <fr-----	im Vankilassa 1. kertalaisia	1232	ju	2	1		
	Uusineita 3. 8	175	BEE^	2			
	kertalaisia Uusineita	89	mm64 39	331			
10 <	4. kertalaisia	9.	kertalaisia	165			
6 <ezzjra	Uusineita 5. kertalaisia	1	<J_IZli 2 0	82			
1		Uusineita 10. kertalaisia	kuollut 200	58			
3 <J_uu				4	36		
ra-----	Uusineita 6. kertalaisia			1	13		
1 <JzZl	Uusineita 7. kertalaisi			1	502		
a				0	0		
				7	0		
	Uusineita 8. kertalaisia						

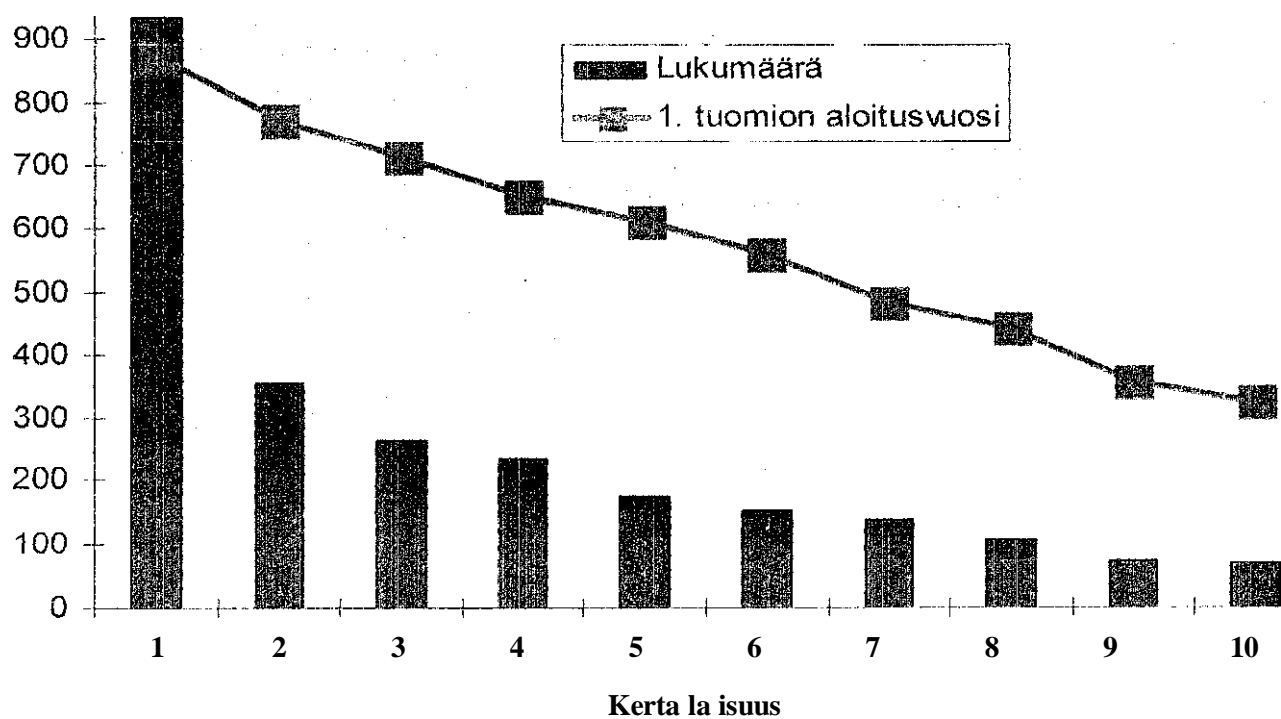
1032 1363 1528 1610 1668 1704

1717 1722

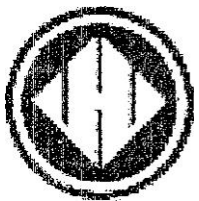
1724 1724

Minä vuonna monta kertaa uusineet ovat
aloittaneet vankilahistoriansa?

Vankilassa 2.7.2002 olleet vankeusvangit

1000 -,

Vankeinhoitolaitos

Tiivistelmä

- Vain kolmasosa ensikertalaisista palaa vankilaan;
- vankilakierteeseen joutiin harva;
- noin joka neljäs palaavista ei ole tehnyt uutta (viranomaisen tiedossa olevaa) rikosta

vapautumisen jälkeen, vaan tulee suorittamaan lainvoimaa vailla ollutta tuomiota (vrt. muut Pohjoismaat).

Vankeinhoitolaitos

Fångvårdsväsendet Prison Service

RITVA SANTAVUORI

Iltasanomat kolumni 20.2.2004

Vuosikaudet meille on vakuutettu, että vankilat ovat rikosten korkeakouluja. Kun vankilaan kerran joutuu, ei rikoskierteestä enää pääse eroon. Rangaistuksilla ei ole ennalta estävää vaikutusta eivätkä ne paranna ketään. Päinvastoin rangaistukset lisäävät rikollisuutta. Kukaan ei ole liiemmästi kysellyt, onko todella näin. Meille on uskoteltu, että vankien uusimisprosentti on noin 65-70. Kokenut vankilaviranomainen vastasi äskeisessä tv-haastatteiussa empimättä, että vankilaan palaa - hänen kokemuksensa mukaan - noin 75 prosenttia rikollisista. Valhetta kaikki tyyni. Vankilakierre onkin pelkkä tyhjä harhakuva. Tämä selvisi, kun rikosseuraamusvirastossa tehty uusi tutkimus julkistettiin.

Iltasanomat kolumni 20.2.2004

Näiden lukujen valossa vankilat ja vankeinhoito ovat onnistuneet erinomaisen hyvin tehtävässään ehkäistä rikosten uusimista. Mutta miksi asiaa on salailtu? Onhantotuuden täytynyt olla viranomaisten tiedossa, vai mitä?

Koko valmisteilla oleva, uusi vankeuslakimmekin perustuu samalle "kerran vanki - aina vanki" -harhakäsitykselle. Ole uskonut itsekin tähän myyttiin ja nyt tuntuu niin pahuksen petetyltä. Kaiken järjen mukaan ja vähän järkeä käyttäe olisi tietenkin pitänyt huomata tämä kupla. Jos rikosten uusimisprosentti todella olisi liki sata, olisivat vankie kokonaismäärät aivan toiset, kuin ne nyt ovat. Jos kaikki aina vain menevät sisään eikä kukaan tule koskaan ulos, nii kyllä talo kuin talo lopulta täyttyy.

Vankilakierteessä olevat ovat aikuisväes

- 1 sairain yhtenäinen väestönosa
- sairastavuus ja kuolleisuus
- 2 syrjäytynein yhtenäinen väestönosa
- asunnottomuus
- työttömyys ja kouluttamattomuus
- sosiaaliset tukiverkoston puute

- 3 köyhin yhtenäinen väestönosa
- viralliset ja epäviralliset velat
 - korvaukset
 - sakonmuuntorangaistusta suorittavat

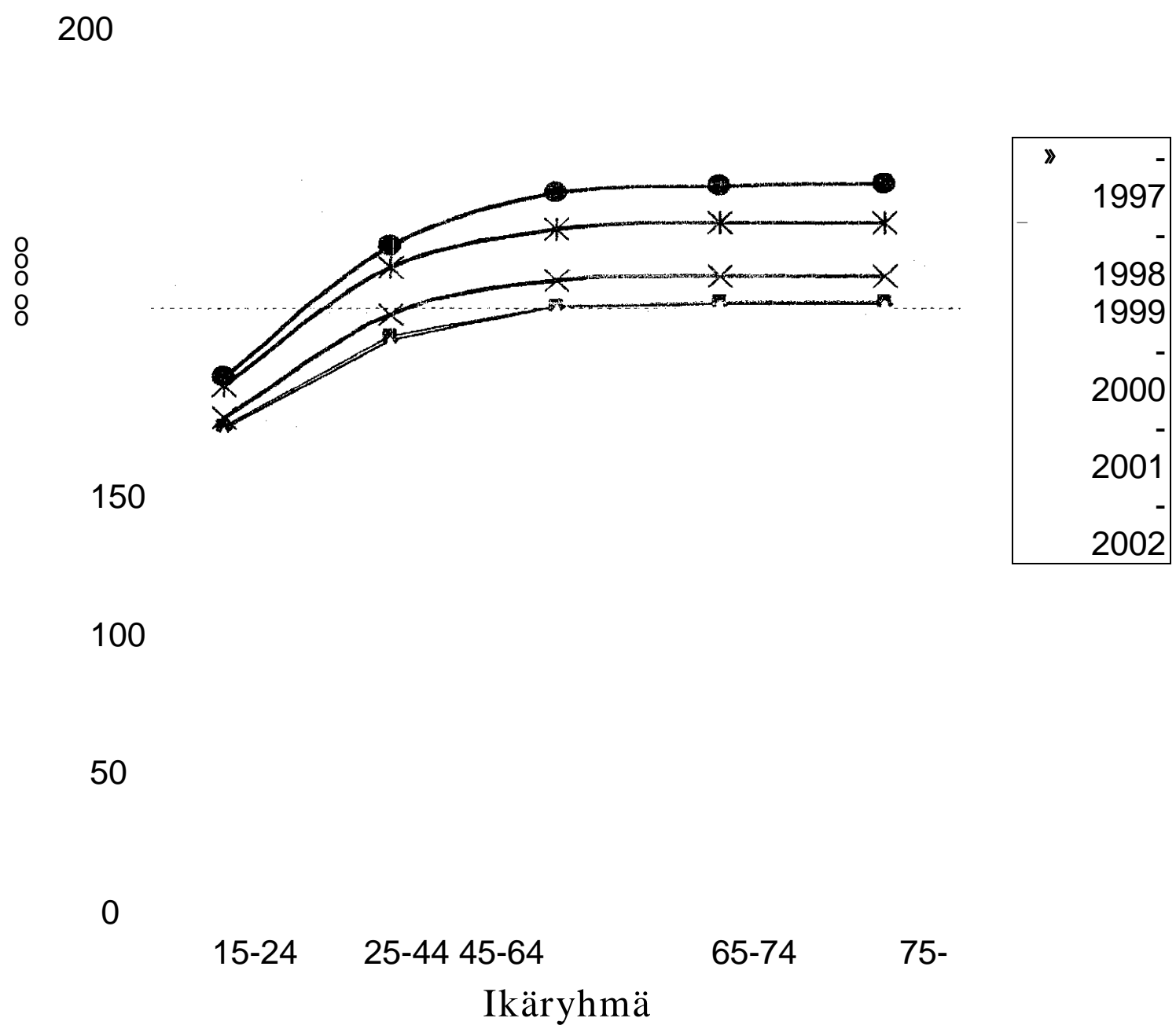
Onko uusint a rikollisuuteen vaikuttaminen hyvä vankeinhoidon tulosmittari?

Uudet seuraamusmuodot

- yhdyskuntapalvelu
- nuorisorangaistus
- sopimushoito (vankeuslaki?)
- valvottu koevapaus (vankeuslaki?)

Uudet toimintamuodot

Vankeusrangaistuksen kumulatiivinen elinikäinen

p:

S Cu

P O
ro a

3

O

I

P^

05

CDH*

3

O
O
O

O) P

p p

Ö

*•

h-{'

CO

^

P

S3

CD

co P P

C/>

p:

ci

o

Cu

ct>

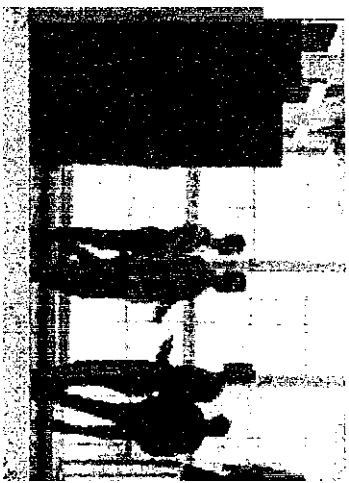
OO

CD

GO <-

+

p:

■' mus ae-

Suomalaisten vankien kuolleisuus:
vuosina 1993-2002 vapautuneet
vankeus vangit:

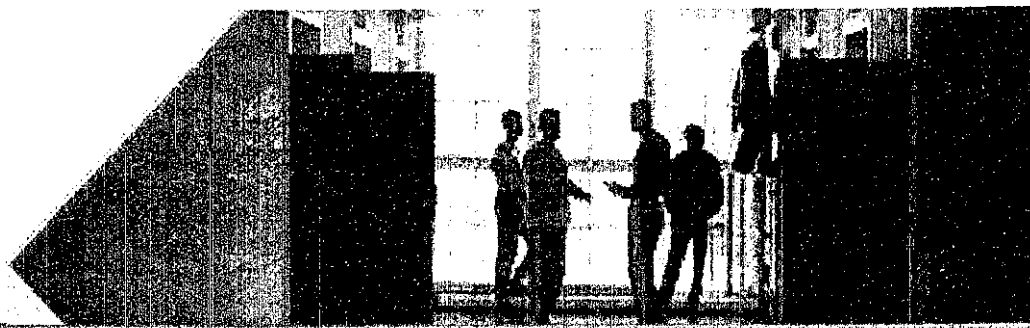
Lähteet:

Rikosseuraamusviraston vankirekisteri
Tilastokeskuksen kuolemansyyrekisteri
Vertailuajo 15.1.2004

Vankeinhoitolaitos

Fängvårdsväsendet Prison Service

TILASTOKESKUKSEN KUOLEMANSYIDEN PÄÄRYHMÄJAKO

	Kuolleita	%
Tapaturmat, myrkytykset ja väkivalta (V01-Y89),(E800-E999)	1543	56,5
Verenkiertoelinten sairaudet (I00-I99), (390-459)	383	14,0
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt (F00-F99),(290-319)	223	8,2
Ruansulatuselinten sairaudet (K00-K93),(520-579)	213	7,8
Kasvaimet (C00-D48), (140-239)	137	5,0
Hengityselinten sairaudet (J00-J99),(460-519)	75	2,8
Oireet ja epätäydellisesi määritetyt tilat (R00-R99),(780-799)	62	2,3
Hermoston ja aistimien sairaudet (G00-H95),(320-389)	32	1,2
Tartunta-ja loistauteja (A00-B99),(001-139)	27	1,0
Umpieritys-, ravitsemus-ja aineenvaihdunnan sairaudet (E00-E90),(240-279)	26	1,0
Synnynnäiset epämuodostumat (Q00-Q99),(740-759)	5	0,2
Virts-ja sukupuolielinten sairaudet (N00-N99), (580-629)	3	0,1
Tuki-ja liikuntaelinten sairaudet (M00-M99),(710-739)	1	0,0
Veren-ja vertamuodostavien elinten sairaudet (D50-D89),(280-289)	0	0,0
YHTEENSÄ	2730	100,0

TILASTOKESKUKSEN ULKOISTEN SYIDEN LUOKITUS

Itsemurhat (X60-X84, Y870)

Myrkytystapaturmat (X40-X49)

Henkirikokset (X85-X109, Y871)

Kaatumis- ja putoamistapaturmat (W00-W19)

Kuljetustapaturmat (V01-V99)

Vahingoittava tapahtuma, tahallisuus epäselvä (Y10-Y34, Y872)

Tapaturmaiset hukkumiset (VV65-VV74)

Savu ja tuli (X00-X09)

Altistuminen luonnonvoimille (X30-X39)

Muut hengitystä estävät tapaturmat (W75-W84)

Ulkoisten syiden myöhäisvaikutukset (Y85-Y86, Y899)

Elottoman ympäristön aiheuttamat tapaturmat (W20-W49)

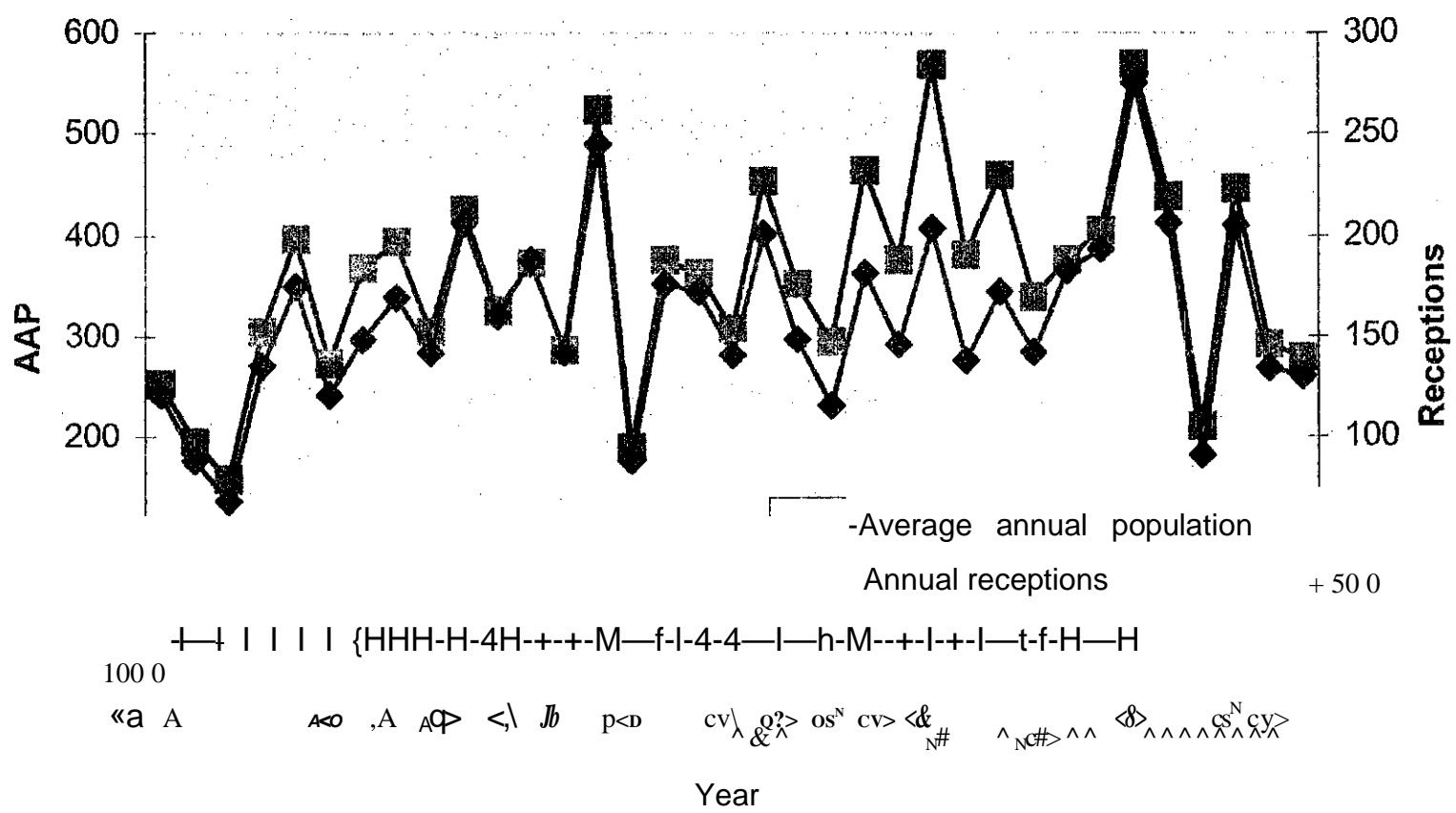
Sähkö, säteily, lämpö tai paine (W85-W99)

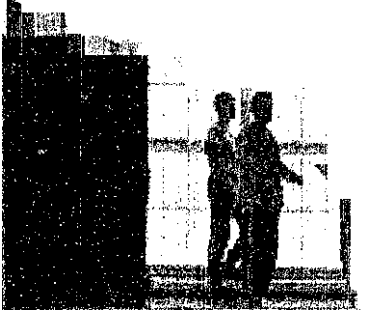
Muut tapaturmat (X50-X59)

Elollisen ympäristön aiheuttamat tapaturmat (W50-W64)

YHTEENSÄ

Death rates in prison /100.000

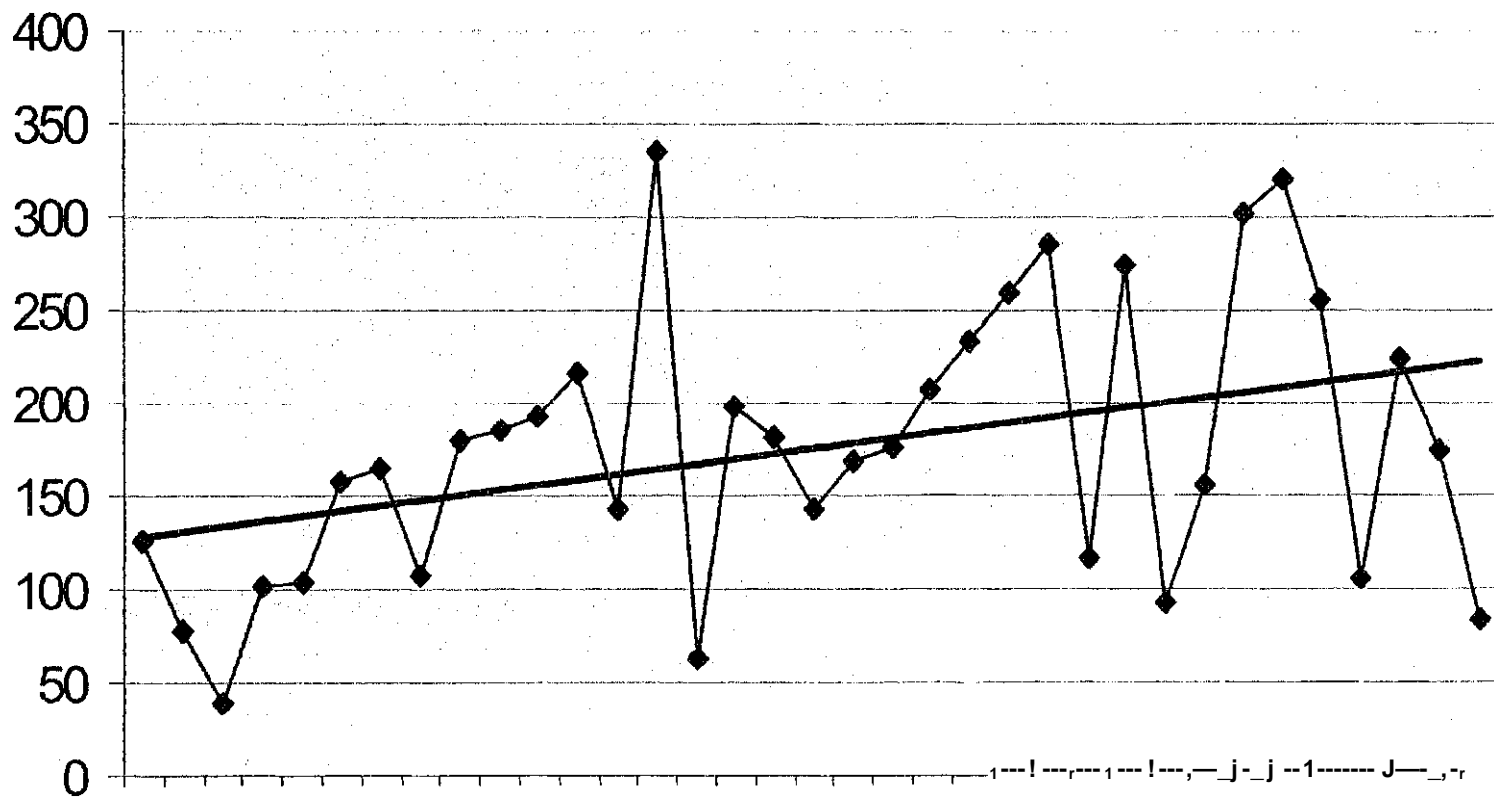

Vankeinhoitolaitos
 Fanavardsvusenat-t
 Service

frison

TBHI

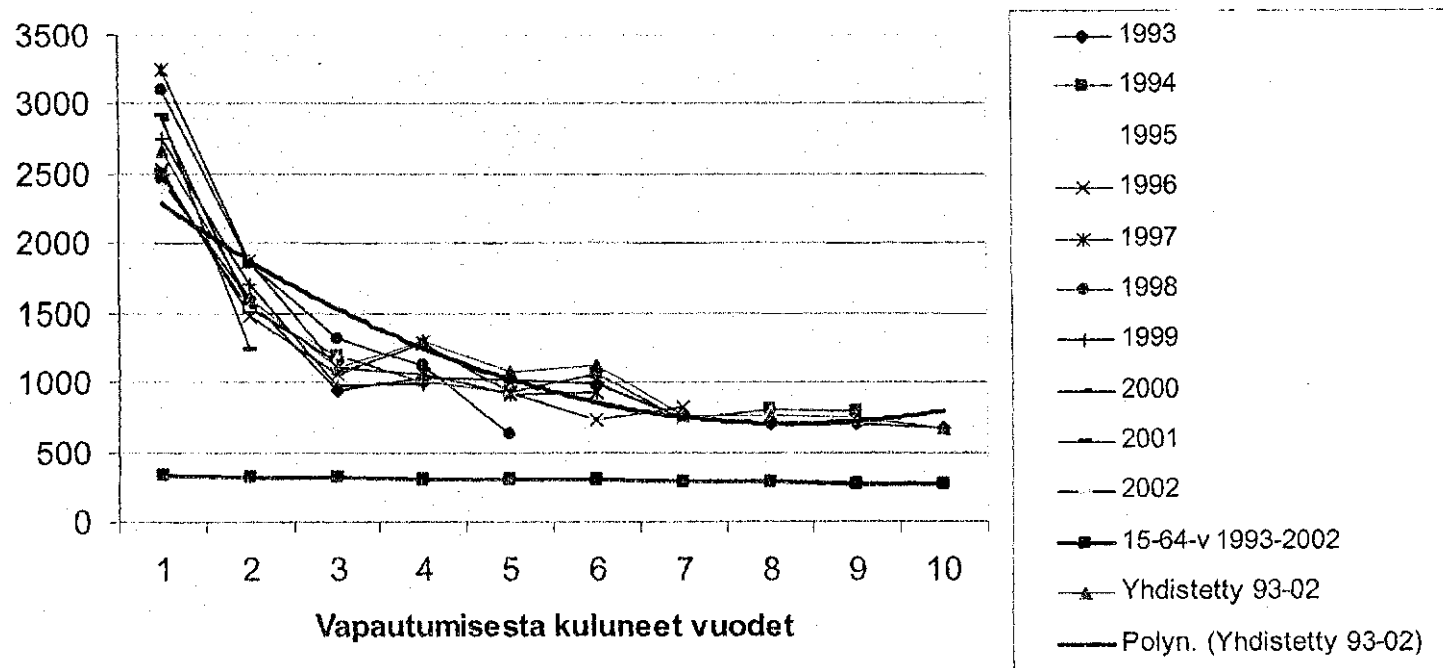
Suicid

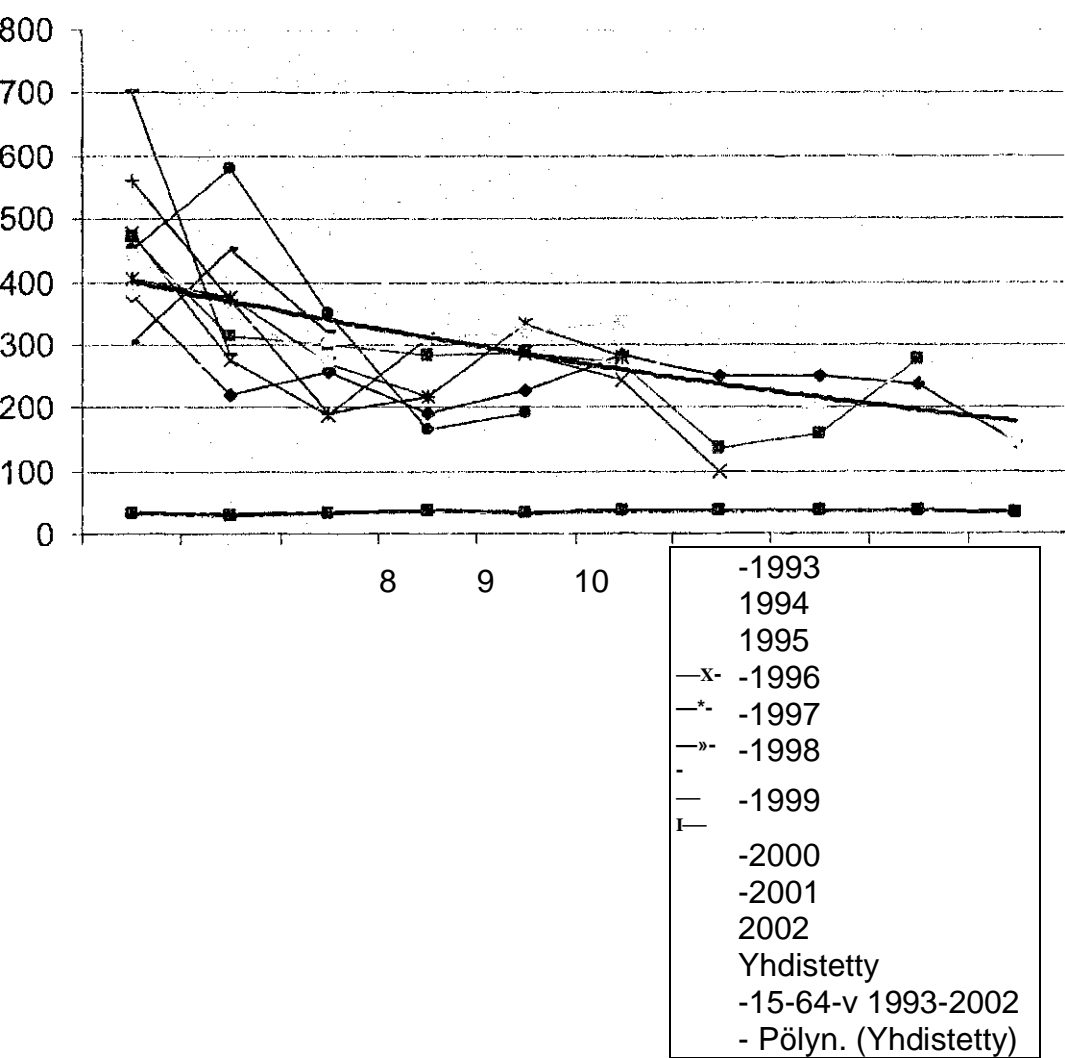
es in
 Prison
 /100.0
 00
 (AAP)

«ô ^ A'b /ib /A /O» çN û&
 oí) # (s^N # <í> ci # ç^N
 ^ \$ & & ^ µ µ ^ ^ µ ^ ^ κC? ^
 NOE> ^^^

Vuosina 1993-2002 vapautuneiden vankien kuolleisuus 1/100.000

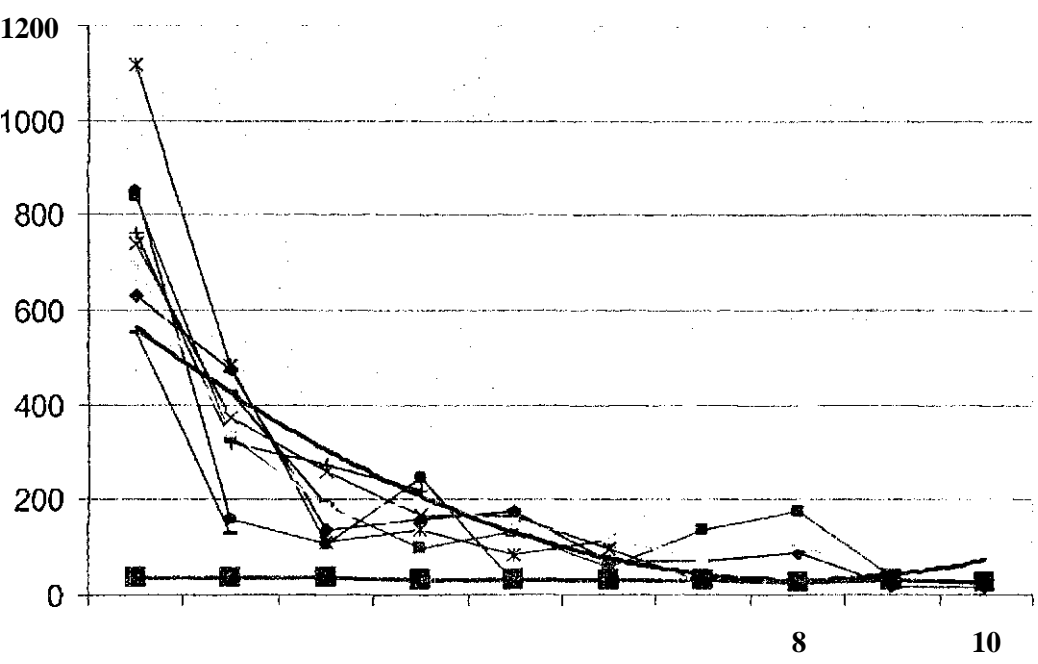

Vuosina 1993-2002 vapautuneiden vankien kuolleisuus: alkoholi / myrkytykset

Vuosina 1993-2002 vapautuneiden vankien kuolleisuus: itsemurhat

25 5 6 7 Years after
release

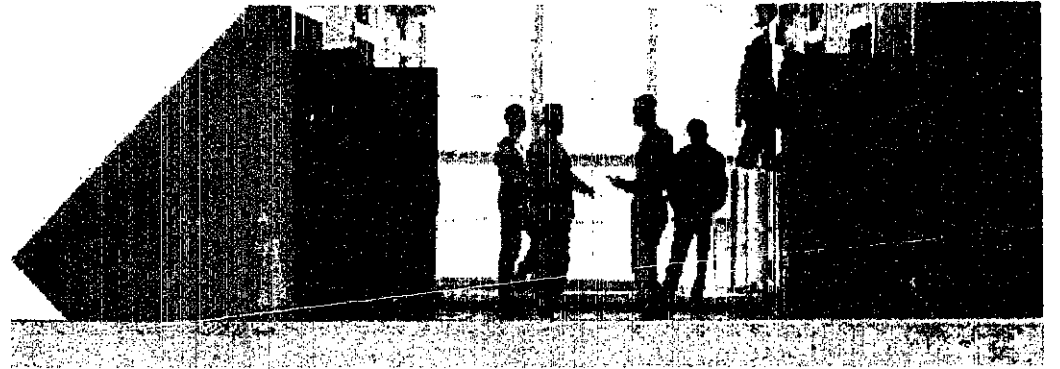

-«-1993 -
 •-1994
 1995
 -»«-1996
 -^1997 ^
 1998
 +-1999
 — 2000
 — 2001
 2002
 Yhdistetty

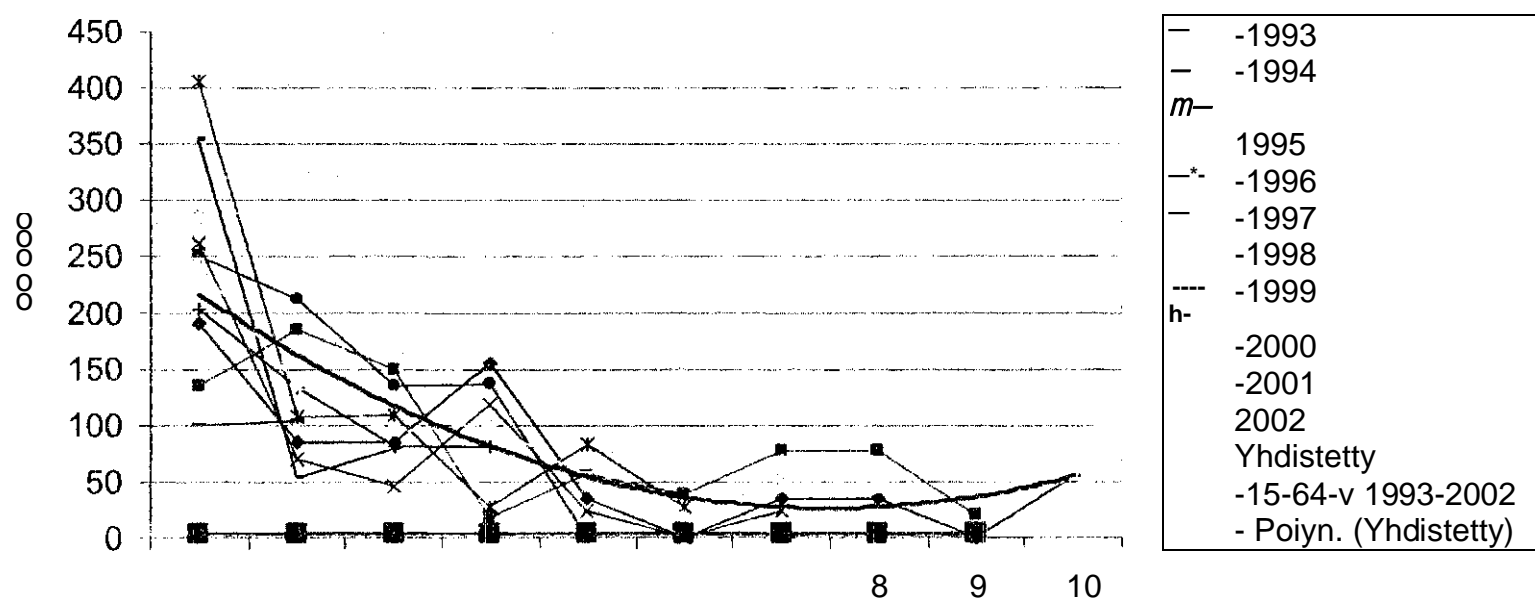
■-15-64-v 1993-2002
— Pölyn. (Yhdistetty)

Vankeinhoitolaitos
F

Vuosina 1993-2002 vapautuneiden vankien kuolleisuus: väkivalta

Vankeinhoitolaitos

FÄNGVÄRDSÄMBUDT PRISON SERVICE

Vapautuneiden kuolleisuudesta

- kuolemavaara on 4-30 -kertainen
- luonnolliset kuolemat harvinaisia

Vankeinhoidolaitos
Tampere-Seinäjoki Pääosasto

V

tí

p:

tí < tí P

Ö

O tí tí

CD
CD

tí tí
tí

CD

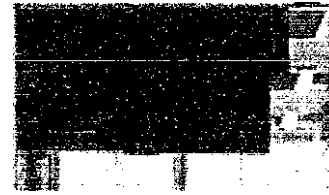
tí

CD

CD

■ TM _____ t(A)/<A> p

nk V

29 o CD''

CO P
p
■CD

s£3

^ p tí''* tí
h-» • (Xi

O
r-f-* O

LX

• 3

£T CD
P H*

tr⁴

O P tí* <_i

CD

£3
p pf

Pr

OS

tí

CD

enOp:

CD

CDg

tí

p: g'

O

CD

P

V
P
m

P GO

p

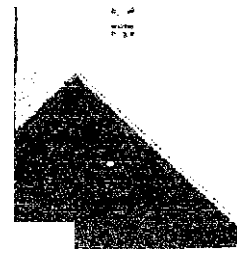
ppp

c/5

Q:

< <:∞
 *73 3
 p ir*
 l - p
 ∞ S l
 GO p p
 P FT
 P tí
 tí ∞
 GO
 o
 o
 p:
 GO h-* •
 ∞ tí
 GO <
 P tí tí O p:
 ∞ tí*
 p:
 GO
 p:

«SSÉÉÉBÉBÉESBSBÉtEm

VANKILASTA VUOSINA 1993-2001 VAPAUTUNEET JA VANKILAAN UDESTAAN PALANNEET

Tiivistelmä

Tutkimus käsittää kaikki vuosina 1993-1999 ehdottoman vankeusrangaistuksen saaneet ja vankilasta vapautuneet keskusvankirekisteristä poimittu aineisto käsittää laajimmillaan 100 000 vankiikautta ja 30 000 henkilöä.

Vankilasta vuosina 1993-1997 vapautuneista ensikertalaisista uuden ehdottoman vankeustuomion sai 40 prosenttia. Uusi rikosta suorittamaan tuomiota, joka ei ole ollut lainvoimainen vankeusaikana. Uuden vankeustuomion saaneiden seuranta-aika kasvaneet, vaikka seuranta-aikaa jatkettiin lähes kymmenen vuoden mittaiseksi.

Miehet uusivat naisia ja nuoret vanhoja useammin. Ensi kertaa vankilassa olleet uusivat harvemmin kuin vankilasta vapautuneet. Ensi kertaa saaneet. Alle 18-vuotiaina vapautuneista vankilaan joutui uudestaan 85-95 prosenttia. Tämän ikäryhmän koko on kuitenkin pienentynyt huomattavasti vuositasolla. Vanhimmissa ikäryhmässä uusijoita oli 20-30 prosenttia. Myös tämän ryhmän koko on suhteellisen pieni, keskimääräinen vankeusaika on lyhyempi kuin muilla vuosissa. Korkein uusimisriski oli ryöstöistä ja omaisuusrikoksista tuomituilla ja alhaisin henki- ja seksuaalirikoksista tuomituilla. Vankilakierteeseen joutuneista noin kaksi kolmesta palaa takaisin vankilaan kolmen vuoden sisällä vapautumisestaan.

Vankilakierteeseen joutuu sadasta vankilasta vapautuneesta ensikertalaisesta muutama. Yleinen käsitys vankilakierteeseen joutumisen suuresta todennäköisyydestä on väärä ja perustuu siihen, että vankiloissa olevista vangeista suurin osa on monta kertaa vankilaan palanneita. Vankilaan uudestaan joutumisen todennäköisyydestä saa todellista suuremman ja virheellisen käsityksen, jos uusiminen lasketaan vain niistä, jotka ovat tietyllä hetkellä vankilassa.

Vankilakierteeseen jääneet vangit ovat erityinen haaste sekä rikosseuraamusvirastolle että laajemmin yhteiskunnalle: he ovat aikuisväestömme sairain, köyhin ja syrjäytynein väestönosa. Heistäkin silti noin joka kolmas jää jokaisella uudella vankilajaksollaan pysyvästi vapauteen. Vapaudessa pysymisen todennäköisyys on erityisen suuri niiden kohdalla, jotka pysyttäytyvät irti päihteistä. Vapautuneiden vankien muuta väestöä huomattavasti korkeampi kuolleisuusaste selittää vankilakierteen katkeamisen vain osittain. Keskusvankirekisterin mukaan vuoden 1991 jälkeen vankilatuomion oli Suomessa suorittanut 13 340 sellaista henkilöä, jotka olivat väestörekisterin verrannusajon aikaan 1.3.2002 elossa ja jotka ovat olleet vapaudessa jo vähintään viisi vuotta, eivätkä siksi enää todennäköisesti palaakaan enää vankilaan.

Vuoden 1999 jälkeen vapautuneiden kohdalla seuranta-aika on vielä liian lyhyt, joten viime vuosina vankiloihin tulleiden ensikertalaisten lopullisia uusimislukuja ei voi vielä tietää.

AVAINSANAT: Uusintarikollisuus, vanki, vankeusrangaistus, rikosseuraamus

Puheenvuoro Eduskunnan lakivaliokunta
Sonja Kurten-Vartio

HE:t 261 - 263/2004 vp
08.04.02005 *Laup 26/2005/067*

HE 261/2004 vp laiksi rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun lain muuttamiseksi

HE 262/2004 vp vankeutta ja ehdonalaista vapauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

HE 263/2004 vp vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Yleistä

Käsitteellä olevat lakiuudistukset ovat lakiuudistukset ovat erittäin tärkeitä koko oikeusjärjestelmän toimivuuden ja tuloksellisuuden kannalta. Mikäli viimeisessä vaiheessa eli rangaistuksen täytäntöönpanossa epäonnistutaan on suurena vaarana että suuri osa muiden tahojen kuten poliisin selvitystyöstä, syyttäviviranomaisten ja tuomioistuinten työ valuu hiekkaan. Mikäli vankeusrangaistuksessa ei ole sisältöä, on sen ainoa saavutus hetkellinen eristäminen muusta yhteiskunnasta. Eristämisaajan pituudesta riippuu silloin kuinka suuriksi eristämisen haitat koituvat vapautumisen jälkeen sekä yksilölle että yhteiskunnalle.

Nyt ehdotetut lakiuudistukset ovat mielestäni oikean suuntaisia ja tuovat nykyistä selvemmin esille vankeinhoidon tärkeitä tavoitteita sekä mahdollistavat toivottavasti nykyistä paremmin seurannan, missä määrin tavoitteet käytännössä toteutuvat. Mitä tulee nykyiseen lainsäädäntöön, ei sekään ole ollut huono, eikä ole ollut esteenä laadullisesti hyvän vankeinhoidon toteuttamiselle. Ongelmana on pikemminkin ollut kyky soveltaa sinänsä tavoiteltavia periaatteita käytännön työssä. Keskeisimmät tavoitteet ovat jääneet useimpien vankien kohdalla toteutumatta ja vankeinhoito on viime vuosina yhä enemmän perustunut vankien säilyttämiseen ja eristämiseen. Tosiasiallisesti valtaosa vangeista viettää 20-23 tuntia vuorokaudesta sellissään, televisio ainoana kuntouttajana ja seuralaisena.

Suurimmat haasteet nyt suunnitteilla olevalle vankeuslain ja rangaistuksen täytäntöönpanon hallinnosta annettavalle laille tulee olemaan asennemuutoksen aikaansaaminen suhteessa vankilan tehtävään, vankien kanssa tehtävään työhön että vankeihin. Tähän mennessä vankiloissa ei olla kyetty riittävässä määrin sisäistämään muuttuneen tilanteen mukanaan tuomia haasteita eikä sopeuttamaan työskentelytapoja uuteen tilanteeseen. Monin paikoin koetaan henkilökunnan parissa vankilan pääasiallisena tehtävänä vangin rankaiseminen ja sen edellyttämä vartiointi. Kuntoutusajatukselle ei juuri löydy tilaa.

Vankiloiden tämänhetkinen ahtausta vaikeuttaa mahdollisuutta toimintojen tarjoamisessa kaikille vangeille. Vangeilta ei juuri voi odottaa osallistumisvelvoitteen täyttämistä niin kauan kuin vankilalla ei ole riittävässä määrin toimintoja tarjolla. Sama ongelma vaivaa suuremmassa tai pienemmässä määrin kaikkia vankiloita. Resurssipula ei ole sinänsä päällimmäisenä esteenä hyvän vankeinhoidon tuottamiselle. Vankiloissa on vielä tälläkin hetkellä käyttämättömiä resursseja sekä henkilö- että aineellisella puolella. Jos kaikki nyt käyttämättömät voimavarat hyödynnettäisiin saataisiin jo sillä suurilla laadullisilla parannuksilla aikaan. Olemassa olevien voimavarojen kartoittamisella, henkilöstövoimavarojen oikea kohdentamisella, henkilöstörakenteen muutoksilla ja työaikajärjestelyiden järjeistämällä voitaisiin parantaa vankeusrangaistuksen sisältöä ja lisätä vangeille tarjottavia toimintamahdollisuuksia. Mutta tarvittavien

muutosten aikaansaaminen on ollut vaikeaa ja pelottavaa ja yrityksistä huolimatta niitä ei olla kyetty saattamaan loppuun.

Vankimäärän kasvamisesta huolimatta on viime vuosien tapahtunut myös myönteistä kehitystä. Vankitietojärjestelmän käyttöönoton myötä on saatu arvokasta tietoa vankipopulaatiosta ja sen tarpeista. Tämä antaa hyvän pohjan vankilassa tehtävän työn suunnittelulle. Kaikilla vankiloilla on tarjolla päihdekuntoutusta, sen tarjonta ei vain vastaa likimainkaan kysyntää ja vapautumistilanteissa kuntoutuksen jatkuvuus on usein epävarma. Päihderiippuvaisten vankien kuntoutusmahdollisuuksien parantaminen on ollut tärkeä askel oikeaan suuntaan. Vielä vastaamattomia haasteita löytyy vankien ammatillisen koulutustason parantamisesta ja mielenterveysongelmista kärsivien vankien hoitomahdollisuuksien parantamisesta. Huomiota tulisi edelleen kiinnittää haavoittuvien vankiryhmien kohteluun ja heille tarjottaviin toimintamahdollisuuksiin. Tällaisia ryhmiä ovat nuoret, naiset, ulkomaalaiset, suomenruotsalaiset, elinkautis- ja pitkäaikaisvangit. Näihin ryhmiin kuuluvien vankien osallistumiseen ovat muita huonommat.

HE 261/2004 vp laiksi rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun lain muuttamiseksi

Nykyinen lainsäädäntö antaa jo mitä parhaimmat mahdollisuudet toteuttaa hyvää vankeinhoitoa Suomessa. Periaateohjelma, johon on kirjattu toiminnan tavoitteet, arvot, periaatteet ja keinot kuuluvat varmaan maailman parhaimpiin, niillä ei ole valitettavasti kovinkaan paljon yhteistä vallitsevien käytäntöjen kanssa.

Toivottavasti rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annettu laki tuo tähän korjauksen.

1. Aluevankiloiden perustaminen mahdollistaa nykyistä paremman seurannan sille mitä vankiloissa todellisuudessa tapahtuu ja missä määrin tulostavoitteista pidetään kiinni. Tällä hetkellä vankilat ovat saaneet aika pitkään elää omaa elämäänsä tulostavoitekeskustelujen välissä, kenenkään siihen puuttumatta. Toivon lakiuudistuksen tuovan paremmat edellytykset toiminnan tehokkaammalle ohjaukselle ja valvonnalle. Nykyinen valvovien tahojen toiminta jättää paljon toivomisen varaa varsinkin mitä tulee siihen tapaan millä vangeille tarkoitettujen toimintojen tarjonnasta on huolehdittava. Tämänhetkistä tilaa kaikilla tasoilla voi ehkä parhaiten kuvailla käsitteellä: välinpitämättömyys.
2. Vastuun ja päätösten saattaminen lähemmäksi vankia ja hänen vankilaansa on omiaan tehostamaan ja parantamaan asioiden hoitoa. Päätävävallan hajauttaminen ja selkeyttäminen on perusedellytys kaiken toiminnan onnistumiselle.
3. On myös hyvä että vankien rangaistusajan suunnittelu keskitetään yhteen laitokseen. Sillä voidaan varmistaa että suunnitelmat todella tulevat tehdyiksi ja se lisää vankien yhdenvertaista kohtelua. Vaara vaanii vasta sijoituslaitoksessa mikäli siellä ei ole valmiuksia panna täytäntöön hyviä suunnitelmia.
4. Hallinnon muutokset edellyttävät uudenlaista suhtautumista koko henkilökunnalta ja valmiutta olla vangin kanssa tekemisissä. Tämä ei ole aivan itsestään selvä asia vankilassa työskentelevien keskuudessa. Lähityöskentelyä vankien kanssa tulisi painottaa nykyistä enemmän. Tällä hetkellä vangit viettävät paljon aikaa keskenään ja henkilökunta keskenään. Esim. iltoina tapahtuvan vapaa-ajan toimintojen aikana vangit ovat

keskenään, ilman henkilökunnan valvontaa, mikä saattaa olla turvallisuusriski. Näin jää myös puuttumaan tärkeä vuorovaikutus vankien ja henkilökunnan välillä jonka kautta voisi vaikuttaa vankien asenteisiin ja arvoihin ja tukea heitä hyvissä pyrkimyksissä rangaistusaikaa ja vapautumista silmälläpitäen. Lakiesitys tukee tämän suuntaista muutosta.

5. Jo henkilökuntaa valittaessa vankeinhoitoalan koulutukseen tulisi nykyistä paremman pystyä karsimaan pois sellaiset henkilöt jotka ovat asenteiltaan rasistisia ja tai muu sellainen suhtautuminen vankiin joka ei ole yhteneväinen ammatilliseen suhtautumiseen.
6. Valittaessa koulutettavia henkilöitä olisi eduksi jos koulutettavien ryhmä pitäisi sisällä henkilöitä erilaisista etnisistä ryhmistä kuten romaaneja, suomenruotsalaisia, somaleja ja venäläistä syntyperää olevia henkilöitä. Näin voitaisiin jatkossa paremmin vastata vankilatyön haasteisiin.
7. Vankeuskin toteutuminen suunnittelulla tavalla edellyttää paitsi hallinnollisia muutoksia myös merkittäviä asennemuutoksia.

HE 262/2004 vp vankeutta ja ehdonalaista vapauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

1. Valvotun koeajan käyttöönotto on tervetullut muutos. Se antaa joustavuutta ja mahdollistaa soveltamisen tähän työsuuteen, huomioon ottaen yksilön ja hänen sen hetkisen tilanteen sekä vankeusajan ja vapautumisajan suunnitelmien paremman toteutumisen siirtymisvaiheessa siirryttäessä laitoksesta siviiliin.
2. KHL mahdollisuudet päästä vankilasuunnitelmista "kiinni" vankeusajan loppupuolella tulisi taata, onnistuneen lopputuloksen ja saumattoman yhteistyön aikaansaamiseksi tämä on välttämätöntä. KHL henkilökunnan vankilavierailuita tässä tarkoituksessa ei olla riittävästi huomioitu työsuorituksia mitattaessa mikä on vaikeuttanut KHL henkilöiden mahdollisuuksia panostaa.
3. Myös ehdonalaisen vapauden lykkääminen on järkevä muutos niissä tilanteissa joista 9§ mainitaan
4. Yhteistyötä vankilan ja eri viranomaisten välillä tulisi entisestään edistää. Kotikunnan viranomaisilla on erityinen merkitys siihen miten vangin elämä vapaudessa onnistuu. Olisi tärkeää että mikä tahansa vankilassa aloitettu kuntouttava työ tai opiskelu voisi jatkua saumattomasti myös vapaudessa.
5. Nuorisovankien vapauttamiseen olisi kiinnitettävä entistä enemmän huomiota että vanki ei vapautuisi toimeettomuuteen tai työttömyyteen.

HE 263/2004 vp vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

1. Vangit ovat joutuneet entistä enemmän eriarvoiseen asemaan eikä vankiloissa ole kyetty vastaamaan sen paremmin vangin kuntouttamistarpeisiin kuin työ -tai koulutusmahdollisuuksien tarjoamiseen riittävässä määrin. Ne vangit, joille vankila on voinut tarjota sisältöä ja toimintaa ovat olleet siihen tyytyväisiä ja se on myös valtaosalta ollut hyvälaatuista. Mutta ne vangit, jotka ovat jääneet kaikkien mahdollisuuksien ulkopuolelle eivät ole saaneet muuta kuin säilytystä.
2. Erityisen huonosti rangaistusajan sisällölliset tavoitteet ovat toteutuneet elinkautis- ja pitkäaikaisvankien osalta. Huomioon ottaen elinkautisvankien määrän jatkuvaan ja nopeaan lisääntymiseen, tulisi huolehtia siitä että heidän aikansa vankilassa olisi

mahdollisimman normaalia. Tätä nykyä luvattoman suuri osa elinkautisvangeista viettää vuotensa toimeettomina, yksinäisyydessä sellissään. Muun muassa Isossa Britanniassa on perustettu omia avolaitoksen tapaisia laitoksia yksinomaan elinkautisvankeja ja pitkäaikaisvankeja varten, jotta voitaisiin taata normaalimpi vankeusaika.

3. Huomiota on myös kiinnitettävä ulkomaalaisten vankien tilanteeseen ja kohteluun vankeusaikana. Samat oikeudet eivät toteudu heidän osaltaan.
4. Kielelliset oikeudet ovat suomenruotsalaisten vankien osalta huonot. Henkilökunta ei enää osaa ruotsia, nuoremmat vartijat puhuvat englantia mutta se ei ole ummikko vankien kieli. Mitään lomakkeita ei ole saatavissa ruotsinkielellä, joiden avulla vanki voi hakea siviilityölupaa, ulkopuolista opiskelulupaa, avolaitospaikkaa, perhetapaamista tai poistumislupaa. Eduskunnan oikeusasiamies on pyytänyt asiasta selvitystä toukokuun loppuun mennessä. Ruotsinkieliset osastot joita on perustettu Helsinkiin, Turkuun ja Vaasaan ovat olemassa vain paperilla, niihin ei sisälly mitään äidinkielellä tapahtuvaa toimintaa tai palvelua. Tämä asia tulisi korjata mitä pikimmin.
5. Monista eri syistä jotka ehkä ovat käyneet ilmi tästäkin lausunnosta, pelkään ettei rikosseuraamusviraston alaiset laitokset jatkossakaan kykene toteuttamaan vankeinhoitoa joihin pyritään vankeuslain 2, 3, 5 ja 6 §. Siitä syystä tulisi avata mahdollisuus myös yksityisten vankiloiden toiminnalle. Minun on vaikea kuvitella, että jos osa rangaistusten täytäntöönpanosta olisi uskottu yksityisille toimijoille, että valvovat viranomaiset hyväksyisivät niitä puutteita, joita nyt esiintyy täytäntöönpanolain noudattamisessa. Se antaisi myös vertailukohteen mitä samoilla annetuilla resursseilla voidaan saada aikaan.

Professori Terttu Utriainen
Lapin yliopisto

HE:t261 - 263/2004 vp

12.4.2005 klo 10.00

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: Asiantuntijan puheenvuoro lakivaliokunnassa valmistelevasti käsiteltävinä

oleviin hallituksen esityksiin:

- HE 261/2004 vp laiksi rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun lain muuttamisesta,
- HE 262/2004 vp vankeutta ja ehdonalaista vapauttamista koskevaksi lainsäädännöksi ja
- HE 263/2004 vp vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Tässä kirjallisessa esityksessä käsittelen hallituksen esityksiä järjestyksessä ja puutun lähinnä ainoastaan sellaisiin kohtiin, joissa nähdäkseni on jotakin toivomisen varaa.

HE 261/2004 vp laiksi rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun lain muuttamisesta:

Esitys koskee rangaistusten täytäntöönpanon organisatorista uudistamista, joka lähinnä on olemassa olevien voimavarojen uudelleen sijoittelua. Esiitetty hallintomalli on kolme portainen käsittäen keskushallinnon ja alue- sekä paikallistason. Pohjoismaisista esikuvista lähinnä se muistuttaa Norjan mallia - Tanskassa ja Ruotsissa on yhtenäisempi organisaatio. Aluevankilat jakaantuisivat viiteen toimialueeseen, jotka pohjautuisivat maakuntarajoihin. Maakuntia ollaan ilmeisesti vähentämässä, joten maakuntapohjainen jako saattaa tulevaisuudessa näyttää toisenlaiselta, mutta se tuskin tulee aiheuttamaan tässä mielessä ongelmia.

Organisatoriset kysymykset liittyvät resurssien jakoon, jotka samoin kuin vankiloiden sijoittamisetkin ovat poliittisia kysymyksiä. Aluevankila-ajattelussa lähdetään siitä, että vanki suorittaa rangaistuksensa lähellä asuinalueitaan kotimaakunnassaan. Tässä mielessä koko vapausrangais-tusajattelu on vielä instituutiokeskeistä. On kuitenkin hyvä muistaa, että rikosoikeuden historiassa rangaistukset on usein suoritettu hyvinkin kaukana kotipaikkakunnalta silloin, kun vapausrangaistus on yhdistynyt karkotukseen. Voi olla, että tulevaisuudessa elektronisen valvonnan ja liikkuvuuden lisääntyessä aluevankiloihin pohjautuva maakunta-ajattelu menettää merkitystään.

HE 262/2004 vp vankeutta ja ehdonalaista vapauttamista koskevaksi lainsäädännöksi:

Vankeuden sisältö (RL 2c: 1): Lainkohdan mukaan vankeusrangaistuksen sisältönä on vapauden menetys tai rajoittaminen. Myös perusteluissa (s. 39) sanotaan, että vankeus on pantava täytäntöön niin, että sen rangais-tussisällöksi muodostuu vain vapauden menetys. - Ajatus on idealistinen ja epärealistinen. Vankeudella on sivuvaikutuksia, joihin myös perusteluissa viitataan. Vaikkei vapausrangaistuksen varsinaisena sisältönä ja tarkoituksena olekaan esimerkiksi maineen vahingoittaminen, työpaikan menettäminen tai psyykkisten kärsimysten aiheuttaminen, näin tosiasiasa kuitenkin tapahtuu. Pykälän sanamuoto onkin lähinnä jääne ns. uusklassisesta kriminaalipolitiikasta, joka lähti siitä, että vankien asemaa ja myös vankiloiden tasoa saadaan parannettua sillä, että vankeusrangaistuksen sisällöksi määrätään ainoastaan vapauden menetys tai sen rajoittaminen. Osaksi tämä taktiikka kylläkin toimi.

Tulevaisuudessa yläkäsitteeksi luultavasti muodostuu vangin "kontrolloiminen" siten, että vapauden eri osa-alueita kontrolloidaan ja tarkkaillaan esimerkiksi elektronisesti. Vankeusrangaistusta luultavasti tulevaisuudessa suoritetaan hyvin eri tavalla ja eri paikoissa, eikä sen sisältönä niinkään ole fyysisen vapauden menettäminen tai rajoittaminen, vaan käyttäytymisen kontrollointi. Tähän myös perusteluissa viitataan.

Ehdonalaisen vapauttamisen määritelmä ja määräytyminen (RL 2c:5): On erittäin hyvä, että esityksessä koetetaan saada läpinäkyvämmäksi lainsäädäntötasolla ehdonalaisen vapauttamisen sääntely ja hallintokäytäntö. Useat muutokset ovat tapahtuneet oikeusministeriön vankeinhoito-osaston määräyksillä, vaikka lainsäädäntö olisi ollut oikea taso asioiden sääntelyyn.

Pääsääntönä ehdonalaiseen vapauteen päästämässä tulisi olemaan kaksikolmasosaa. Tämä on nykyinenkin käytäntö, eikä minusta siihen ole mitään huomauttamista. Edelleen ehdotetaan, että alle 21-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomittu tai vanki, joka rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on suorittanut rangaistuksesta puolet. - On hyvä, että nuorten rikoksentekijöiden päästäminen ehdonalaiseen vapauteen 1/3:n suorituksella poistetaan, koska se esimerkiksi henkiri-koksissa on saattanut johtaa siihen, että nuori henkilö palaa vankilasta 1-2 vuoden kuluttua, mitä törkeissä rikoksissa ei voida pitää asianmukaisena.

Ehdotuksessa on esitetty eräänlaista kolmen vuoden puhdasta aikaa, jonka jälkeen vankeusrangaistuksen suorittaminen aloitetaan ikään kuin alusta, ja päästään jälleen puolella suorituksella ehdonalaiseen vapauteen. Tämä kolmen vuoden aika on alunperin tullut ehdollisesta rangaistuksesta, jonka yhteydessä tuomioistuimet opetettiin siihen, ettei rikoksentekijää pidetä enää uusijana, jos hänellä on kolmen vuoden puhdas aika takanaan. Tämä tulkinta ei alunperin perustunut lakiin.

Kolmen vuoden aika vankilan ulkopuolella toimii ehdonalaista vapautta määrättäessä silloin, jos kysymyksessä ovat suhteellisen lyhyet vapausrangaistukset. Sen sijaan, jos

kysymyksessä on esimerkiksi kaksi tapoa, joista kummastakin tuomitaan 9 vuoden vankeusrangaistus, rangaistukset muodostuvat aivan eri pituiseksi ehdotettua kolmen vuoden aikaa sovellettaessa. Oletetaan, että henkilö ensimmäisen tuomion jälkeen ennen kolmen vuoden määräaikaa syyllistyy tappoon ja tulee siitä myös tuomituksi. Hän on ensimmäisestä taposta vapautunut istuttuaan vankilassa puolet eli 4,5 vuotta ja vapautuu toisesta 9 vuoden tuomiosta istuttuaan 2/3:aa eli 6 vuotta eli yhteensä suoritettavaa rangaistusta on 10,5 vuotta. Jos sen sijaan hän syyllistyy toiseen tappoon kolmen vuoden määräajan jälkeen, hän pääsee toisestakin 9 vuoden tuomiosta 4,5 vuoden jälkeen, jolloin suoritettavaa aikaa on yhteensä 9 vuotta. Tuomioistuimet voivat tietysti ottaa tämän uusimisen rangaistusta mitatessaan siten huomioon, että rangaistukset tulevat suunnilleen samanpituisiksi. Kolmen vuoden määräaika saattaa aiheuttaa eripituisia kokonaisrangaistuksia, enkä ole vakuuttunut, tarvitaanko tällaista kolmen vuoden sääntöä ehdotetussa 5 §:ssä.

Ehdonalainen vapauttamien yhteenlasketusta vankeusrangaistuksesta (RL 2c:7): Ehdotus on hyvä, koska aikaisempi käytäntö on merkinnyt sitä, että ehdonalaisen vapauttamisen määräävä murto-osa on otettu vain yhdestä rangaistuksesta, muiden pudotessa ikään kuin pois. Nyt jokainen tuomittu rangaistus vaikuttaa tosiasiasa lopulliseen rangaistukseen ja myös ehdonlaiseen vapauteen.

Ehdonalainen vapauttamien elinkautisesta vankeudesta (RL 2c: 10): Elinkautisesta voi ehdotuksen mukaan päästä ehdonlaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu 12 vuotta, alle 21-vuotiaana tehdyistä rikoksista 10 vuotta. Verrattaessa murhan ja tapon rangaistusasteikkoja ja ehdotettua 5 ja 10 §:ää konkretisoituu se, miten suuri ero tapon ja murhan tuomioissa tulee olemaan. Tapon (RL 21:1) rangaistusasteikko on 8-12 vuotta ja nuorilla alle 18-vuotiailla 14 vrk-9 vuotta. Ehdotuksen mukaan elinkautinen kestää 12 vuotta/10 vuotta. Jos taposta tuomittu suorittaa esimerkiksi 9 vuoden tuomiosta 4,5 tai 6 vuotta, erot ovat liian suuret, kun ottaa huomioon sen, etteivät teonkuvaukset ja syyllisyys useinkaan eroa näin huomattavasti toisistaan. Tapon ja murhan asteikot onkin saatava jatkumoksi siten, että murhan rangaistusvaihtoehdoksi tulee myös määräaikainen vankeusrangaistus.

Koko rangaistuksen suorittaminen vankilassa (RL 2c: 11): Pakkolaitos ja vankilaoikeus ovat aikansa eläneitä instituutioita, joten esitetty pykälä sinänsä on tarkoituksenmukainen. Tuomion määrää esitetään nostettavaksi 2 vuodesta 3 vuoteen. Perusteluna esitetään, että yleensä pakkolaitokseen määrätyillä on pidempi kuin kolmen vuoden tuomio. Tämä pitää varmasti paikkansa silloin, kun on kysymyksessä henkirikos. Täytyy kuitenkin muistaa, että esimerkiksi törkeästä raiskauksesta rangaistusminimi on 2 vuotta ja tuomioiden rangaistustaso on yleensä aika alhainen.

Sanamuoto on otettu suhteellisen suoraan vaarallisten rikoksenuusijain eristämisestä annetun lain 1:sta, jota kuitenkin voisi selventää. Pykälän 2 kohdassa sanotaan, että edellytyksenä on, että rikosentekijä on rikosta edeltäneiden 10 vuoden aikana syyllistynyt 1 kohdassa mainittuun rikokseen tai 1 kohdassa mainittu rikos on tehty 3 vuoden kuluessa siitä, kun hän on vapautunut suorittamasta koko rangaistusalaan vankilassa tai elinkautista vankeutta (s. 49). Jälkimmäinen kohta on selvä, mutta ensimmäisen kriteerin kohdalla ei käy ilmi, tarkoitetaanko syyllistymisellä myös sitä, että henkilö on tuomittu tästä rikoksesta, rikos on tullut muuten ilmi vai mitä. Nykyistä lakia on

tulkittu siten, ettei tuomiota välttämättä tarvita. Kohta olisi ilmeisesti syytä selventää lakitekstissä.

Jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöönpantavaksi (RL 2c: 14): Ehdotettu pykälä on samansisältöinen kuin ehdollisen vankeuden täytäntöönpanoa koskeva RL 2b:5. Ehdollisia vankeuksia pannaan täytäntöön nykyään erittäin harvoin (noin 2 %), joten ehdollinen vankeustuomio toimii tällä hetkellä lähinnä varoituksena ja rangaistuksena on itse oikeudenkäynti. Saattaa olla, että tässä käy suunnilleen samoin. Tästä huolimatta pykälän sisältöön on syytä kiinnittää huomiota.

Perusteluissa (s. 35) lähdetään siitä, että prosessissa olisi kaksiosaisuh-de vangin ja rikosseuraamusviraston välillä viimeksi mainitun edustaessa myös julkista valtaa. Rikosseuraamusvirasto huolehtii kuitenkin HE 261/2004 (s. 5) mukaan ensisijaisesti rangaistuksen täytäntöönpanosta, jonka sisältönä suunnitellun lainsäädännön mukaan on vangin valmiuksien edistäminen (VankeusL 2 §). Julkisen vallan intressit voivat olla kuitenkin tätä laajemmat ja niiden valvojana paras taho olisi syyttäjä.

Syyttäjät ovat kuitenkin väistelleet tehtävää vedoten siihen, että se olisi "eräänlainen esittelijän rooli". Ei julkisen vallan edustaminen tässä yhteydessä ole sen kummempaa "esittelijänä" toimimista kuin syyttäjän rooli muutoinkaan prosessissa. Vääristä kannanotoista törkeissä rikoksissa seuraa tietysti negatiivista julkisuutta, jota syyttäjät ilmeisesti uudesta tehtävästä kieltäytyessään haluavat väistää.

Juridisempi kysymys tämän lainkohdan yhteydessä on se, miten uusi ehdonalainen vapaus lasketaan silloin, kun jäännösrangaistuksesta tai sen osasta ja uudesta rikoksesta muodostetaan RL 7 luvun mukainen uusi yhteinen vankeusrangaistus. Eli lasketaanko jäännösrangaistuksesta ja uudesta rikoksesta kummastakin RL 2c:5:n määräosat 7 §:n mukaan vai miten laskutoimitus tehdään?

Laki pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä

Hakemus (1 §): Elinkautiseen vankeuteen tuomitun tai koko rangaistuksen vankilassa suorittamaan määrätyn ehdonalaista vapauttamista koskeva asia tulisi vireille Helsingin hovioikeudessa pääsääntöisesti vangin omasta hakemuksesta. Hakemuksen keskeisenä sisältönä olisi pyyntö ehdonalaista vapauttamisesta. Myös rikosseuraamusvirasto voisi tehdä hakemuksen ehdonalaisesta vapauttamisesta.

Hakemusmenettely on ilmeisesti jääne vanhasta armahdusmenettelystä, johon elinkautisvangit joutuivat turvautumaan. Koska esityksen mukaan elinkautinen vankeusvanki voi päästä ehdonalaiseen vapauteen pääsääntöisesti 12 vuotta rangaistuksesta suoritettuaan, tuntuu hieman nöyryyttävältä, että hän joutuu sitä itse hakemaan. Pääsääntönä tulisi olla se, että jokainen pääsee ehdonalaiseen vapauteen, ellei häntä pidetä vaarallisena ja vaarallisuuden selvittäminen on yhteiskunnan tehtävä.

Jos henkilö on vaarallinen itselleen tai muille, on rikosoikeusjärjestelmän tai mielenterveysjärjestelmän asia hoitaa asia niin, ettei järjestelmien välillä ole aukkoja vaan, että kriminaalipotilaat hoidetaan joko vankimielisairaalassa tai

mielisairaaloissa. Ongelmana on siis se, että jos henkilö todetaan syyntakeettomaksi ja samalla hänellä on vakava mielenterveyden häiriö, jonka perusteella häntä ei mielenterveyslain mukaan kuitenkaan pidetä mielisairaana, pakkohoidon kriteerit eivät täyty. Henkilö putoaa järjestelmien väliin. Ristiriita on siis rikoslain 3 luvun 4 §:n käsitteen "vakava mielenterveyden tai tajunnan häiriö" ja mielenterveyslain mielisairaana käsitteiden välillä. Kuitenkin tällaiset henkilöt saattavat juuri olla niin vaarallisia, että heidän paikkansa olisi joko vankilassa tai mielisairaalassa. Tällä hetkellä istuu oikeusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä pohtimassa asiaa ja sen tulisi saada työnsä valmiiksi tämän vuoden loppuun mennessä.

Yhteiskunnan järjestelmien täytyy tietysti olla sellaisia, että mielenterveyden häiriöistä kärsivät henkilöt pääsevät hoitoon ja jos he ovat vaarallisia, heidät myös sinne ohjataan, mikäli he eivät itse sitä ymmärrä. Valitettavasti tällä hetkellä kuitenkin kynnys mielisairaalaan pääsemiseksi on niin korkea, että osa potilaista kulkee avohoidon nimissä hoitamattomana oman onnensa nojassa.

Hallituksen esityksessä (s. 28) perustellaan pakkolaitoksen lakkauttamista lähinnä sillä, että tilastot osoittavat sellaisten henkilöiden uusineen enemmän väkivaltarikoksia, jotka on vankilaoikeuden arviossa jätetty määräämättä pakkolaitokseen verrattuna niihin, jotka on määrätty pakkolaitokseen. Tilastoja voidaan lukea tietysti näinkin, mutta niitä voidaan lukea myös siten, että pakkolaitos on toiminut erityispreventiivisesti siten, että sinne joutuneet uusivat vähemmän kuin sinne joutumatta jääneet.

HE 263/2004 vp vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi:

Esitys merkitsee eräänlaisen progressiivijärjestelmän uudelleen tulemistä, mitä pidän hyvänä. Vapausrangaistus on saamassa jälleen sisällön, kuten 1 luvun 2 §:ssä sanotaan. Pyrkimyksenä on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaa sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana. Nämä päämäärät ovat hyviä ja kannatettavia. Ongelma on usein resurssipula vankilan sisällä ja epävarmuus työttömyyksiin ja pätkätoineen vankilan ulkopuolella.

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen (2:1): Pykälän viimeinen momentti sisältää valtuussäännöksen, jonka perusteella voidaan poiketa siitä, että rangaistus on pantava täytäntöön viipymättä. Asiasta voitaisiin säätää oikeusministeriön asetuksella. Esitys on laadittu siihen muotoon, että oikeusministeriön asetuksella voidaan säätää, että vankilat eivät ota tiettyinä ajanjaksona vastaan rangaistukseen tuomittuja, joilla on suoritettavanaan enintään 6 kuukauden vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus. Täytäntöönpanon alkaminen ei kuitenkaan tästä syystä saa siirtyä yli 8 kuukautta tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi tulosta.

Ajatus vankiloiden kieltäytymisestä ottamasta vastaan vankeja ylläsiutuksen vuoksi, on alkuaan ilmeisesti lähtenyt Hollannista. Perusteluista ei kuitenkaan käy ilmi (s. 139 ja 146), miten 2 luvun 1§:n viimeinen momentti ja 3 luvun 7 §:n viimeinen momentti

toimivat keskenään. Viimeksi mainitussahan sanotaan, että: "Jos rangaistuksen alkaminen on viivästynyt tai täytäntöönpano on keskeytynyt vangin syyttä, tämä aika luetaan rangaistusajaksi." - Jos oikeusministeriö asetuksella säätää, että vankilat eivät ota tiettyä ajanjaksona vastaan rangaistukseen tuomittua, silloin rangaistuksen alkaminen on ilmeisesti viivästynyt juuri vangin syyttä. Onko tarkoitus, että tämä aika luetaan silloin rangaistusajaksi eli että oikeusministeriö voi asetuksella pyyhkiä rangaistukset pois? Tämä ei liene mahdollista.

Rangaistusajan suunnitelma ja suunnitelman laatimismenettely (4:6 ja 7): On erittäin hyvä, että lainsäädäntötasolla vahvistetaan vankeinhoitoviran-omaisten, kriminaalihuollon ja vangin koti- tai asuinkunnan sosiaali-, terveys-, asunto- sekä työvoimaviranomaisten yhteistoiminta. On tietysti myös muistettava, että vaikka suurin osa vangeista on tällaista palvelua tarvitsevia, osa ei ole. Esimerkiksi suuriin talousrikoksiin syyllistyneet tuskin tarvitsevat tämäntyyppistä yhteistyötä.

Sijoittaminen avolaitokseen (4:9): Pykälän toinen momentti on kirjoitettu hyvin ehdottomaan muotoon: "on perusteltua syytä epäillä, että hän: 1) ei sovellu, 2) ei tule noudattamaan, 3) jatkaa rikollista toimintaa jne." - On hyvin vaikea sanoa varmasti, että niin tulee käymään kuin pykälän 1-5 kohdassa sanotaan. Kysymyksessä on pikemminkin se, että on perusteltua syytä epäillä, että vanki ei soveltuisi avolaitokseen, ei tulisi noudattamaan avolaitoksen järjestystä, jatkaisi rikollista toimintaa, poistuisi avolaitoksesta luvatta tai ei tulisi noudattamaan päihteettömyyttä tai suostumaan sen valvontaan. Samanlainen ehdotettu sanamuotoratkaisu on 5 luvun 6 §:ssä, jossa säädetään varmuusosastolle sijoittamisen edellytyksistä.

Alaikäisen erillään pitäminen (5:2): Lakitekstissä on lainsäädäntöteknisistä ratkaisuista riippuen joitakin toistoja, jotka eivät välttämättä ole tarpeellisia. Ainakin kahdessa kohdassa puhutaan alle 18-vuotiaiden vankien erillään pitämisestä (4:2.2 ja 5:2). Samanlainen on tilanne ulkomaisten vankien kohdalla, joille ainakin kahdessa eri kohdassa suodaan mahdollisuus olla yhteydessä kotimaansa edustustoon, (4:4 ja 13:9).

Siirtämisestä päättäminen (6:6): Pykälä alkaa sanonnalla "Vangin siirtämisestä aluevankilassa päättää sijoittajayksikön johtaja". Sanamuoto johtuu ilmeisesti siitä, että aluevankilaan kuuluu useita eri vankiloita. Sanamuodosta saa kuitenkin sen käsityksen, että aluevankila olisi yksi fyysinen laitos ja siirtäminen tapahtuisi rakennuksen sisällä. Kuitenkin kysymyksessä vangin siirtäminen aluevankilan vankilasta toiseen.

Vankilasta vapauttaminen hoitoa varten (10:3): Pykälässä on käytetty sanaa "vapauttaminen" tarkoittaessa itse asiassa sitä, että vanki sijoitetaan hoidettavaksi vankilan ulkopuolella. Sana "vapauttaminen" on tässä harhaanjohtava, koska kysymys ei ole rangaistuksesta vapauttamisesta, vaan ainoastaan vankilan ulkopuolella olemisesta. Vankeusaikahan voi useasta syystä kulua myös silloin, kun vanki oleskelee vankilan ulkopuolella esimerkiksi lomien ja ehdonalaisten vapauden aikana.

Päätösvalta (10:10): Vangin lääkityksestä ym:sta päättäisi vankeinhoitolaitoksen lääkäri. Hammashuollosta todetaan ainoastaan, että hammashuollosta päättää hammaslääkäri. Ilmeisesti perusteluissa pitäisi jotenkin tuoda ilmi, onko tämä hammaslääkäri vankeinhoitolaitoksen lääkäri vai voiko se olla myös yksityinen hammaslääkäri.

Kirjeen lukeminen ja jäljennöksen ottaminen (12:2): Pykälän 2 momentin 1 kohdassa sanotaan, että: "rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään 1 vuosi vankeutta". Suomen kielessä lauseessa ei voi olla samanaikaisesti sana "ankarin" ja "vähintään", jos määreenä on sama sana eli tässä tapauksessa rangaistus. Perusteluissa mainituista rikoksista (s. 176) RL 16:6 ja 7 on säädetty vankeutta enintään 1 vuosi ja 17:1a, 25:7 ja 8 on säädetty vankeutta enintään 2 vuotta. Ehdotuksen 12 luvun 2 §:n toisen momentin 1 kohdassa tarkoitetaan sitä, että rikoksesta on säädetty "vähintään vuosi vankeutta".

Kahlehtiminen ja tarkkailu (18:2 ja 2): Molemmat lainkohdat alkavat siten, että vanki "saadaan" kahlehtia tai sijoittaa tarkkailuun. Olisi ehkä pehmeämpi sanoa, että vanki "voidaan" kahlehtia tai sijoittaa tarkkailuun. 2 §:n viimeisessä lauseessa sanotaan, että "Kahleet on poistettava, jos se on välttämätöntä lääketieteellisen toimenpiteen suorittamiseksi." Näin muotoiltuna lauseesta saa sen käsityksen, että vanki on pääsääntöisesti pidettävä kahlehdittuna ja kahleet voidaan poistaa ainoastaan silloin, kun se on välttämätöntä lääketieteellisen toimenpiteen suorittamiseksi. Luultavasti kuitenkin tarkoitetaan sitä, että: "Kahleet voidaan poistaa, kun se on välttämätöntä lääketieteellisen toimenpiteen suorittamiseksi."

Eristämistarkkailu (18:4): Itse lainsäädännössä eikä perusteluissakaan ilmeisesti häveliäisyysyistä kerrota, mitä eristämistarkkailu käytännössä

on. Ilmeisesti olisi kuitenkin syytä ainakin jotenkin kuvailla tilannetta perusteluissa.

Vaitiolo-oikeus (19:10): Perusteluissa (s. 209) mainitaan, että säännös vastaisi poliisilain 44 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä poliisin vaitiolo-oikeudesta, mutta olisi soveltamisalaltaan suppeampi. Tällä viitataan 1 momentissa olevaan kohtaan, jonka mukaan todistajan vaitiolo-oikeus vankeinhoitolaitoksen virkamiehellä olisi silloin, kun kysymyksessä on rikos, "josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään 4 vuotta vankeutta". Kysymyksessä on sama epäselvyys kuin edellä 12 luvun 2 §:ssä. Lainkohdassa tarkoitetaan ilmeisesti sitä, että todistajalla olisi vaitiolo-oikeus silloin, kun rikoksesta on säädetty vähintään tai enintään 4 vuotta vankeutta. Neljän vuoden määräaika ei kuitenkaan ole synkroonissa viimeisen momentin kuuden vuoden vankeusajan kanssa.

On tietysti eri asia, onko tämäntyyppinen säännös viisas, kun ajatellaan henkilökunnan turvallisuutta ja vankien ja vankeinhoitohenkilökunnan välisiä suhteita. Poliisin ja vankilaviranomaisen suhde vankiin ei ole samanlainen. Voi olla, että tämäntyyppisessä vaitiolo-oikeudessa piilee vaara, kun vangin ryhtyvät ikään kuin "myymään" erilaisia vihjetietoja vankilassa saatavien etuuksien toivossa. Vasikoimisesta kiinni jääneille vangeille tuskin elämä vankitovereiden kanssa enää sen jälkeen on kovin helppoa.

Pääkäsittely käräjäoikeudessa (20:7): Pykälän toisessa momentissa annetaan ohjeita käräjäoikeudelle siten, että sen "on huolehdittava siitä, että asia tulee perusteellisesti käsitellyksi." Kehotus on hieman loukkaava, sillä tuomioistuimen luulisi jo viran puolesta tietävän sen, että sen on käsiteltävä asiat perusteellisesti.

Oikaisuvaatimus aluevankilan johtajalle ja valitus hallinto-oikeuteen (20:9, 10, 11 ja 12): Lainkohdissa olisi ilmeisesti selvästi ilmaistava se, että ensin tehdään oikaisuvaatimus aluevankilan johtajalle ja vasta sen jälkeen valitus hallinto-oikeuteen. Asiaa selventäisi, jos 12 §ssä lisättäisiin sana "oikaisuvaatimukseen". Siten ensimmäinen lause kuuluisi seuraavasti: "Aluevankilan johtajan oikaisuvaatimusta koskevasta päätöksestä saa valittamalla hakea muutosta hallinto-oikeuteen.

Tutkintavankeuslaki

Kirjeen lukeminen ja jäljennöksen ottaminen (8:2): Pykälän 2 momentin 1 kohdassa on sama ilmaisuvirhe kuin edellä esimerkiksi 12:2:ssä. Lisäksi kohdassa on oikolukuvirhe. 1-kohdassa sanotaan, että rikoksesta, "josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vuotta vankeutta,". 1-kohdassa tarkoitetaan ilmeisesti rikosta, josta on säädetty vähintään vuosi vankeutta tai sitä ankarampi rangaistus.

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen (8:7): Lainkohdan 1-kohdassa toistuu sama sanamuoto kuin edellisessä kohdassa, kun siinä sanotaan, että rikoksesta "josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta". Tarkoitetaan ilmeisesti tässäkin sitä, että rikoksesta on säädetty vähintään vuosi vankeutta tai sitä ankarampi rangaistus.

Tapaamiskielto (9:5): Lainkohta alkaa siten, että: "Jos tapaajan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa huumausaineita tai 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita..." Lainkohdassa on jäänyt viittaus vankeuslakiin pois. Näin kirjoitettuna 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentti viittaa tutkintavankeuslakiin, mutta ilmeisesti tarkoitetaan vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momenttia.

Professori Pekka Viljanen

HE:t 261 - 263/2004 vp

Lavp 27/2005 / B 47

Asia: Lausunto

-hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun lain muuttamisesta (n:o 261/2004 vp)

- hallituksen esityksestä Eduskunnalle vankeutta ja ehdonalaista vapauttamista koskevaiksi lainsäädännöksi

(n:o 262/2004 vp)

- hallituksen esityksestä Eduskunnalle vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaiksi lainsäädännöksi (n:o 263/2004 vp), sekä

- aloitteista LA 149/2003 vp, TPA 34/2003 vp ja TPA 80/2003 vp.

Lausunnon antaja: Professori Pekka Viljanen, Turun yliopisto

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa edellä mainituista hallituksen esityksistä ja aloitteista. Lausuntonani esitän kunnioittavasti seuraavaa:

Kysymyksessä on varsin laaja vankeusrangaistuksen tuomitsemista ja täytäntöönpanoa koskeva uudistus. Suureksi osaksi kyse on aiemmin asetuksen tasolla tai sitä alemmalla säädösten tasolla säännelyjen asioiden nostamisesta lain tasolle. Tämä on epäilemättä perustuslain edellyttämä toimenpide, mutta sen asiallista merkitystä ei ole syytä liioitella. Lisäksi hallituksen esityksiin sisältyy luonnollisesti lukuisa määrä sisällöllisiä muutoksia aiempaan sääntelyyn. Sekä näistä muutosehdotuksista että ennallaan pysytettäviksi ehdotetuista ratkaisuista voidaan esittää

runsaasti huomautuksia. Esitysten laajuuden takia ei valitettavasti ole mahdollisuutta kiinnittää huomiota kaikkeen sellaiseen, mikä huomiota ansaitsisi. Keskityn erityisesti kritiikille alttiisiin kohtiin, mutta tämä ei merkitse, että ehdottomasti kannattaisin kaikkea muuta esityksiin sisältyvää.

Yleishuomautuksena totean vielä, että tuskin millään muulla hallinnonalalla on viime vuosikymmenien aikana katsottu mahdolliseksi sivuuttaa voimassa oleva lainsäädäntö niin laajassa määrin kuin vankeinhoidossa. Periaatteellisesti tällaista ei voida pitää hyväksyttävänä. Epäilemättä lainsäädäntö on osaksi ollut vanhentunutta, mutta järjestelmässämme tarvittavat muutokset tulisi tehdä perustuslain edellyttämässä lainsäädäntöjärjestyksessä eikä omavaltaisesti hallintoviranomaisen ohjeilla laki sivuuttaen. HE:ssä on tästä tarkoittamastani menettelystä mainittu lukuisia esimerkkejä, kuten: (1) Vaikka ehdonalainen vapauttaminen on RTL 2:13:n mukaan harkinnanvaraista sen jälkeen, kun siinä säädetty murto-osat rangaistuksesta on suoritettu, vapauttaminen tapahtuu lähes poikkeuksetta laissa säädetyn minimisuorituksen jälkeen (HE 262/2004 vp, s. 5). RTL 2:13.2:n mukaan vangin ehdonalaisten vapautteen päästämistä harkittaessa on otettava huomioon mm. hänen rikoksensa laatu sekä selvitys siitä, että hänellä on rehellinen toimeentulo ja voidaanko mainittujen seikkojen sekä muiden syiden perusteella olettaa hänen vastaisuudessa elävän nuhteettomasti. Jos tätä säännöstä käytännössä noudatettaisiin, suuri osa vangeista ei pääsisi ehdonalaisten vapautteen. Kuten HE:ssä on (s. 7) todettu, käytännössä ehdonalaisten vapauttamiseen liittyvät aineelliset edellytykset ovat menettäneet merkityksensä.

(2) Nuorisovankilaan sijoittaminen on muuttunut käytännössä automaattiseksi (HE s. 5 ja 25), kunhan vankeusrangaistus on pituudeltaan laissa säädettyissä rajoissa ja tuomittu on oikean ikäinen. Nuorista rikoksentehtävistä annetun lain 16 §:n mukaan edellytyksenä nuorisovankilaan määräämiselle on kuitenkin mm. se, että nuori on kehityskykyinen. Käytännössä nuorisovankilaan määrääminen tarkoittaa enää vain sitä, että nuori pääsee ehdonalaisten vapautteen suoritettuaan rangaistuksestaan yhden kolmasosan (HE s. 25 ja 26).

(3) Ehdonalaisten vapautteen päästetyn on RTL 2:14 a.l:n mukaan mm. ellettävä hiljaisesti ja nuhteettomasti sekä vältettävä seurustelua pahantapaista elämää viettävien ihmisten kanssa. Tämän vaatimuksen rikkominen on lain mukaan sellainen järjestysrikkomus, joka voi johtaa ehdonalaisten vapauden julistamiseen menetetyksi. HE:n (s. 24) vuosina 1997-2003 valvontamääräysten rikkomisen vuoksi ei tuomioistuimissa ole määrätty yhtään ehdonalaista vapautta menetetyksi. "Käytännössä valvontamääräyksen rikkomisen vuoksi tapahtuva jäännösrangaistuksen täytäntöönpano on jäänyt kuolleeksi kirjaimiksi."

4) Siitä, että vanki ei suostu täyttämään osallistumisvelvollisuuttaan, seuraa käytännössä enää vain harvoin kurinpitorangaistus (HE 263/2004 vp, s. 37). Käytännöt myös vaihtelevat eri vankiloissa. Vain muutamissa vankiloissa määrätään kurinpitorangaistuksia törkeästä poistumislupaheitojen rikkomisesta. Työstä kieltäytymisestä rankaiseminen on poikkeuksellista (HE s. 52).

Seuraavassa tarkastelen hallituksen esityksiä siinä järjestyksessä, mistä minulla on eniten huomautettavaa.

1. HE 262/2004 vp, hallituksen esitys Eduskunnalle vankeutta ja ehdonalaista vapauttamista koskevaksi lainsäädännöksi sekä lakialoite 149/2003 vp

Edustaja Tiuran ym. lakialoitteessa ehdotetaan siirtymistä ns. reaalityrangaistusjärjestelmään ja siinä tarkoituksessa RTL 2 luvun 13 §:n 1 momentin kumoamista. Aloitteen perusteluja tukee se edellä esille ottamani tosiasia, että vankeinhoidossa on katsottu mahdolliseksi suhtautua voimassa olevaan lainsäädäntöön varsin suurpiirteisesti.

Olen aina kannattanut reaalityrangaistusjärjestelmää ja kannatan sitä edelleen. Tällaisella uudistuksella en tarkoittaisi pyrkiä nykyisin suoritettavien vankeusrangaistusten yleiseen ankaroittamiseen vaan siihen, mielestäni luonnolliseen, tavoitteeseen, että rangaistus pantaisiin täytäntöön sellaisena kuin tuomioistuin on sen tuominnut! Selvää kuitenkin on, että reaalityrangaistusjärjestelmään siirtyminen ei ole mahdollista niin yksinkertaisesti kuin lakialoitteessa on ehdotettu. HE:ssä 262/2004 vp on (s. 16-19) kysymystä tarkasteltu laajasti ja tuotu esille tämän tyyppisen uudistuksen vaikutusvaihtoehtoja ja uudistuksen edellyttämiä toimenpidevaihtoehtoja. Reaalityrangaistusjärjestelmään siirtyminen edellyttäisi kokonaan uutta lainvalmistelutyötä. Lisäksi olen hyvin tietoinen siitä, ettei reaalityrangaistusjärjestelmällä ole asiantuntijapiireissä juurikaan kannatusta, joten realistisesti olakseni, jätän sen puolesta puhumisen seuraavien huomautusten varaan:

HE:n mukaan (s. 37) ehdonalaisten vapauden järjestelmässä keskeisenä ajatuksena on vangin asteittainen vapautuminen ja tähän liittyvä yhteiskuntaan sijoittumisen edistäminen. Ajatus on periaatteessa hyväksyttävä, mutta ei vastaa nykytodellisuutta. Kuten HE:ssä on (s. 58) todettu, ehdonalaisten vapautumisen liittyvä valvonta pääsääntöisesti vain nuorille ja niille, joiden jäännösrangaistus on pitempi kuin yksi vuosi kuusi kuukautta. Suurimmalle osalle vangeista ehdonalaisten vapautuminen merkitsee siten tosiasiallisesti täydellistä vapautumista vankilasta, ei mitään asteittaista. HE:n (s. 11) mukaan vuonna 2003 valvontaan määrättiin 20 prosenttia ehdonalaisten vapautumisen päästetyistä vangeista. Ehdonalaisten vapautumisen päästetty ei siten useimmiten ole tosiasiallisesti minkäänlaisen rangaistuksen täytäntöönpanon kohteena, joten tosiasiallisesti suuri osa tuomioistuimen tuomitsemasta vankeusrangaistuksesta jätetään panematta täytäntöön. Ehdotetun ehdonalaisten vapauden valvonnasta annetun lain 4 §:n mukaan (HE s. 58) valvottavien määrä lisääntyisi, kun valvontaan asetettaisiin kaikki ne, joiden koeaika on yli vuoden pituinen. Tämä on sentään askel parempaan suuntaan.

Ja lopuksi kaikkein keskeisin huomautus: Mitä ihmeen tarkoitusta palvelee sellaisten vankeusrangaistusten tuomitseminen, joita ei koskaan panna eikä ole edes tarkoitettu pantaviksi täytäntöön

sellaisina kuin ne tuomitaan? HE:ssä on (s. 27), tarkasteltaessa ehdonalaiseen vapauteen pääsemisen edellytyksenä olevaa minimisuoritusosuutta, huomautettu nuorten erityiskohtelun olevan perusteltua, koska vankeusrangaistus merkitsee nuorelle vakavaa syrjäytymisuhkaa. Miksi nuorelle sitten tuomitaan sellainen vankeusrangaistus, jota sanotusta syystä ei haluta panna täytäntöön?

HE:ssä ehdotetaan ehdonalaista vapauttamista koskevien säännösten siirtämistä rangaistusten täytäntöönpanolaista (RTL) rikoslakiin, uuteen RL 2 c lukuun. Tätä HE:ssä on (s. 31 ja 38) pidetty perusteltuna mm. "siksi, että tuomioistuin määrää rangaistuksen pituudesta ja ehdonalainen vapauttaminen vaikuttaa suoritettavan vankeusrangaistuksen tosiasialliseen pituuteen. Lisäksi esityksen mukaan tuomioistuin tekisi päätöksen elinkautisvankien ja koko rangaistusta vankilassa suorittavien ehdonalaiseen vapauteen päästämistä." En vastusta ehdotettua siirtoa, mutta perustelut ontuvat osaksi. Juuri ehdonalaisesta vapauttamisesta johtuen, josta pääosin edelleenkin määräisivät vankeinhoitoviranomaiset, ei voida valitettavasti sanoa sanan täydessä merkityksessä, että tuomioistuin määrää rangaistuksen pituudesta.

Vaikka siis suhtaudunkin kielteisesti koko ehdonalaisen vapauttamisen järjestelmään, arvioin lakiehdotuksia seuraavassa siltä pohjalta, että ehdonalainen vapauttaminen tulee säilymään. Ehdotetuista yksittäisistä säännöksistä totean erikseen seuraavaa:

Laki rikoslain muuttamisesta

RL 2 c: 1. Vankeuden sisältö: Ehdotuksen mukaan vankeuden sisältönä on vapauden menetys tai rajoittaminen. Perustelujen (s. 39) mukaan vankeuden sisältö jätetään RL:ssa melko avoimeksi, ja sen kuvaus kattaa myös mahdolliset uudet rangaistuksen täytäntöönpanomuodot rangaistuslaitoksen ulkopuolella. Perustelut antavat aiheen kiinnittää huomiota siihen räikeään epätasa-arvoon, mitä vankeuden sisällön erilaiset mahdollisuudet jo nykyisellään merkitsevät. Verrattakoon vain toisiinsa suljetussa laitoksessa ja avolaitoksessa vankeusrangaistusta suorittavia, puhumattakaan niistä, jotka käyvät siviilitöissä täyttä palkkaa vastaan ja ovat vankilassa vain vapaa-aikansa. Kuitenkin kaikille näille tuomioistuin on tuominut samaa rangaistuslajia, ehdotonta vankeutta, tietämättä yhtään siitä, minkä sisältöistä sen täytäntöönpano tulee vankilaviranomaisten päätöksistä riippuen olemaan.

Lisäksi mainitut HE:n perustelut antavat aiheen varoittaa käsitteiden sekoittamisesta. Vankeus merkitsee yleiskielen mukaan vankilassa suoritettavaa rangaistusta. Jos tekninen kehitys mahdollistaa tuomitun vapauden rajoittamisen riittäväksi katsotulla tavalla vankilan ulkopuolella, kysymys on silloin eri rangaistuslajista. Älköön sitä missään nimessä kutsuttako vankeudeksi älköönkä vankeusrangaistuksen sisältöä muutettako vankeinhoitoviranomaisten päätöksin ilman eduskunnan säätämää lakia.

RL 2 c: 5. Ehdonalaisen vapauttamisen määritelmä ja määräytyminen: Ehdonalainen vapauttaminen tarkoittaisi säännösehdotuksen mukaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun vangin päästämistä suorittamaan loppuosa rangaistuksesta vapaudessa. Kuten olen jo edellä todennut, niissä tapauksissa, joissa ehdonalaiseen vapauteen ei liity valvontaa, on tosiasioiden vastaista puhua rangaistuksen suorittamisesta. Tosiasiassa on kyse *rangaistuksen loppuosan suorittamisesta vapauttamisesta*, joskin ehdollisesti, koska - lähinnä - koeaikana tehty uusi rikos voisi johtaa ehdonalaisen vapauden menettämiseen eli jäännösrangaistuksen täytäntöönpantavaksi määräämiseen.

RL 2 c: 6. Ehdonalainen vapauttaminen yhteisestä vankeusrangaistuksesta: Jos yhteistä vankeusrangaistusta suorittavan eri rikokset johtaisivat 5.2 §:ssä tarkoitettujen eri määräosien (1/2 tai 2/3) soveltamiseen, hänet päästettäisiin säännösehdotuksen mukaan ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa. Tätä pidän hyväksyttävänä. Selvyiden vuoksi totean, että yhteinen vankeusrangaistus saattaa sisältää rangaistuksen myös ns. puhtaista sakkorikoksista eli rikoksista, joista ei ole laissa säädetty muuta rangaistusta kuin sakkoa. Jos yhteiseen vankeusrangaistukseen tuomitun muut rikokset on tehty alle 21-vuotiaana, mutta puhdas sakkorikos vasta tekijän täytettyä 21 vuotta, säännös ei järkevän tulkinnan mukaan johtaisi kahden kolmasosan suorittamisvelvollisuuteen, vaan ehdonalaiseen vapauteen pääsisi jo puolikkaan suorituksen jälkeen.

Epäselvempi on tilanne sitä vastoin tapauksessa, jossa 21 ikävuoden jälkeen tehty, yhteiseen vankeusrangaistukseen sisällytetty rikos kyllä lain mukaan mahdollistaa vankeudenkin tuomitsemisen, mutta josta käytännössä aina tuomitaan sakkoa. Hyvän esimerkin tästä tarjoaa liikenneturvallisuuden vaarantaminen (RL 23:1: sakkoa tai vankeutta enintään 6 kk). Voidaanko tätä rikosta pitää säännösehdotuksessa tarkoitettuin tavoin rikoksena, joka johtaisi määräosan 2/3 soveltamiseen?

RL 2 c:4. Valvottu koevapaus: Säännösehdotuksen mukaan vanki voitaisiin sijoittaa vankilan ulkopuolelle valvottuun koevapauteen enintään kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista.

Tämä olisi sinänsä uutuus lainsäädännössämme, joskin se on osaksi tarkoitettu korvaamaan nykyisin mahdollista ehdonalaisen vapauttamisen aikaistamista (HE s. 44). Valvottu koevapaus merkitsisi HE:n (s. 33) mukaan uutta vaihetta asteittaisessa vapauttamisjärjestelmässä. Edellä esittämäni huomioon ottaen olisi realistisempaa sanoa, että se *tekisi* vapauttamisjärjestelmästä asteittaisen. Tässä mielessä pidän sitä parannuksena nykyjärjestelmään. Toisaalta se on entisestään lieventää nykyistä rangaistusten täytäntöönpano järjestelmää, koska valvottu koevapaus edeltäisi ehdonalaista vapauttamista. Itse asiassa ehdonalainen vapaus tulisi mielestäni korvata valvotulla koevapaudella.

Koevapaudessa vanki voitaisiin sijoittaa esim. kotiinsa ja valvonta voisi tapahtua teknisin välinein, kuten matkapuhelimella tai elektronisella valvonnalla (HE s. 33). Säännösehdotus on kuitenkin jätetty valvonnan teknisen suoritustavan suhteen avoimeksi, koska alan tekninen kehitys on nopeaa (HE s. 33). Tämä ehdotettu säätely tai paremminkin sääntelemättä jättäminen merkitsee, että vankeinhoitoviranomaiset entistäkin enemmän tosiasiaa määräisivät, mitä tuomioistuimen tuomitsema vankeusrangaistus sisällöltään on.

Valvottua koevapautta ei ole ehdotuksessa suhteutettu mitenkään tuomitun vankeusrangaistuksen pituuteen. Ehdonalaiseen vapauteen voisi ehdotuksen mukaan, kuten nykyisinkin, päästä aikaisintaan suoritettuaan rangaistusta 14 päivää. Valvottuun koevapauteen voisi päästä aikaisintaan 6 kk ennen ehdonalaista vapauttamista. Olisiko siis mahdollista, että lyhyet vankeusrangaistukset suoritettaisiin kokonaisuudessaan valvotussa koevapaudessa? Ensi vaikutelman perusteella vastaus näyttäisi olevan kieltävä, koska RL 2 c:8.2:n 1 kohdan mukaan valvotun koevapauden edellytyksenä olisi mm. , että koevapaus perustuu vankeuslain 4 luvun 6 §:n mukaiseen rangaistusajan suunnitelmaan. Ehdotetun vankeuslain 4 luvun 7 §:n mukaan suunnitelma laadittaisiin si-joitajayksikössä. Mutta säännöksen perustelujen (HE 263/2004 vp, s. 149) mukaan "sen tekeminen ei aina edellyttäisi, että vanki fyysisesti sijoittuisi sijoittajayksikköön vaan se voitaisiin tehdä myös henkilön ollessa vielä vapaudessa ennen rangaistuksen suorittamisen aloittamista." Tässä tapauksessa ei näyttäisi olevan estettä sille, että vankeusrangaistusta suorittava ei edes koskaan kävisi vankilassa! Tällaista mahdollisuutta ei pitäisi säätää ainakaan ilman, että se tiedostetaan.

Oudoksun sitä paitsi äsken mainittua valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytystä eli koevapauden perustumista rangaistusajan suunnitelmaan. Lain perusteluista nimittäin näkyy, että rangaistusajan suunnitelmaa voidaan rangaistusajan kestäessä muuttaa. HE:ssä on (s. 45) vangin ennalta arvaamattomia terveys- ja perhesyitä silmällä pitäen todettu, että "koska rangaistusajan suunnitelma voidaan ottaa aina uudelleen käsiteltäväksi, tällaisista syistä suunnitelmaa voitaisiin joustavasti myös muuttaa. Näin ollen pykälän 2 momentin 1 kohdassa esitetty edellytys, jonka mukaan koevapauden tulee perustua rangaistusajan suunnitelmaan, kattaisi myös mainitut tilanteet." Jos siis alun perin laadittuun suunnitelmaan ei ole sisällytetty valvottua koevapaut-ta, mutta rangaistusajan kestäessä sellainen näyttää tulevan tarkoituksenmukaiseksi, suunnitelmaa muutetaan. Tässä tilanteessa ei suunnitelmaan *perustuminen* ole asiallisesti mikään edellytys vaan pikemminkin suunnitelman sisältö on seuraus siitä, että valvottua koevapautta pidetään tarkoituksenmukaisena.

RL 2 c:10. Ehdonalainen vapauttaminen elinkautisesta vankeudesta: Elinkautisvangin vapauttaminen suoraan lain nojalla olisi merkittävä muutos nykytilanteeseen, jossa elinkautisvanki voi vapautua vain tasavallan presidentin armahduksella. Pidän ehdotettua uudistusta kannatettavana, koska ei ole asianmukaista, että armahdusta käytetään tietyn tyyppisissä tapauksissa säännönmukaisesti .

Ehdotetun 10 §:n 2 momentin mukaan harkittaessa kysymystä elinkautisvangin ehdonalaisesta vapauttamisesta kiinnitettäisiin huomiota "elinkautiseen vankeusrangaistukseen johtaneen rikoksen tai rikosten laatuun, tuomitun mahdolliseen myöhempään rikollisuuteen" ym. lainkohdassa mainittuihin seikkoihin. RL 2 c:4.4:n mukaan elinkautinen vankeusrangaistus käsittäisi, kuten nykyisinkin, kaikki vankeusrangaistukset,

sakon muuntorangaistukset ja arestirangaistukset. RL 2 c:10.2:n perusteluissa todetaan (s. 47) mm. , että vapauttamisharkintaan vaikuttaisi se, millaisia rikoksia ja kuinka paljon elinkautiseen vankeusrangaistukseen alun perin sisältyy. Heti seuraavassa perustelukappaleessa todetaan, että vapauttamisharkinnassa kiinnitettäisiin huomiota myös tuomitun myöhempään rikollisuuteen, mikä tarkoittaisi esim. rangaistusajana jatkunutta rikollista toimintaa.

Lakiteksti ei vastaa perusteluja, koska lakitekstin mukaan vapauttamisharkinnassa ei huomioitaisi elinkautisen vankeusrangaistuksen suorittamisen alkamista edeltäneitä muita rikoksia kuin ne, jotka ovat johtaneet elinkautiseen vankeusrangaistukseen. Viimeksi mainittu ilmaisu ei voi tarkoittaa muita kuin niitä rikoksia, joista on tuomittu elinkautinen vankeusrangaistus. Se ei voi tarkoittaa niitä rikoksia, joista on tuomittu määräaikainen vankeusrangaistus, mutta jotka rangaistukset täytän töönpanovaiheessa sisältyvät elinkautiseen. Kuitenkin tuollaiset rikokset voivat olla hyvinkin vakavia, esim. tappoja ja törkeitä huumausainerikoksia. Lakitekstin sanonta "tuomitun mahdolliseen myöhempään rikollisuuteen" tulisi muuttaa esim. muotoon "tuomitun mahdollisiin muihin rikoksiin", jolloin sanonta kattaisi sekä ennen elinkautisrangaistuksen suorittamisen alkamista että sen aikana tehdyt rikokset.

Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan elinkautisesta vankeudesta "ehdonalaisesti vapautettaessa" vanki voitaisiin määrätä valvottuun koevapauteen. Siteeraamani sanat tarkoittavat kielellisesti = "samalla kun vapautetaan ehdonalaisesti". Säännöksen perusteluista (s. 48) päätellen on kuitenkin tarkoitettu, että koevapauteen voisi päästä aikaisintaan kuusi kuukautta ennen pykälän 1 momentissa säädettyä ehdonalaisen vapauttamisen edellyttämää minimisuoritusaikaa (kahtatoista tai vastaavasti kymmentä vuotta) . Olisi syytä ottaa mallia ehdotetun 12 §:n 2 momentista, jossa säädetäisiin koko rangaistusajaa suorittamaan määrättyjä tarkoittaen: "Ennen ehdonalaista vapauttamista vanki voidaan määrätä valvottuun koevapauteen." Tämän säännöksen perusteluissa on (s. 50) mainittu, että säännös vastaisi elinkautisvankeja koskevaa 10 §:n 3 momenttia. Samaa on siten tarkoitettu, vaikka lakitekstit on laadittu epäonnistuneesti eri muotoon.

Valitulla sanamuodolla on mahdollisesti tarkoitettu sitä, että määrääminen valvottuun koevapauteen tehtäisiin samassa yhteydessä kun tehdään myönteinen päätös elinkautisvangin ehdonalaisesta vapauttamisesta. Pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annettavaksi ehdotetun lain 7 §:n 1 momentissa (HE s. 69) nimittäin säädetäisiin, että jos hovioikeus päättää päästää tuomitun ehdonalaiseen vapauteen, tuomiossa on määrättävä vapauttamispäivä sekä lausuttava mahdollisesta koevapaudesta.

RL 2 c:10.3:ssa säädettäisiin myös, että jos Rikosseuraamusvirasto katsoo, että koevapauden aikana tapahtuneen rikoksen vuoksi 2 momentissa tarkoitettua vapauttamista on harkittava uudelleen, sen on saatettava asia Helsingin hovioikeuden uudelleen käsiteltäväksi. Ensinnäkin, "2 momentissa tarkoitettu vapauttaminen" tarkoittaa ehdonalaista vapauttamista. Tämä olisi selvyuden vuoksi syytä sanoa suoraan, viittaus 2 momenttiin on tarpeeton. Toiseksi "harkittava uudelleen" ilmaisee turhan epäselvästi sen, mitä on tarkoitettu. Lienee tarkoitettu jo tehdyn ehdonalaiseen vapauteen päästämistä koskevan myönteisen päätöksen mahdollista peruuttamista. Kolmanneksi "harkittava uudelleen" viittaa vaiheeseen, jossa ehdonalaista vapauttamista ei ole vielä ehtinyt alkaa. Mutta käsillä voi olla myös tilanne, jossa valvotussa koevapaudessa ollut elinkautisvangi on sen jälkeen jo ehtinyt päästä ehdonalaiseen vapauteen, ja vasta sitten tulee tietoon koevapauden aikana tehty rikos. Perusteluissa on (s. 48) tiedostettu tämä mahdollisuus. Perustelujen mukaan rikos käsitellään tässä tapauksessa "tavanomaisessa rikosoikeudenkäynnissä, koska tietoa ei ole voitu ottaa huomioon vapauttamisharkinnassa". Näin asianlaita todellakin on suoraan muista säännöksistä johtuen.

On kuitenkin huomattava, että esimerkitapauksen rikos ei voi johtaa ehdonalaista vapauttamista. Se eli jäännösrangaistuksen täytäntöönpantavaksi määrääminen voisi ehdotetun 14 §:n mukaan tulla kysymykseen vain, kun rikos on tehty koeaikana. Ehdonalaisesti vapautetun elinkautisvangin koeaika ja jäännösrangaistus olisi RL 2 c:13.2:n mukaan kolme vuotta.

RL 2 c:11. Koko rangaistuksen suorittaminen vankilassa: Ehdotetun 11 §:n mukaisella koko rangaistuksen suorittamisella vankilassa korvattaisiin nykyisen lainsäädännön mukainen pakkolaitos (HE s. 48). Merkittävä periaatteellinen muutos olisi vankilaoikeuden lakkauttaminen ja päätösvalan siirtäminen siltä yleiselle tuomioistuimelle. Kannatan ehdotusta tältä osin.

RL 2 c:12. Uusi käsittely tuomioistuimessa. Tässä pykälässä säädettäisiin koko rangaistusaikaa vankilassa suorittamaan määrätyn ehdonalaista vapauttamista ja määräämisestä valvottuun koevapauteen. Pykälälle ehdotettu otsikko ei kerro ollenkaan tästä olennaisesta sisällöstä, joten otsikko pitäisi korjata informatiivisemmaksi.

Siitä, että myös 11 §:ssä tarkoitettujen vangin ehdonalaista vapauttamista ja valvottuun koevapauteen määrääminen olisi mahdollista, seuraa, että pakkolaitoksen korvaava uusi termi "koko rangaistuksen suorittaminen vankilassa" olisi harhaanjohtava. -Myös nykyinen termi pakkolaitos on harhaanjohtava, koska ei ole olemassa tämän nimistä erityistä laitosta. - Tällaista harhaanjohtavuutta ei tietenkään tule hyväksyä, vaan jos 12 §:ssä ehdotettu sääntely sinänsä halutaan hyväksyä, niin tilalle on kehitettävä kuvaava termi.

Ehdonalaista vapauttamista ei koskisi kaikkia 11 §:ssä tarkoitettuja vankeja, koska se voisi 12.1 §:n mukaan tapahtua aikaisintaan, kun "vankilassaoloaikaa on kertynyt viisi vuotta". Muutoinkin ehdonalaista vapauttamista edellytykset olisivat tavanomaista tiukemmat, koska suorittettavan murto-osan minimi olisi 5/6 ja lisäedellytyksenä olisi vielä, ettei vankia olisi enää pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Samanlaista vaarallisuusharkintaa olisi syytä edellyttää myös harkittaessa elinkautisvangin ehdonalaista vapauttamista. Koska 10 §:n 2 momentin mukaan elinkautisvangin vapauttamisharkinnassa on kiinnitettävä huomiota mm. 9.2 §:ssä tarkoitettuihin seikkoihin, harkinta sisältäisi tosiasiasa samoja elementtejä kuin koko rangaistusta suorittavan vapauttamisharkinta, mutta siitä huolimatta säännökseen olisi hyvä lisätä nimenomainen 12.1 §:n mallin mukainen kriteeri.

Pykälän 2 momentin mukaan vangin vapauttamista määrätä valvottuun koevapauteen. Jos koevapauden aikana tapahtuisi uusi rikos, Rikosseuraamusvirasto voisi katsoa, että "1 momentissa tarkoitettua vapauttamista" on harkittava uudelleen ja saattaa asian Helsingin hovioikeuden uudelleen käsiteltäväksi. Tältä osin voidaan tehdä vastaavat huomautukset kuin mitä olen edellä tehnyt RL 2 c:10.3:sta.

RL 2 c:12.3:n mukaan sellainen koko rangaistusaikaa suorittamaan määrätty vanki, jota ei päästetä ehdonlaiseen vapauteen, sijoitettaisiin valvottuun koevapauteen kolme kuukautta ennen vapauttamista. Tämä olisi siis pakollinen toimenpide. Näin ollen pakkolaitoksen korvaavasta uudesta sääntelystä käytettäväksi

ehdotettu nimitys "koko rangaistuksen suorittaminen vankilassa" on kaikissa tapauksissa harhaanjohtava eikä sellaista pitäisi missään nimessä käyttää.

Elinkautisvankeja koskevan RL 2 c:10.3:n perusteluissa on lause "Koska koevapaus täytäntöönpanossa rinnastuisi rangaistus-laitosaikaan...". oletettavasti saman ajatuksen on tarkoitettu ulottuvan valvottuun koevapauteen kautta koko ehdotuksen. Mielestäni tämä on sellaista käsitteiden sekoittamista, jota ei pidä hyväksyä. Vapaudessa täytäntöön pantavaa rangaistusta ei tule rinnastaa täytäntöönpanoon vankilassa. Jos jokin vapautta rajoittava rangaistusmuoto halutaan täytäntöön pantavaksi vankilan ulkopuolella, pidettäköön sitä omana rangaistuslajinaan ja keksittäköön sille oma kuvaava nimitys.

RL 2 c 13. Ehdonlaisen vapauden koeaika: Pykälän 1 momentin mukaan ehdonlaiseen vapauteen päästettäessä alkaisi koeaika, joka olisi jäännösrangaistuksen pituinen, kuitenkin enintään kolme vuotta. Perusteluissa on mainitaan (s. 51) koeajan enimmäisajan nykyisinkin olevan RTL 2:17.2:n mukaan kolme vuotta. Mitään ei sen sijaan mainita siitä, että samassa momentissa on koeajalle säädetty myös vähimmäisaika, kolme kuukautta. Onko tämän mainitsematta jättäminen johtunut epähuomiosta vai onko tarkoituksellisesti haluttu antaa sellainen kuva, että ehdotus ei muuttaisi koeajan pituutta nykyisestä millään tavalla? Mitään perusteluja minimin poistamiselle ei siis ole esitetty. En näe syytä nykyisestä minimistä luopumiseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mm. r että jos koko rangaistuksen vankilassa suorittanut tekee 14.1 §:ssä tarkoitetun rikoksen kolmen vuoden aikana siitä, kun hän on vapautunut suorittamasta koko rangaistusaikaa vankilassa, tämä olisi rangaistuksen koventamisperuste. Ehdotettu järjestely johtuu siitä, että tar-koitetunlaisella henkilöllä ei olisi jäännösrangaistusta eikä siten koeaikaakaan (HE s. 51). Jos sen sijaan koko rangaistusaikaa suorittamaan määrätty päästettäisiin ehdonlaiseen vapauteen ja hän tekisi uuden rikoksen siihen liittyvän koeajan kuluessa, tulisi sovellettavaksi ehdotettu 14 §:n säännös jäännösrangaistuksen täytäntöön pantavaksi määräämisestä (HE s. 51).

Pidän ehdotettua koventamisperustetta periaatteessa oikean suuntaisena. Mutta miten olisi suhtauduttava valvotun koevapauden

aikana tehtyyn uuteen rikokseen. Ehdotetun 12 § :n 2 momentin mukaan tulisi edellä esitetyn mukaan joissakin tapauksissa kysymykseen se, että ehdonalaista vapauttamista harkittaisiin uudelleen. Mutta tällaisen rikoksen rangaistuksen mittaamisesta ei tuossakaan momentissa säädetä mitään. Lisäksi kyse voi olla 12.3 §:ssä tarkoitetun pakollisen koevapauden aikana tehdystä rikoksesta, jolloin ehdonalaisten vapauttamisen uudelleen harkinta ei tule lainkaan kysymykseen. Katsonkin, että myös rikoksen tekeminen valvotun koevapauden aikana tulisi katsoa koventamisperus-teeaksi.

RL 2 c:14. Jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöönpantavaksi: Tämä säännös on selkeästi ehdotuksen epäonnistunein. Sitä ei tulisi missään tapauksessa hyväksyä sellaisenaan. Tilanteessa, jossa ehdonalaisten vapaus julistetaan menetetyksi tai, niin kuin ehdotuksen mukainen uusi terminologia kuuluisi, jäännösrangaistus määrättäisiin täytäntöön pantavaksi, olisi nimittäin täytäntöön pantavasta jäännösrangaistuksesta ja koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittavasta rangaistuksesta määrättävä yhteinen ehdoton vankeusrangaistus muista rikoksista samalla kertaa tuomittavien vankeusrangaistusten kanssa noudattamalla, mitä 7 luvussa säädetään. "

On helposti nähtävissä, että säännösehdoituksen mallina on käytetty ehdollisen vankeuden täytäntöönpantavaksi määräämistä koskevaa RL 2 b luvun 5 §:ää - aina kielellisesti huonoa ilmaisutapaa myöten. Ehdotettu sanajärjestys " . . . josta tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava..." tulisi muuttaa muotoon "...josta hänet olisi tuomioistuimen harkinnan mukaan tuomittava. . ."

Nykyisin ehdonalaisten vapautensa menettäneen rangaistusajasta säädetään RTL 2 luvun 16 §:ssä (L 506/1988). Nimenomaan sen 3 momentissa säädetään ehdotettua RL 2 c:14:ää vastaavasta tilanteesta eli ehdonalaisten vapauden menettämisestä koeaikana tehdyn uuden rikoksen perusteella. RTL 2:16.3:n mukaan vanki, joka jäännösrangaistuksen lisäksi suorittaa muuta vankeusrangaistusta, voidaan päästää uudelleen ehdonalaiseen vapauteen hänen suorittettuaan yhteenlaskettua rangaistusta ajan, joka vastaa RTL 2:13.1:ssä säädettyä osaa mainitusta muusta rangaistuksesta, sekä sen lisäksi yhden kuukauden, kuitenkin enintään jäännösrangaistuksen määrän. Tämä vaikeaselkoinen säännös tarkoittaa» että RTL 2:13.1:ssä tarkoitettuja murto-osia eli puolikasta tai kahta kolmasosaa ei lasketakaan yhteenlasketusta rangaistuksesta» niin kuin luonnolliselta tuntuisi, vaan ainoastaan muusta kuin jaannösrangaistuksesta, siis lähinnä koeaikana tehdystä uudesta rikoksesta tuomitusta ehdottomasta vankeusrangaistuksesta. Tämän murto-osan lisäksi on suoritettava yksi kuukausi jäännösrangaistusta tai, jos jäännösrangaistus on yhtä kuukautta lyhyempi, sen määrä.

RTL 2:16.3:a on yleisesti pidetty epäasianmukaisena siksi, että sen mukaan jäännösrangaistusta on suoritettava aina korkeintaan vain yksi kuukausi riippumatta jäännösrangaistuksen pituudesta. Tätä kritiikkiä on esitetty myös HEr:ssä (s. 25). Ehdotetun RL 2 c:14:n perustelujen (s. 51) mukaan täytäntöönpantava jäännösrangaistus olisi vastaisuudessa nykyisestä poiketen "suhteessa edeltäneestä rangaistuksesta suorittamatta olevaan osaan". Täytyy valitettavasti todeta, että tämä suhteellisuus on ehdotuksen mukaan jäämässä kovin epämääräiseksi, kun se on ajateltu toteutettavaksi yhteisen rangaistuksen määräämisen avulla.

Ehdotetussa RL 2 c:14.1:ssä viitataan yhteisen rangaistuksen määräämisen osalta RL 7 lukuun. Keskeisin on nyt kysymys yhteisen rangaistuksen mittaamisesta. Siitä on RL 7 luvussa vain 5 §:n varsin suurpiirteinen säännös. Jonkinasteista yhtenäisyyttä mittaamiseen saadaan noudattamalla jo ennen yhtenäisrangaistusjärjestelmään siirtymistä käytännössä vakiintunutta ns. kolmas-osalisäystä: ottamalla pohjaksi ankarin (ajatuksissa) tuomittava yksikkörangaistus ja lisäämällä siihen kolmasosa muista (ajatel-

luista) yksikkörangaistuksista. Yhteisen vankeusrangaistuksen minimin ja maksimin rajat on säädetty puolestaan RL 7:2:ssa. Näissä puitteissa olisi siis toimittava myös määrättäessä jäännösrangaistusta uuden RL 2 c:14:n nojalla täytäntöön pantavaksi.

Perusteluissa mainittu "suhteellisuus" toteutuisi edellä sanotussa menettelyssä varsin huonosti. Kolmasosasääntöä noudatettaessa jäännösrangaistuksesta määrättäisiin pantavaksi täytäntöön tosiasiallisesti joko kolmasosa tai koko jäännösrangaistus riippuen siitä, kumpi olisi ankarampi, uudesta rikoksesta tuleva (ajateltu) rangaistus vai jäännösrangaistus.¹ Valaisen asiaa esimerkeillä: Esimerkki I: Jäännösrangaistus 10 kk, uuden rikoksen sopivaksi katsottu rangaistus 3 kk. Kolmasosasääntöä noudatettaessa yhteiseksi rangaistukseksi tulisi 11 kk. Esimerkki II: Jäännösrangaistus 3 kk, uuden rikoksen sopivaksi katsottu rangaistus 10 kk. Kolmasosasääntöä noudatettaessa yhteiseksi rangaistukseksi tulisi nytkin 11 kk. Miten tässä täytäntöön pantavaksi määrätty jäännösrangaistus olisi suhteessa edeltäneestä rangaistuksesta suorittamatta olevaan osaan? Vikana on ilmeisesti se, ettei HE:ssä ole esitetty asiasta yhtään esimerkkiä eikä siten ilmeisesti tiedostettu, mitä yhteisen rangaistuksen määrääminen käytännössä merkitsee. Ylipäänsäkin 14 §:n perustelut ovat varsin niukat sen merkitykseen nähden.

Kun tuomioistuin määräisi jäännösrangaistuksen pantavaksi täytäntöön, sen olisi ehdotetun RL 2 c:14.4:n mukaan ilmoitettava täytäntöön pantavan jäännösrangaistuksen tai sen osan pituus. Riippumatta siitä, olisiko yhteistä rangaistusta määrättäessä otettu pohjaksi uusi rangaistus vai jäännösrangaistus, edellä olevissa esimerkkitapauksissani olisi kyse lain valossa koko jäännösrangaistuksen täytäntöön pantavaksi määräämisestä, joten myös 4 momentissa edellytetyn ilmoituksen olisi oltava tämän sisältöinen.

Ehdotetun RL 2 c:14:n 3 momentin mukaan tuomioistuin voisi kyllä myös määrätä jäännösrangaistuksen täytäntöön pantavaksi vain osaksi, jolloin ehdonalainen vapaus jatkuisi entisiin koeajoin. Yhteinen rangaistus olisi tässä tapauksessa kaiketi määrättävä uudesta rikoksesta ja täytäntöön pantavaksi määrätystä jäännösrangaistuksen osasta. Esimerkki valaiskoon asiaa: Jäännösrangaistus on 6 kk ja koeaikana tehdyn uuden rikoksen katsotaan erikseen arvioituna ansainneen 10 kk:n vankeusrangaistuksen. Tuomioistuin harkitsee oikeaksi määrätä täytäntöön pantavaksi jäännösrangaistuksesta 3 kk. Se tuomitsee tästä 3 kk:n jäännösrangaistusosasta ja em. 10 kk:n ajatellusta rangaistuksesta yhteisen 11 kk:n ehdottoman vankeusrangaistuksen ja ilmoittaa määränneensä jäännösrangaistuksesta pantavaksi täytäntöön 3 kk. Paikallaan olisi ilmoittaa myös edelleen jäljelle jäävän jäännösrangaistusosan pituus. Samaa jäännösrangaistusta koskevista mahdollisista useammista osittaisista täytäntöönpanomääräyksistä voitaisiin silloin havaita, ovatko tuomioistuimet tehneet ratkaisunsa toisistaan tietoisina. Tiedolla tai sen puutteella voi epäilemättä olla merkitystä, kun tuomioistuin harkitsee jäännösrangaistuksen täytäntöön pantavaksi määräämisen tarpeellisuutta.

Ehdotettua jäännösrangaistuksen osittaisen täytäntöönpanopantavaksi määräämisen mahdollisuutta on syytä verrata ehdollisen vankeuden osittaiseen täytäntöönpanomääräykseen. Ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 4 §:n 1 momentin 2. virkkeessä, sellaisena kuin pykälä oli yhtenäisrangaistusjärjestelmään siirtymisen yhteydessä muutetussa muodossaan (L 700/1991), säädettiin: "Jos ehdollisesta rangaistuksesta määrätään pantavaksi täytäntöön vain osa, tuomioistuimen on päätöksessään mainittava edelleen ehdolliseksi jäävän rangaistuksen pituus ja koetusajan päättymispäivä." Tällaista säännöstä pidettiin tarpeellisena sen

¹ Vastaava ongelma on RL 2 b:5:ssä tarkoitettussa ehdollisen vankeuden täytäntöön pantavaksi määräämisessä. Vaikka ehdollinen määrättäisiin pantavaksi täytäntöön kokonaisuudessaan, se ei silti välttämättä vaikuta koko pituudellaan tuomittavan yhteisen ehdottoman vankeusrangaistuksen pituuteen.

vuoksi, että samaa vastaajaa koskevia rikosjuttuja samoihin aikoihin käsittelevät eri tuomioistuimet voivat toisistaan tietämättä määrätä pantavaksi täytäntöön osan samasta ehdollisesta rangaistuksesta. Jos näin on käynyt, HE:n tulkintaohjeen mukaan "samanaikaisesti tuomioistuinten toisistaan tietämättä määräämistä ehdollisen rangaistuksen osista olisi tuolloin ilmeisestikin pantava täytäntöön vain pisin niistä." Huomattakoon, että ehdollisen vankeuden täytäntöönpantavaksi määräämistä koskeva nykyinen pykälä, RL 2 b:5, ei sisällä vastaavanlaista säännöstä.

Ongelmatilanteet eivät kylläkään ole selvitettävissä niin yksinkertaisesti kuin äsken siteeratusta HE:n tulkintaohjeesta voitaisiin päätellä. Syynä on se, että täytäntöönpantavaksi määrätyt osat ehdollisesta rangaistuksesta sisältyvät yhteisiin ehdottomiin vankeusrangaistuksiin, jotka muilta osin koostuvat eri rikosten rangaistuksista. Eivät eri tuomioistuimet sentään tuomitse samasta rikoksesta, vaikka olisivatkin tietämättömiä toistensa suhtautumisesta syytetyn aikaisempaan ehdolliseen vankeuteen. Ei siten ole mitenkään mahdollista noin vain sivuuttaa sitä tuomiota, jolla on määrätty pantavaksi täytäntöön pienempi osa aiemmasta ehdollisesta tuomiosta. Yhteisen rangaistuksen sisältävästä tuomiosta ei myöskään voida poistaa siihen sisältyvää aiemman ehdollisen rangaistuksen osuutta, koska mistään ei näy, missä määrin se on tuomion kokonaisuuteen vaikuttanut. Jos tarkoitettunlaisessa tilanteessa ylipäänsä on jotakin korjaamisen aihetta, korjauksen täytyy tapahtua muutoksenhaun kautta. Pelkin täytäntöönpanoviranomaisen toimin sitä ei ole mahdollista tehdä. Korjausta välttämättä vaativa tilanne on käsillä siinä tapauksessa, että eri tuomioistuimet ovat määränneet samaa ehdollista rangaistusta pantavaksi täytäntöön yhteensä enemmän kuin koko ehdollisen vankeusrangaistuksen määrän.

Vastaavia ongelmatilanteita voi syntyä - ja syntyy varmasti -jäännösrangaistusta täytäntöönpantavaksi määrättäessä, jos ehdotettu RL 2 c.-14 tulee hyväksytyksi. Eri tuomioistuimet voivat toisistaan tietämättä tulla määränneeksi samaa jäännösrangaistusta pantavaksi täytäntöön enemmänkin kuin sen koko määrän. Kun nykyisen lainsäädännön mukaan tuomioistuimen käytettävissä on vain kaksi vaihtoehtoa, joko määrätä ehdonalainen vapaus kokonaan menetetyksi tai sitten olla määräämättä sitä lainkaan menetetyksi, voitaneen olettaa, että nämä ovat vastaisuudessaakin yleisimmin käytettävät vaihtoehdot ehdotetusta osittaisen täytäntöönpanomääräyksen mahdollisuudesta huolimatta. Siten tarkoittamani ongelmatilannekin tulee esiintymään useimmin siinä muodossa, että sama jäännösrangaistus on määrätty pantavaksi täytäntöön (kokonaisuudessaan) useampaan kertaan.

Nykyisenkin lainsäädännön voimassa ollessa voi tietysti käydä niin, että eri tuomioistuimet määräävät saman ehdonalaisen vapauden menetetyksi. Näin ei pitäisi tehdä, jos aikaisempi tällainen tuomio on jo lainvoimainen. Jos aiempi tällainen tuomio ei myöhempää annettaessa vielä ole lainvoimainen, ehdonalaisen vapauden menetetyksi julistamisessa uudelleen ei sitä vastoin ole mitään virhettä. Lopulta voi kuitenkin käydä niin, että molemmat tällaisen määräyksen sisältävät tuomiot tulevat lainvoimaisiksi. Sama lopputulos voi johtua myös tuomioistuimen tekemästä virheestä. Nykyjärjestelmässä tästä ei kuitenkaan aiheudu suurempaa ongelmaa: kun tuomioistuin ei mitenkään liitä jäännösrangaistusta koeaikana tehdystä rikoksesta tuomitsemaansa uuteen rangaistukseen, täytäntöönpanovaiheessa voidaan muutta mutkitta ottaa huomioon se tosiasia, että samaa jäännösrangaistusta ei kuulu suorittaa enempää kuin yhteen kertaan. Tuomioita ei tarvitse ryhtyä mitenkään korjaamaan esim. purkuteitse.

Sen sijaan ehdotetun 14 §:n mukaan vastaavassa tilanteessa olisi useampia lainvoimaisia yhteisiä vankeusrangaistuksia, joiden pituuteen on vaikuttanut sama jäännösrangaistus. Asia voitaisiin korjata vain purkuteitse korkeimman oikeuden toimesta. Ehdotettu yhteisen rangaistuksen tuomitsemista edellyttävä sääntely aiheuttaisi paljon turhaa työtä. Sellaiseen ei ole missään tapauksessa syytä mennä. Esimerkkinä

purkuratkaisusta, joka johtui siitä, että täytäntöön pantaviksi määrätty ehdolliset vankeusrangaistukset oli sisällytetty kahteen eri yhteiseen vankeusrangaistukseen, mainittakoon ratkaisu KKO 2004:25.

Ehdonalaisen vapauden menettämisen/jäännösrangaistuksen täytäntöön pantavaksi määräämisen tulisi merkitä sananmukaisesti sitä, että tuomittu joutuu suorittamaan kokonaisuudessaan sen rangaistusosan, joka jäi suorittamatta hänen päästessään ehdonlaiseen vapauteen. Hän on uudella rikoksellaan osoittanut, ettei helpotuksen antaminen hänelle ollutkaan aiheellista. Nykyjärjestelmä on kaukana tästä ajatuksesta, ja kauaksi siitä jäisi myös ehdotetun RL 2 c:14:n mukainen sääntely.

Esittämäni ajatus merkitsisi nykyjärjestelmän selvää ankaroitumista. Uusi ehdonalainen vapautuminen olisi mahdollista vasta, kun on suoritettu koko jäännösrangaistus ja lisäksi säädetty murto-osa uudesta rangaistuksesta. Jollei sitä haluta hyväksyä, toissijaisesti esitän, että täytäntöön pantavaksi määrätty jäännösrangaistus tai sen osa tulisi laskea, täytäntöönpanovaiheessa, täysin määrin yhteen koeaikana tehdystä rikoksesta ja muista mahdollisesti samalla kertaa tuomittavista rikoksista määrättävän yhteisen vankeusrangaistuksen kanssa. Jäännösrangaistusta ei siis tulisi sisällyttää tähän yhteiseen rangaistukseen, koska ei ole mitään asiallista perustetta myöntää jäännösrangaistukseen sellaista lievennystä, mitä sen sisällyttäminen yhteiseen rangaistukseen usein merkitsisi. Mahdollisen uuden ehdonalaisen vapauttamisen edellyttämät määräosat (1/2 tai 2/3) tulisi sitten laskea uuden rangaistuksen ja täytäntöön pantavaksi määrätyn jäännösrangaistuksen (tai sen osan) summasta.

Todettakoon, että ehdotetun RL 2 c:14:n mukaan voitaisiin yleensä päätyä em. toissijaisen ehdotuksen lopputulosta vastaavaan tulokseen, koska RL 7:2:n puitteissa olisi yleensä mahdollista määrätä yhteinen vankeusrangaistus tosiasiallisesti niinkin, että lasketaan jäännösrangaistus ja uusi rangaistus täysin määrin yhteen ja koska uusi ehdonalainen vapautuminen määräytyisi ehdotuksen mukaan - näin oletan, asiasta ei ole ehdotuksessa nimenomaisesti mainittu - yhteisen rangaistuksen pituuden perusteella. Tästä huolimatta vastustan ehdotettua järjestelmää, koska se tekee käytännöstä epäyhtenäisen ja erityisesti, koska se johtaa em. tavoin tilanteisiin, joita ei voida korjata muutoin kuin purkamalla tuomioita.

HE:ssä ei todellakaan havaintojeni mukaan puhuta mitään uudesta ehdonalaisesta vapauttamisesta sen jälkeen, kun jäännösrangaistus tai osa siitä on määrätty pantavaksi täytäntöön. RL 2 c:14:ää vastaavassa RTL 2:16.3:ssa sen sijaan säädetään juuri tästä. Oletan, että sovellettaviksi on tarkoitettu yleiset ehdonalaista vapauttamista koskevat säännökset. Herää kysymys, mikä olisi täytäntöön pantavaksi määrätyn jäännösrangaistuksen merkitys ehdotetun RL 2 c:6:n kannalta.

Ehdotetun RL 2 c:14:n 2 momentin mukaan jäännösrangaistus voitaisiin jättää määräämättä täytäntöön pantavaksi erityisesti silloin, jos 1) suuri osa koeajasta on suoritettu ennen kuin 1 momentissa tarkoitettu rikos on tapahtunut, 2) jäännösrangaistus on lyhyt, 3) koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittava rangaistus on lyhyt tai 4) tekijälle koeajalla tehdystä rikoksesta johtuvan tai tuomiosta aiheutuvan muun seurauksen vuoksi yhteinen rangaistus johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen. Säännösehdotukseen sisällytetyt harkintakriteerit ovat epätasomaisia, mutta kieltämättä sellaisinaan suuntaa antavia.

Eriyistä huolta HE:n perusteluissa on kannettu mahdollisesta sanktiokumulaatiosta eli siitä, että määrättäessä jäännösrangaistus ta täytäntöön pantavaksi sama peruste, rikoksen uusiminen, voi koventaa rangaistusta samanaikaisesti usealla eri tavalla. Tästä syystä 2 momentin 4 kohtaan on otettu erityissäännös asiasta. Sanktiokumulaation vaaran on katsottu olevan olemassa mm. tilanteessa, jossa aikaisempi rikollisuus on vaikuttanut siihen, ettei koeajalla tehdystä rikoksesta tuomita ehdollista vaan ehdotonta vankeutta, tai jossa tekijän aikaisempi rikollisuus on vaikuttanut koventamisperusteena (HE s. 52) .

Sanktiokumulaatio on kuitenkin vain yksi mahdollinen näkökulma kyseisiin tilanteisiin. Omasta puolestani korostaisin sitä, että ehdonlaiseen vapauteen pääseminen merkitsee tuomitulle erittäin huomattavaa helpotusta verrattuna siihen, mitä tuomioistuimien oikeastaan on tuominut. Se, että tämän edun voi menettää, jos koeaikana, joka on pääsääntöisesti jäännösrangaistuksen pituinen, tekee uuden tietynlaisen rikoksen, on edellä sanottu huomioon ottaen vain luonnollista. En siis puhuisi niinkään sanktiokumu-laatiosta kuin myönnetyn edun menettämisestä tilanteessa, jossa tuomittu ei ole noudattanut niitä ehtoja, jotka hänelle etua myönnettäessä asetettiin. Tässä on merkittävä näkökulmaero.

Luontevampi nimi laille olisi mielestäni laki ehdonalaisesti vapautettujen (vankien; tämä sana ei ehkä ole tarpeen) valvonnasta. Vapautta ei kaikeksi ole tarkoitus valvoa, vaan ehdonalaisesti vapautettuja vankeja.

Muutoin totean, että lakiehdotuksessa käytettyjen termien valvontavelvollisuus ja valvontamääräys välinen ero on jäänyt epäselväksi. Termit ovat kielellisestikin epäonnistuneita, koska valvontavelvollisuus tarkoittaa ensisijaisesti samaa kuin velvollisuus valvoa ja vaivontamääräyksenkin voidaan ymmärtää tarkoittavan määräystä valvoa. Kyse on kuitenkin tietysti valvottavan velvollisuuksista ja häntä koskevista määräyksistä.

Ehdotetun lain 6 §:n otsikkona on "Valvottavan velvollisuudet". Esim. pykälän 1 momentin mukaan valvottava olisi *velvollinen* osallistumaan valvontasuunnitelman laatimiseen ja pitämään yhteyttä valvojaan valvontasuunnitelmassa *määrätyllä* tavalla. Pykälän 2 momentin mukaan valvottavan olisi valvontatapaamisten yhteydessä ja muutenkin valvojan *pyynnöstä annettava* valvojalle mm. tarpeelliset yhteystiedot. Pykälän 3 momentin mukaan valvottavan olisi noudatettava valvojan antamia valvonnan toteuttamiseksi tarpeellisia *määräyksiä*. Pykälän 4 momentin mukaan valvottava ei saa valvontatapaamisessa olla alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen. Mitkä näistä ovat valvontavelvollisuuksia ja mitkä valvontamääräyksiä?

Ehdotetun lain 10 §:n otsikkona on "Valvontamääräysten rikkominen". Jos valvottava ilman hyväksyttävää syytä "laiminlyö hänelle

6 §:n mukaan kuuluvan *velvollisuuden* noudattamisen tai muutoin vakavasti rikkoo *valvontamääräyksiä*", hänelle voitaisiin pykälän mukaan antaa varoitus. Tämän perusteella näyttäisi, ettei valvontavelvollisuuksilla ja valvontamääräyksillä olisi periaatteellista eroa. Lain 11 §:n otsikkona puolestaan olisi "Törkeä valvontavelvollisuuksien rikkominen. Mikäli valvottava ei noudon jälkeen noudattaisi yhteydenpitovelvoitetta tai syllistyisi muutoin törkeästi 6 §:ssä mainittujen *valvontavelvollisuuksien* rikkomiseen, Kriminaalihoitolaitoksen olisi 11.1 §:n mukaan ilmoitettava asiasta viralliselle syyttäjälle. Pykälän 2 momentin mukaan, jos syyttäjä arvioi, että osa jäännösrangaistusta olisi pantava täytäntöön törkeän *valvontavelvollisuuksien* rikkomisen vuoksi, hänen olisi esitettävä tätä koskeva vaatimus tuomioistuimelle. Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuin voisi syyttäjän vaatimuksesta katsoa valvottavan rikkoneen törkeästi *valvontavelvollisuutta* ja tällä perusteella "panna jäännösrangaistusta täytäntöön" 4-14 päivää. Ehdotetun lain 14 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin mm. *valvontamääräysten tai valvontavelvollisuuksien* rikkomisesta.

Edellä esitetty osoittaa, että terminologia olisi saatettava johdonmukaiselle kannalle. Lisäksi 3 momentin johdosta on syytä huomauttaa, ettei tuomioistuin koskaan pane jäännösrangaistusta täytäntöön, joten säännös olisi muutettava muotoon "määrätä jäännösrangaistusta pantavaksi täytäntöön". Minimimäärä olisi ehdotuksen mukaan 4 päivää, jota en pidä riittävänä. Kun vankeusrangaistuksen minimi muutoinkin on 14 päivää, sitä voitaisiin käyttää tässäkin yhteydessä, kuitenkin niin, että jos jäännösrangaistus olisi tätä lyhyempi, täytäntöön pantava määrä olisi jäännös rangaistuksen pituinen. Maksimi voisi olla 30 päivää.

Yksittäisistä pykäläehdotuksista huomautan lisäksi vielä seuraavaa:

8 §. *Päihteiden käytön valvonta*: Pykäläehdotuksessa on kirjoitusvirhe, sanan Kriminaalilaitoksen pitäisi olla Kriminaalihoitolaitoksen.

9 §. *Nouto valvontatapaamiseen*: Pykäläehdotuksessa on kirjoitusvirhe. Sen 1 momentin viimeisen sanan tulisi olla tarkoituksenmukaisena (eikä tarkoituksenmukaisena).

10 §. *Valvontamääräysten rikkominen*. Pykälän otsikko tulisi kursivoida muiden pykälien otsikoiden tapaan. Lisäksi otsikko tulisi edellä esittämäni perusteella muuttaa johdonmukaiseksi.

2. HE 263/2004 vp, hallituksen esitys Eduskunnalle vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys on erittäin laaja. Suurelta osin se kuitenkin merkitsee nykyisin lakia alemmalla tasolla säänneltyjen asioiden nostamista lakitasolle ilman merkittäviä asiallisia muutoksia. Tosin monet asiat on nyt myös tarkoitus ylipäänsä säännellä

täsmällisesti ensimmäistä kertaa. Ajatus on periaatteessa kannatettava.

HE:ssä on (s. 39) viitattu voimassa olevaan RTL 4:6 reen, jonka mukaan valtion lukuun tehtävästä työstä on avolaitoksessa maksettava käypä palkka. Palkat vaihtelevat 3,63 eurosta 4,41 euroon tunnilta. Minusta tämä ei ole lain mukaista. Käypä tarkoittaa yleisessä käytössä olevaa, tavallista. Noin alhainen tuntipalkka ei ole normaali. Jollei taloudellisista tai muista syistä ole mahdollista maksaa parempaa palkkaa, älköön myöskään laissa puhuttako käyvistä palkasta.

Ehdotettujen lakien yksityiskohdista esitän lisäksi seuraavaa:

Vankeuslaki

1 luvun 8 §. Toimivallan määräytyminen aluevankilassa: Pykälässä on erilaisia, osaksi uusia termejä käyttäen lueteltu henkilöryhmiä, joita koskevin termein lain myöhemmissä pykälissä säädettäisiin kunkin toimivaltuuksien käytöstä. Sääntelytapa voi olla asianmukainen, mutta on tarkoin huolehdittava siitä, että vankilan henkilökunta myös todellisuudessa tietää, mihin ryhmään kuuluu. Samoin vankien olisi syytä olla tietoisia tästä ja siten samalla siitä, millaisia toimivaltuuksia kullakin henkilöllä vankilassa on.

2 luvun 3 §. Täytäntöönpanon lykkääminen terveydellisistä syistä: Säännös vastaisi pääosin nykyistä sääntelyä. Se johtaa kuitenkin mielestäni yhdenvertaisuutta loukkaaviin tuloksiin ja kaipaa siten korjausta. Pykälän 1 momentin mukaan täytäntöönpanon aloittamista olisi lykättävä, jos vankeusrangaistukseen tai sakon muuntorangaistukseen tuomitun vakavan sairauden tai vaikean vamman hoito vaarantuisi vankilaan toimittamisesta tai jos hänen hoitamisensa vankilassa aiheuttaisi huomattavia vaikeuksia. Erikseen tarkasteltuna tämä kieltämättä kuulostaa asianmukaiselta. Mutta 2 momentissa säädettäisiin, että jos tuomittu jo on vankilassa tai vankeinhoitoviranomaisten päätöksellä vankilan ulkopuolella hoidettavana, kun täytäntöönpano voisi alkaa, rangaistus saadaan panna täytäntöön. Tässä tarkoitetaan siis vankeja, jotka suorittavat jo aiempaa rangaistusta ja joille on tulossa täytäntöönpantavaksi toinen rangaistus.

Pykälän 2 momentissa mainitaan siis mahdollisuus, että se, joka jo on vankilassa, voidaan tarvittaessa toimittaa vankilan ulkopuolelle hoidettavaksi. Uuden rangaistuksen täytäntöönpano voidaan silti aloittaa. Voidaan sanoa, että tällainen vanki "lyö kaksi kärpäästä yhdellä iskulla". Jos kohtalona on sairastua vakavasti tai saada vaikea vamma, onni onnettomuudessa on, että näin käy vasta sen jälkeen, kun asianomainen on jo ehtinyt vankilaan. Jos taas käy niin onnettomasti, että sairastuu vakavasti tai vammautuu vaikeasti ennen vankilaan toimittamista, siirtyy täytäntöönpanon aloittaminen. Lopputulos on sattumanvaraisista seikoista riippuva ja yhdenvertaisuutta loukkaava. Täytäntöönpano olisi voitava aloittaa myös tuomitun ollessa vakavasti sairaana tai vaikeasti vammautuneena vankilan ulkopuolella. Kysymys olisi vain rangaistusajan aloittamisen teknisestä laskemisesta. Vankilaan hänet toimitettaisiin vasta sitten, kun hänen terveydentilansa sen sallii.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta myöntää lykkäystä täytäntöönpanoon, jos tuomittu on raskaana. Perustelujen (s. 141) mukaan lykkäystä ei myönnettäisi vastoin tuomitun tahtoa. Tätä pidän asianmukaisena, mutta asia ei ilmene selvästi lakitekstistä. Saman ajatuksen mukaista olisi edellä 1 momentissa tarkoitettujen tapausten osalta se, että vakavasti sairaan tai vaikeasti vammautuneen tuomitun rangaistuksen täytäntöönpano aloitettaisiin, jos hän siihen suostuu.

2 luvun 5 §. Lykkäyshakemuksen vaikutus täytäntöönpanoon: Ensimmäisen, 4.1 §:ssä tarkoitetun täytäntöönpanon lykkäyshakemuksen tekeminen lykkäisi ehdotetun pykälän mukaan täytäntöönpanoa, kunnes hakemuksen johdosta on tehty päätös. Tämä olisi parannus

nykytilanteeseen, jossa lykkäystä voidaan tosiasiasa saada toistuvilla hakemuksilla, vaikka niihin on annettu kielteiset päätökset.

2 luvun 7 §. Maksuajan myöntäminen muuntorangaistukselle vankilassa: Säännös on kielellisesti epäonnistunut. Maksuaikaa ei voida myöntää muuntorangaistukselle vaan sakon maksamiseen rahassa.

2 luvun 8 §. Sakon maksaminen vankilassa: Kiinnitän huomiota siihen, että muuntorangaistuksen uudistamissuunnitelmissa on, mielestäni perustellusti, ehdotettu tältä osin nyt käsiteltävänä olevasta HE:sä poikkeavia uudistuksia.

2 luvun 10 §. Päätösvalta: Säännöksen 2 momentissa puhutaan epäonnistuneesti "muuntorangaistuksen maksuajasta". Viittaa edellä 7 §:n kohdalla esittämääni.

3 luvun 1 §. Määräaikaisen vankeusrangaistuksen pituuden laskeminen: Perustelujen (s. 144) mukaan pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, että jos RL 6:13:ssa tarkoitettu vähennys olisi lasketun rangaistusajan pituinen tai sitä pitempi, katsottaisiin rangaistus kokonaan suoritetuksi. Lakitekstiehdotukseen ei tällaista säännöstä kuitenkaan sisälly.

1 §:n 2 momentin mukaan rangaistus olisi kokonaan suoritettu (mm.), kun RL 2 c luvun 13 §:ssä tarkoitettu koeaika on päättynyt. Perustelujen (s. 144) mukaan säännös vastaisi asiallisesti RTL 2:17:n säännöstä. Viitatus pykälän 2 momentissa mainitaan kuitenkin "lisäehtona", ettei vanki ole menettänyt ehdonalaista vapauttaan. Ilman tällaista lisäystä ehdotettu säännös olisi harhaanjohtava, sillä koeajan päättymisen jälkeenkin jäännösra-ngastus voitaisiin RL 2 c:14:n mukaan vielä määrätä täytäntöönpantavaksi .

3 luvun 4 §. Määräaikaisen vankeusrangaistuksen ja muuntorangaistuksen yhteenlaskeminen: Kiinnitän huomiota siihen, että näiden rangaistusten täytäntöönpanojärjestys on ehdotettu käännettäväksi muuntorangaistuksen uudistamista koskevissa ehdotuksissa siten, että vankeusrangaistus suoritettaisiin ensin. HE:n perusteluissa (s. 145) selitetään vankeuslakiehdotuksen olevan tämän sisältöinen, mutta säännösehdo-tuksessa järjestys on päinvastainen eli nykyisen sääntelyn mukainen, siis että muuntorangaistus suoritetaan ensin.

3 luvun 5 §. Rangaistusten yhteenlaskeminen. Muuntorangaistuksen uudistamisehdotuksissa on muuntorangaistusten yhteenlasketun ajan maksimi ehdotettu laskettavaksi 90 päivään.

6 luvun 1 §. Siirtäminen suljetusta vankilasta avolaitokseen: Siirtämisen edellytyksenä olisi säännösehdo-tuksen mukaan mm. se, että avolaitokseen siirtäminen olisi perusteltua rangaistusajan suunnitelman perusteella. Tämän tyyppinen ehto, perustuminen rangaistusajan suunnitelmaan, on sisällytetty ehdotuksen lukuisiin muihinkin pykäliin. Ehdon tyhjyys ilmenee perustelujen (s. 155) huomautuksesta: "Vaikka siirtäminen pääsääntöisesti perustuisi rangaistusajan suunnitelmaan, myös vanki voisi anoa siirtoa. Tällöin suunnitelmaa tarkistettaisiin vastaavasti." Mitä suunnitelmaan *perustumista* se enää silloin on?

Tarkoitettunlaisiin ehdotuksen pykäliin viitaten on HE:ssä (s. 149) todettu: "Ehdotetun lain useissa säännöksissä viitataan rangaistusajan suunnitelmaan ja monien lupien tai etuuksien edellytykseksi on asetettu, että vanki on noudattanut *suunnitelmaa*." Lakitekstissä puhutaan rangaistusajan suunnitelmaan perustumisesta, mikä on mielestäni selvästi eri asia kuin että ehtona olisi suunnitelman noudattaminen.

8 luvun 2 §. Osallistumisvelvollisuus: Vanki olisi säännösehdoituksen mukaan pääsääntöisesti velvollinen osallistumaan rangaistusajan suunnitelman mukaisesti vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan. Ehdotuksen mukaan tämän velvollisuuden laiminlyönti ei kuitenkaan enää olisi kurinpitorikkomuksena rangaistava. Ainoa sanktio olisi ilmeisesti HE:n sivulta 169 ilmenevä, eli että kaikesta toiminnasta ilman syytä kieltäytyvälle voitaisiin maksaa pienempää käyttörahaa kuin pätevistä syyistä toiminnasta poissa olevalle. En ole vakuuttunut ehdotetun sääntelyn asianmukaisuudesta.

8 luvun 6 §. Siviilityö: Ehdotuksesta on jätetty pois nykyisessä laissa oleva säännös, jonka mukaan virkarikoksesta vankeusrangaistukseen tuomitulle vangille ei voida myöntää lupaa siviilityönä hoitaa julkista virkaa tai tointa. HE:n perustelujen (s. 163) mukaan tämä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana, koska "ilman erillistä säännöstäkin on itsestään selvää, ettei virkarikoksesta tuomittu voi saada siviilityölupaa sellaisen viran hoitamista varten, josta hänet on tuomittu vankeusrangaistukseen." Se, mitä HE:ssä on sanottu itsestään selvyydestä, on todellakin sitä, mutta se on eri asia kuin mitä nykyisessä laissa on säädetty. Nykyisen lain mukaan virkarikoksesta vankeuteen tuomittu ei voi saada lupaa hoitaa siviilityönä *mitään* julkista virkaa tai tointa. Näin ollen säännöstä ei pitäisi jättää laista pois.

8 luvun 10 §. Luvan edellytykset: Pykälän mukaan 6 ja 9 §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen edellytyksenä olisi mm., että se perustuu vangille tehtyyn rangaistusajan suunnitelmaan. Viittaan edellä 6 luvun 1 §:stä esittämäni.

10 luvun 3 §. Vankilasta vapauttaminen hoitoa varten: Pykälän mukaan vakavasti sairas vai vaikean vamman saanut vanki voitaisiin vapauttaa hoidettavaksi vankilan ulkopuolella. Rangaistusajan katsottaisiin kuluvan hoidon aikana. Viittaan edellä 2 luvun 3 §:n yhteydessä esittämäni.

14 luvun 2 §. Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella: Poistumisluvan myöntämisen edellytyksenä olisi mm., että luvan myöntäminen olisi perusteltua rangaistusajan suunnitelman perusteella. Viittaan edellä 6 luvun 1 §:n yhteydessä esittämäni.

18 luvun 6 §. Voimakeinojen käyttö: Pykälään olisi syytä lisätä nykyisen RTL 2 luvun 11 b §:n 3 momentin kaltainen viittaus rikoslakiin voimakeinojen käytön liioittelun osalta.

20 luvun 10 §. Oikaisuvaatimus: Lause "kun päätös oikaisuosoituksineen..." olisi kaiketi muutettava muotoon "kun päätös oikaisuvaatimusosoituksineen..."

Tutkintavankeuslaki

Ehdotetun tutkintavankeuslain säännökset vastaavat hyvin suurelta osin ehdotetun vankeuslain säännöksiä. Kyse on siten tavallaan samojen asioiden sisällyttämisestä kahteen lakiin. HE:n perusteluissa (s. 213) esitetystä syystä ratkaisua voidaan kuitenkin puoltaa.

HE:n perustelujen (s. 214) mukaan tutkintavankeuden toimeenpanosta poliisin säilytystiloissa tullaan säätämään erikseen laissa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta. Viitatussa laissa tultaisiin (HE s. 215) säätämään myös pidätettyjen kohtelusta, joten tutkintavankeuslaki ei koskisi pidätettyjä. Olisi asiallista, että tuollainen esitys olisi käsiteltävänä samanaikaisesti tässä tarkasteltavan tutkintavankeutta koskevan lakiesityksen kanssa. HE:n (s. 132) mukaan sisäasiainministeriössä valmisteltu esitys on ollut tarkoitus antaa eduskunnalle samanaikaisesti HE:n 263/2004 kanssa.

Muutamia huomautuksia ehdotetun tutkintavankeuslain yksityiskohdista :

2 luvun 1 §. Tutkintavangin sijoittaminen: Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan tutkintavankia ei saisi säilyttää poliisin säilytystilassa neljää viikkoa pitempää aikaa, ellei siihen ole erittäin painavaa syytä. Koska, kuten HE:ssä on (s. 216) todettu, poliisivankilassa pitäminen rajoittaa käytännössä huomattavasti tutkintavangin oikeuksia, neljän viikon maksimisäilytysaikakin tuntuu pitkältä. Säilytys ankeissa oloissa ei saisi olla mikään painostuskeino.

4 luvun 1 §. Toimintaan osallistuminen. Tutkintavanki ei olisi säännösehdoituksen mukaan velvollinen osallistumaan vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan, mutta hänen sitä halutessaan hänelle olisi mahdollisuuksien mukaan varattava siihen tilaisuus. Edellä (rangaistus)vangin osallistumisvelvollisuudesta sanottu huomioon ottaen ero ei käytännössä välttämättä olisi suuri. Onko säännöksissäkään silloin syytä olla eroa?

5 luvun 1 §. *Omaisuu den hallussapito*. Pykäläehdotuksen 2 momentin mukaan tutkintavanki ei saisi pitää hallussaan toiselta *vangilta* ilman vankeinhoitoviranomaisen lupaa saamaansa omaisuutta. Herätän kysymyksen, olisiko tässä ja lukuisissa muissakin tutkintavankeuslain säännöksissä puhuttava sekä vangista että tutkintavangista.

9 luvun 5 §. *Tapaamiskiello*: Säännös on laadittu ehdotetun vankeuslain 13 luvun 6 §:n mallin mukaisesti, osaksi liiankin orjallisesti. Siinä nimittäin viitataan viimeksi mainitun tapaan 9 luvun 1 §:ään, vaikka pitäisi viitata (tutkintavankeuslain) 5 luvun 1 §:ään, sen 1 ja 2 momenttiin. Lisäksi pykälästä puuttuu sana "vankilaan", so. pykälätekstin neljännen rivin pitäisi kuulua ". . . aineita tai esineitä vankilaan taikka..."

13 luvun 6 §. *Voimakeinojen käyttö*: Pykälään olisi syytä lisätä nykyisen RTL 2 luvun 11 b §:n 3 momentin kaltainen viittaus rikoslakiin voimakeinojen käytön liioittelun osalta.

13 luvun 5 §. *Erillään pitäminen*: Viitataan siihen, mitä olen todennut 5 luvun 1 §:n kohdalla. Säännösehdotuksen mukaan tutkintavanki saataisiin tietyin edellytyksin pitää erillään muista *vangeista*. Perusteluissa todetaan (s. 231), että toisille vangeille tai henkilökunnalle vaarallisen, karkaamisalttiin tai päihdyttäviä aineita jatkuvasti käyttävän tutkintavangin ei voida antaa asua ja oleskella yhdessä toisten *tutkintavankien* kanssa.

Laki pakkokeinolain muuttamisesta

Pakkokeinolain 1 lukuun lisättäväksi ehdotetun 18 b §:n 2 momentin mukaan yhteydenpitoa tutkintavankeuslain 8 luvun 4 §:ssä tarkoitetun asiamiehen kanssa ei saisi rajoittaa. Myös PKL 1:18 b.2:n perusteluissa puhutaan vain asiamiehestä, sitä mitenkään perustelematta. Viitatussa tutkintavankeuslain pykälässä puhutaan kuitenkin (oikeudenkäynti)asiamiehen ohella myös (oikeudenkäynti) avustajasta. En näe mitään syytä siihen, että asiamies ja avustaja asetettaisiin yhteydenpidon kannalta eri asemaan.

PKL 1:18 b.4:n mukaan yhteydenpidon rajoittamisesta päättäisi vangitsemisesta päättävä tuomioistu in. Perusteluissa todetaan (s. 234), että tuomioistuimen tulisi harkita yhteydenpitorajoitukset PKL 1:22:ssa tarkoitetun vangitsemisasian yhteydessä. Yhteydenpi-torajoituksia ei siis ole tarkoitettu saatettavaksi tuomioistuimen harkintaan vangitsemisesta erillisenä asiana. Tämän olisi syytä ilmetä myös lakitekstistä. HE:ssä ehdotettu sanamuoto on ymmärrettävissä lähinnä niin, että siinä säädetään, mikä tuomioistu in on asiassa toimivaltainen (so. se, joka on toimivaltainen päättämään vangitsemisesta).

Saman momentin mukaan väliaikaisesta yhteydenpidon rajoittamisesta voisi kuitenkin eräissä tapauksissa päättää vankilan johtaja tai pidättämiseen oikeutettu virkamies. Tämä on rikostutkinnallisista syistä sinänsä tarpeellinen järjestely. Säännöksestä olisi lisäksi syytä ilmetä, kuinka pitkää aikaa väliaikaisuudella tarkoitetaan. Luonnollinen ratkaisu olisi, että väliaikaispäättös on voimassa, kunnes tuomioistu in vangitsemisasian yhteydessä ottaa rajoituksiin kantaa. Tätä on arvattavasti HE:ssä tarkoitettukin .

Pykälän 5 momentin mukaan sitä, mitä 1-4 momentissa säädetään tutkintavangin yhteydenpidon rajoittamisesta, sovellettaisiin *vastaavasti* pidätetyn ja kiinni otetun yhteydenpidon rajoittamiseen. Soveltaminen "vastaavasti" tarkoittaisi normaalisti ymmärrettynä sitä, että rajoittamisesta päättäisi tuomioistu in ja että väliaikaisesti siitä päättäisi vankilan johtaja tai pidättämiseen oikeutettu virkamies. Näin ymmärrettäessä tuomioistuimen olisi siis käsiteltävä yhteydenpidon rajoittamista pidätysaikana eril-lisiasiana, mutta mistään ei ilmene, kuinka kiireellisesti.

HE:n perusteluista (s. 243) ilmenee kuitenkin, ettei ole tarkoitettu äsken sanottua. HE:n perustelujen mukaan asia tulisi tuomioistuimen käsiteltäväksi vangitsemisasian yhteydessä. Mutta jos pidätettyä ei koskaan vaadita vangittavaksi, vaan hänet vapautetaan säädetyn maksimajan kuluessa, eivät tällaiselle pidätetylle asetetut yhteydenpidon rajoitukset tulisi koskaan tuomioistuimen käsiteltäviksi. En vastusta tällaista järjestelyä, mutta kun näin on, ei pidätettyjen osalta tulisi säätää ehdotet-tujen 1-4 momentin soveltamisesta "vastaavasti". (HE:n peruste-

luissa on sitä paitsi virhe, kun niissä todetaan, että pidätetyn osalta vapauden menettämistä koskeva asia tulee tuomioistuimen käsiteltäväksi PKL 1:14.1:ssä tarkoitettulla tavalla viimeistään neljän vuorokauden kuluessa henkilön pidättämisestä lukien, jollei pidätetty ole tätä ennen vapautettu. Viitatus lainkohdan mukaan pidätettyä koskeva vangitsemisvaatimus on kuitenkin otettava tuomioistuimessa käsiteltäväksi viimeistään neljän vuorokauden kuluttua kiinniottamisesta). HE:n perustelujen (s . 234-235) mukaan tuomioistuimen tulisi käsitellä pidätetyille väliaikaisesti määrätty yhteydenpitorajoitus siinäkin tapauksessa, että vangitsemisasian käsittelyä poikkeuksellisesti lykättäisiin PKL 1:17:ssä säädetuin tavoin. Tällä lienee tarkoitettu, että vaikka vangitsemiskysymyksen ratkaisemista lykättäisiin, yhteydenpidon rajoittamisesta olisi kuitenkin tehtävä päätös. Tällainen ajatus, vaikka onkin kannatettava, ei ilmene ehdotetusta lakitekstistä.

3. HE 261/2004 vp, hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun lain muuttamisesta

HE:n perustelujen (s . 8) mukaan rikosseuraamusalan organisaatiouudistusta suunniteltaessa on otettu huomioon mm. valtion keskushallinnon kehittämistä koskeva hanke. Sen mukaan keskushallinnosta paikallistasolle siirretään kaikki ne tehtävät, joiden osalta se on mahdollista. Koska vankeusrangaistuksen täytäntöönpanossa puututaan voimakkaasti ihmisten perusoikeuksiin, sanotun laatuinen päätösvallan hajauttaminen voi olla vaarallista käytännön yhtenäisyydelle ja sitä kautta vankien yhdenvertaiselle kohtelulle.

Käsitellessään hallituksen esitystä rikosseuraamusalan organisaatiouudistukseksi eli nykyiseksi organisaatioksi lakivaliokunta (LaVM 13/2000 vp) piti tärkeänä sitä, että pitemmällä tähtäyksellä voitaisiin muodostaa yksi yhtenäinen virasto rangaistusten täytäntöönpanoa varten. Tähän näkemykseen on syytä yhtyä. Olen itse aina oudoksunut nykyistä organisaatiota erityisesti siltä osin kuin Kriminaalihuoltolaitoksen ja Vankeinhoitolaitoksen keskushallintotehtäviä hoitavana virastona on Rikosseuraamusvirasto, mutta sen päällikkönä on Vankeinhoitolaitoksen pääjohtaja. Kaikesta huolimatta nyt käsiteltävässä HE:ssä ei ole (s . 9) asetettu tavoitteeksi rikosseuraamusalan organisaation uudistamista kokonaisuutena, mitä voidaan arvostella.

HE:n mukaan (s . 11) uudistuksen tavoitteena on keventää hallintoa ja siirtää vapautuvia resursseja vankien kanssa tehtävään lähityöhön. Tätä ajatusta on syytä kannattaa.

HE:ssä on esitetty otettavaksi käyttöön uusi termi *aluevankila*. Aluevankila olisi itsenäinen virasto, joka koostuisi sijoitta jayksiköistä ja vankiloista. Organisaationa tämä ehdotettu malli voi olla aivan kelvollinen, mutta kritisaisin käytettyjä nimikkeitä. Aluevankilarakenne pohjautuisi maakuntarajoihin (HE s . 13) ja aluevankiloita olisi viisi (HE s . 21). Nimikettä aluevankila voidaan verrata aiemmin käytettyyn nimitykseen lääninvankila. Lääninvankila oli tietty hallinnollinen yksikkö, mutta myös tietty konkreettinen vankilarakenus tai -rakennusryhmä. Juuri tätä vankila-termillä normaalisti ymmärretään. Aluevankila sen sijaan ei olisi mikään konkreettinen laitos, vaan useita vankiloita hallinnoiva virasto. Tällaista käsiteseakaannusta ei olisi syytä luoda, vaan aluevankilalle olisi kehitettävä sitä paremmin kuvaava nimitys.

Vastaavasti *sijoittajayksikkö* olisi ehdotuksen mukaan aluevankilan toiminnallinen kokonaisuus, joka voisi toimia jakautuneena kahteen tai useampaan toimipaikkaan. Lakiehdotuksen mukaan kuitenkin "aluevankila koostuu sijoittajayksiköstä ja vankiloista". Jos tarkoituksena on, että eri toimipaikoissa toimivat "osat" tekisivät itsenäisiä ratkaisuja, olisi paremmin tosiasioita vastaavaa puhua useammasta sijoittajayksiköstä. Ainakin pitäisi laista ilmetä, että sijoittajayksikkö voi toimia jakautuneena useampaan toimipaikkaan. HE:n mukaan (s . 13) "oikeusministeriö perustaisi sijoittajayksikön ja määräisi sen sijaintipaikaksi jonkin aluevankilan vankiloista".

Ehdotuksen mukaan vankeinhoitolaitokseen perustettaisiin hallinnollisesti itsenäinen valtakunnallinen terveydenhuoltoyksikkö (HE s . 14) . En ylipäänsä pidä yksikkö-termistä. Se on muodin mukainen nimitys, mutta ei kerro paljon mitään tai antaa usein harhaanjohtavan kuvan. Terveydenhuoltoyksikkö viittaa lähinnä yksittäiseen toimipisteeseen, mutta sitä ei HE:ssä siis ole tarkoitettu. Terveydenhuoltoyksikkö koostuisi HE :n (s . 14) mukaan kolmesta sairaalasta sekä kussakin aluevankilassa toimivista perusterveydenhuollon poliklinikoista. Terveydenhuoltoyksikönkin tilalle pitäisi keksiä sitä oikealla tavalla kuvaava nimitys. Siihen kuvaavuuteen kuuluu myös se, ettei puhuta terveydenhuollosta vaan sairaanhoidosta, sillä siitähän tosiasiaassa pääosin on kysymys.

Jos kaavailemiani nimikemuutoksia tehdään, on myös mm. vanke-uslakkia korjattava vastaavasti.

Helsingissä 12.4.2005 Pekka

Viljanen

rikos- ja prosessioikeuden professori, OTT, VTTurun yliopisto

A-klinikksaatiön
Ylilääkäri Antti Holopainen 28.4.2005

HE:t 261 - 263/2004 vp

#^jJärvenpään [^]W
SOSIAALISAIRAALA

04480 HAARAJOKI

Lakivaliokunta 00102
EDUSKUNTA

RIKOKSEEN SYYLLISTYNEIDEN PÄIHDERIIPPUVUUDEN VÄHENTÄMINEN

A-klinikksaatiön näkemyksen mukaan päihdekuntoutusta voi ja kannattaa toteuttaa myös rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän osana. Vangeilla ja rikoksentehtäjäillä tulee olla samanlaiset oikeudet ja mahdollisuudet päihdehuollon palveluihin kuin muillakin kansalaisilla. Kuntoutuksen tulee kuitenkin tässäkin kontekstissa perustua vapaaehtoisuuteen sekä hoidossa yleisesti hyväksytyihin ja käytössä oleviin menetelmiin ja periaatteisiin. Vankeinhoidossa on viime vuosina annettu entistä suurempi merkitys päihdekuntoutukselle. Päihdehuollolle taas on siirtynyt tai suunnitellaan siirrettävän yhä enemmän ainakin määrin rikollisuutta ja rangaistusjärjestelmää sivuavia tehtäviä. Yhteistyö on jatkossa yhä tärkeämpää.

A-klinikksaatiö pitää tärkeänä, että a) vankilassa tarjotaan laadukasta ja monipuolista päihdekuntoutusta, b) vankilan ja ulkopuolisen päihdetyön (järjestöt, kunnat, AA/NA) välinen yhteistyö on tiivistä (mm. ulkopuoliseen kuntoutukseen sijoittaminen), c) vankeudelle vaihtoehtoisia toimintamalleja kehitetään ns. sopimushoitoesityksen (2002) mukaisesti ja d) vapautuvien vankien tukemiseen kiinnitetään huomiota.

Sekä vankeinhoidossa että kriminaalihuollossa on viime vuosina kehitetty päihdetyötä suunnitelmallisesti monin tavoin. Vankeinhoidossa erilaisten päihdehoitomuotojen, päihdeohjaajien virkojen ja päihdekuntoutukseen osallistuneiden vankien määrät ovat kasvaneet. Vuonna 2003 päihdekuntoutusta järjestettiin kaikissa laitoksissa ja käytössä oli 55 eri ohjelmaa. Päihdekuntoutukseen osallistui 2.519 vankia, joista 80 % suoritti ohjelman loppuun asti. (Vuosikertomus 2003). Myös kriminaalihuollossa on viime vuosina toteutettu monia verkostotyöhön ja asiakkaiden palveluohjauksen perustuvia päihdetyön kehittämishankkeita kuten Kriminaalihuollon päihdetyön kehittämishanke, Yhdessä rikoksettomaan elämään -hanke (YRE) tai Kriminaalihuollon tukisäätiön Vapautuvan tukiohjelma (Karsikas 2004; Polkujen rakentamista...2004; Rantala 2004). Huomiota tulisi kiinnittää tämän kehityksen jatkumisen tukemiseen ja näistä hankkeista saatujen kokemusten hyödyntämiseen.

Päihdehuollon tutkimuksessa ei ole löydetty yksittäisiä, muita selkeästi tehokkaampia tai vaikuttavampia hoitomenetelmiä. Hyvin monenlaiset ja erilaiset menetelmät voivat eri yhteyksissä olla vaikuttavia. Yleisesti ottaen päihdeohjelmien tulee perustua sekä tutkimustietoon että käytännön työstä saatuun kokemukseen. Esimerkiksi kansainvälinen "What works" -perinne perustuu siihen, että vankien kuntoutuksesta ja päihdeongelmaisten hoidosta saatua tutkimus- ja kokemuksellista tietoa yhdistämällä on mahdollista kehittää toimivia ohjelmia myös päihdeongelmaisille vangeille ja ehdonalaisessa vapaudessa oleville rikoksentekeijöille (Bonta 2003; Koski-Jännes 1995). Duodecim-lääkäriseuran vastikään julkaisemat alkoholi-ongelmien "Käypä hoito" -suositukset puolestaan perustuvat sekä hoitotutkimuksista saatuihin näyttöihin että työssä hyväksi havaittuihin käytäntöihin.

Näissä tarkasteluissa toimiviksi menetelmiksi ovat osoittautuneet mm. kognitiivis-behavioraaliset ohjelmat, terapeuttiset hoitoyhteisöt, eri menetelmiä yhdistelevät ja porrastetusti vapauteen valmistavat ohjelmat, 12 askeleen ohjelmat, verkostotyö, pari- ja perheterapia sekä toiminnalliset informointi- ja motivointiohjelmat. Päihdeongelman hoidon perustana toimivat psykososiaaliset hoidot, joita asianmukaiset, näyttöön perustuvat lääkehoidot tehostavat. Korvaushoitolääkitys (metadoni tai buprenorfiini) lisää huomattavasti opiaattiriippuvaisten hoitoon kiinnittymistä. Riittävä psykososiaalinen tuki puolestaan vahvistaa korvaushoitojen vaikuttavuutta. Hoitosuhteen laatu (terapeutin taidot sekä terapeutin ja asiakkaan vuorovaikutus- ja yhteistyösuhde) on monesti yksittäistä menetelmää tärkeämpi. Lisäksi on tärkeää löytää vankeinhoitoon ja kriminaalihuoltoon soveltuvat toimintatavat ja niille riittävät toimintaedellytykset (resurssit, organisaation tuki, koulutus, työnohjaus).

Vangit ja rikoksentekeijät ovat yhä useammin moniongelmaisia, sosiaalisesti syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia, sekä päihde- että mielenterveyden ongelmista kärsiviä. Päihdehuollon järjestäminen - niin vankilassa kuin sen ulkopuolella - vaatii yhä enemmän sosiaali-, terveys- ja mielenterveyspalvelujen yhteistyötä. Päihdetyön on oltava moniammatillista ja eri tieteenalojen näkökulmia yhdistävää. Päihdehuollon menetelmien tueksi tarvitaan myös muita menetelmiä, kuten tuettua asumista, työvoimapolittisia tukitoimia, toiminnallista kuntoutusta (elämänhallinnan ja arkielämän taitojen vahvistaminen) ja yksilöllistä palveluohjausta.

Päihdehuollon kustannus-hyöty-analyysyjä ei Suomessa ole juurikaan tehty. Kansainväliset tutkimukset viittaavat siihen, että väestötasolla päihdepalvelujen tapaisten erityispalvelujen tarjonta alentaa terveydenhuollon kustannuksia, lisää hyvinvointia ja vähentää hoidon tarvetta (Kaukonen 2002). Suurin taloudellinen hyöty voi koostua nimenomaan rikollisuuden aiheuttamien kustannusten vähenemisestä. A-klinikasäätiön lähtökohtana on, että ammatillisen ja inhimillisen hoidon tarjoaminen on pitkällä tähtäimellä sekä taloudellisesti että yhteiskunnan turvallisuuden kannalta kannattavampi ratkaisu kuin hoidotta jättäminen tai hoidosta tinkiminen. Yksittäisten ohjelmien kustannuksia on vaikea arvioida, koska ne riippuvat siitä, millä tavoin ja missä yhteydessä niitä järjestetään (liitteenä 1 joitakin erilaisten hoitomuotojen hintatietoja).

Päihdehuollon järjestämisessä tulisi käyttää mahdollisimman pitkälle jo olemassa olevia sosiaali-, terveyden- ja päihdehuollon palveluja. Vapautuvien vankien tukemiseen tähtäävien hankkeiden yksi selkeä tulos on ollut se, että paikallis- ja seututasoisen verkostoitumiseen perustuvat vankeinhoidon ja kriminaalihuollon erillishankkeet (ohjelmat) eivät ole riittäviä toimenpiteitä (Rantala 2004). Tarvitaan myös selkeämpää valtakunnallista ohjeistusta, sosiaali- ja terveydenhuollon suurempaa vastuunottoa tästä kohderyhmästä sekä kriminaalipolittisia toimenpiteitä vankimäärän vähentämiseksi.

Haarajoki 28.04.2005

Antti Holopainen
ylilääkäri,
päihdelääketieteen erikoislääkäri

Jouni Tourunen
tutkimussihteeri, YTT

Lähteet:

Alkoholi-ongelmien hoidon Käypä -hoito suositukset. Duodecim 7/2005.

Bonta, James: Rikoksentekeijöiden kuntouttaminen - tutkimuksesta käytäntöön. Kirjassa: What works - mikä toimii vankeinhoidossa ja kriminaalihuollossa. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen oppikirja 1/2003.

Granfelt, Riitta: Vapautuvien vankien tuettu asuminen. Kirjassa: Asuntoja ja tukea asunnottomille. Arviointi tuetun asumisen toimintamalleista. Toim. Hynynen, Raija. Suomen ympäristö 745, Ympäristöministeriö 2005.

Honka, Outi & Kaijalainen, Marjatta & Karakorpi, Riitta: Päihdetilinpäätös 1999-2003 ja suuntaviivat. Rikosseuraamusviraston monisteita 10/2004.

Hypen, Kimmo: Vankilasta vuosina 1993-2001 vapautuneet ja vankilaan uudelleen palanneet. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2004.

Karsikas, Vuokko: Selvin päin olosta tulee hyvä fiilis. Päihdeongelmaisten vankien voimaantuminen. Kuntouttavan sosiaalityön ammatillinen lisensiaatintutkimus. Helsingin yliopisto, Yhteiskuntapolitiikan laitos, huhtikuu 2004 (julkaisematon).

Karsikas, Vuokko: Vankien sijoitus ulkopuoliseen laitokseen vuonna 2002. Rikosseuraamusviraston monisteita 6/2003.

Koski-Jännes, Anja: Huppu silmiltä. Katsaus vankien päihdeiden käytön vähentämismenetelmiin ja niiden tuloksellisuuteen. Oikeusministeriön vankeinhoito-osaston julkaisuja 1/1995. Kriminaalihuoltolaitos & vankeinhoitolaitos: Vuosikertomus 2003.

Laki sopimushoidon kokeilemisesta. Sopimushoitotoimikunnan mietintö. Oikeusministeriö, komiteamietintöjä 3/2002

Laine, Matti: Kuntoutus vankilan tehtävänä. Kirjassa: Vankeinhoidon perusteet. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 4/2002.

Mutalahti, Timo: Hoito ja rangaistus kohtaavat. Vankien päihdehuolto- ja kuntoutusprojektin loppuraportti. Stakes, raportteja 242/1999.

Polkujen rakentamista päätteiden välille. Kriminaalihuollon päihdetyön kehittämishankkeen arviointitutkimus. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 3/2004.

Rantala, Kati: Vankilasta vapautuvat huumeiden käyttäjät: sosiaalinen ongelma? Uusintarikollisuuden vähentäminen yksilökohtaisella työotteella ja verkostoituen. Tampereen kaupunki, sosiaali- ja terveystoimi. Tutkimuksia ja selvityksiä 3/2004.

Tourunen, Jouni: Epäilyksen polttopisteessä. Tutkimus päihdekuntoutusosastosta vankilassa. Stakes, tutkimuksia 112/2000.

Tourunen, Jouni & Perälä, Jussi: Kohti kognitiivista yhteisöhoitoa? Helsingin vankilan päihdeettömän osaston arviointi- ja kehittämistutkimus. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 2/2004. Vankeinhoidon terveydenhuollon kehittäminen. Työryhmän raportti 31.12.2002. Rikosseuraamusviraston monisteita 1/2003
Vankeinhoidon päihdestrategia vuosiksi 2005-2006.

Vankeinhoitolaitoksen päihdestrategia. I osa, toimintaohje vuosille 1999-2001. Oikeusministeriön vankeinhoito-osaston ohje 27.1.1999.

Liite 1

JOITAKIN PÄIHDEHOIDON KÄYNTI- JA HOITOVUOROKAUSIHINTOJA

A-klinikat 50-100 €/käynti

Alkoholikatkaisuhuolto 100-

150 €/vrk Akuutti

huumevieroitus 300-600

€/vrk

Opiaattiriippuvaisten lääkkeellinen korvaushoito

Avohoidossa: hoidon vaiheesta riippuen 600-1200 €/asiakas/kk (+lääkekulut)

Laitoshoidossa: 200-300 €/vrk (sisältää lääkekulut) Kuntouttava yhteisöhoito

Alkoholiriippuvaiset: 100-150 €/vrk

Huume-, lääkeriippuvaiset sekä monidiagnoosipotilaat: 150-250 €/vrk

VANKEINHOITOLAITOKSEN MENOPAINTEITA 1**Vankeinhoitolaitoksen menorakenne**

Vankeinhoitolaitoksen menorakenne on varsin kiinteä. Kiinteiden rakenteiden, toiminnan volyymin riippumattomien, hallinto- ja täytöntöönpano-, toimitila-, turvallisuus- ja vanginkuljetusmenojen sekä vankitoimintoja ohjaavan henkilökunnan palkkausmenojen yhteenlaskettu osuus oli noin 88 prosenttia vuoden 2004 toteutuneista toimintamenoista. Vankilukusedonnaisten muuttuvien vankitoimintojen sekä perushuoltomenojen osuus kokonaisuudesta oli yhteensä vain noin 12 prosenttia. Vuoden 2004 toimintamenot kohdentuivat seuraavasti:

MENOT YHTEENSÄ	159 601	100 %
KIINTEÄT RAKENTEET	140 179	88%
Hallinto	12 664	
Täytöntöönpano	3,267	
Toimitilat	38 881	
Valvonta ja turvallisuus	55 674	
Vanginkuljetus	2 872	
Vankitoimintojen ohjaus	26 821	
MUUTTUVAT PERUSTOIMINNOT	9 790	6 %
Peruspalvelut	5 309	
Terveystenhoito ja sosiaalityö	4 481	
MUUTTUVAT VANKITOIMINNOT	9 632	6 %
Tuotannon muuttuvat menot	6 699	
Muun toiminnan muuttuvat menot	2 933	

Vuoden 2004 keskivankiluku oli 3 577 vankia.

Näin kiinteän menorakenteen omaavan laitoksen kyky joustaa toiminnan volyymin muutosten ja muiden menopaineiden vuoksi on hyvin vähäinen. Sopeutumiskykyä hankaloittaa lisäksi ns. siirtyvän määrärahan pienuus. Koko vankeinhoitolaitoksen viime vuodelta siirtynyt toimintamääräraha oli vain noin 3,8 milj. euroa, mikä vastaa noin 2,4 prosenttia kaikista toimintamenoista. Käytännössä koko siirtynyt määräraha oli sidottu käyttötarkoitukseensa ja se aiheutui normaalista menojen jaksottumisesta vuodenvaihteen yli.

2 Vankimäärän noususta aiheutuva menojen kasvu

Kuluvan vuoden keskivankiluvun arvioidaan olevan noin 3 850 vankia. Viime vuoden toteutuma oli keskimäärin 3 577 vankia. Vankiluvun nousu johtuu suurelta osin sakkovankien määrän lisääntymisestä edellisvuoteen verrattuna. Viime vuoden huhtikuun ja joulukuun välisenä aikana ei sakon

muuntorangaistuksia lähetetty täytäntönpantaviksi ulosottoviraston tietojärjestelmäongelmien vuoksi. Muuntorangaistusten täytäntöönpano on käynnistynyt vuoden vaihteessa, mutta sakkovan-kien määrä ei ole vielä saavuttanut lakipistettään. Tästä huolimatta alkuvuoden keskivankiluku on ollut 3 836 vankia. On odotettavissa, että kesäkuukausille tavallisesti ajoittunut vankiluvun aleneminen jää tänä vuonna normaaliksi vähäisemmäksi.

2.1 Vankiluvun noususta aiheutuva henkilöstön lisätarve

Vankeinhoitolaitoksen henkilöstömäärä ei ole kehittynyt vankiluvun nousua vastaavasti. Vankeinhoitolaitoksen henkilöstöjä vankimäärä on kehittynyt seuraavasti:

Vuosi	2001	2002	2003	2004	2005	Tavoite
Henkilöstö	2 716	2 746	2 783	2 789	2 789	3 080
Keskivankiluku	3 135	3 433	3 578	3 577	3 850	3 850
Henkilöstö/vangit	0,87	0,80	0,78	0,78	0,72	0,80

Vankeinhoitolaitoksen rakenteita ja organisaatiota kehittäneessä hankkeessa arvioitiin, että henkilöstön ja vankien välinen tavoitteellinen suhdeluku olisi oltava vähintään 0,8, jotta uuden vankeus-lain asettamien tavoitteiden mukainen vankilaturvallisuus ja vankitoiminnot voidaan ylläpitää hyväksyttävällä tasolla. Tämän mukaisesti vankeinhoitolaitoksen tavoitteellinen henkilöstömäärä olisi 3 850:n vangin keskivankiluvulla 3 080 henkilötyövuotta. Tämä merkitsee noin 300:n henkilötyövuoden lisäystä lähivuosien aikana, ellei keskivankilukua saada laskettua. Henkilöstömäärän lisäys kohdentuisi pääasiassa vankien kanssa lähityötä tekeviin henkilöstöryhmiin. Jotta säästöjen mukaiset vankien aktivointivaroitukset voidaan toteuttaa tarvitaan edellä mainitun henkilöstölisäyksen lisäksi muidenkin virkamiesten työpanoksen uudelleen kohdentamista vankien kanssa tehtävään lähityöhön.

Vuonna 2004 henkilötyövuosi maksoi valvonta- ja vanki toimintojen ohjaustehtävissä noin 35 400 euroa, joten koko henkilöstön lisästarpeen kustannusvaikutus olisi noin 10,6 milj. euroa vuodessa vuoden 2004 kustannustasossa. Rikosseuraamusvirasto esitti 30:n henkilötyövuoden ja 1 062 000 euron lisäystä kuluvan vuoden lisätalousarvioon vankiluvun nousun perusteella. Valtiovarainministeriön esityksessä tämäkin on karsittu pois.

2.2 Perushuoltomenojen nousu

Vuoden 2004 toteutuneet muuttuvat perushuoltomenot olivat noin 1 500 euroa vankia kohti. Perushuoltomeneihin lasketaan vankien ruokailusta, vaatetuksesta, kanttiinista yms. pakollisista toiminnoista aiheutuvat menot. Vankiluvun nousu aiheuttaa noin 450 000 euron nousun muuttuvissa perushuoltomenoissa viime vuoteen verrattuna.

2.3 Terveys- ja huoltomenojen nousu

Suuri osa vangeista on moniongelmaisia ja varsin sairaita. Terveystarkastus kyetään tekemään vähintään 50 prosentille suljettuihin laitoksiin vapaudesta saapuville vangeille. Vankeinhoitolaitoksen terveydenhuoltoa tulee kuitenkin edelleen kehittää. Euroopan neuvoston kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun vastainen komitea kiinnitti huomiota erityisesti psykiatristen palveluiden heikkoon saatavuuteen eräissä tarkastamissaan vankiloissa. Vuoden 2004 toteutuneet muuttuvat terveydenhuoltomenot olivat noin 1 300 euroa vankia kohti. Vankiluvun nousu aiheuttaa noin 450 000 euron nousun muuttuvissa terveydenhuoltomenoissa viime vuoteen verrattuna.

2.4 Vankitoimintojen lisääminen

Nykyisissä vankilarakenteissa sekä vuoden 2004 määrärahasolla ja henkilöstömäärällä vankeinhoitolaitos kykenee aktivoimaan keskimäärin noin 2 000 rangaistusta suorittavaa vankia. Tämä merkitsee sitä, että vain noin 59 prosenttia rangaistusta suorittavista vangeista kyetään sijoittamaan toimintaan. Loput vangeista joudutaan pitämään toimettomina selleissään tai selliosastoilla päivittäistä tunnin ulkoilua lukuun ottamatta. Nykyinen tilanne on vahvasti ristiriidassa vankeinhoidolle lainsäädännössä ja tulosohjauksessa asetettujen turvallisuus- ja vaikuttavuustavoitteiden kanssa. Ohjattujen vankitoimintojen lisääminen edellyttää sekä henkilöstön lisäämistä että muuttuvien toimintamenojen kasvattamista.

Rangaistusta suorittavia vankeja arvioidaan olevan keskimäärin 3 375. Hyväksyttävänä tavoitteena on perinteisesti pidetty noin 70 prosentin aktivointitasoa. Nykyisellä vankiluvulla tämä edellyttäisi noin 2 360:n rangaistusta suorittavan vangin sijoittamista toimintaan.

Koulutuksen ja muun toiminnan muuttuvat menot olivat vuonna 2004 noin 3 700 euroa toimintaan osallistuvaa vankia kohti. Työtoiminnan vastaavat muuttuvat menot olivat noin 10 000 euroa työllistettyä vankia kohti. Mikäli arvioidaan, että lisättävä toiminta kyettäisiin toteuttamaan keskimäärin 6 000 euron vuotuisilla muuttuvilla

kustannuksilla, lisättävät vankitoiminnot aiheuttaisivat yhteensä noin 2,2 milj. euron menolisyksen vuoden 2004 kustannustasossa.

3 Vankitietojärjestelmän kehittäminen

Uusi vankitietojärjestelmä tulee korvaamaan hallinnollisen täytäntöönpanon osalta nykyisin käytössä olevan, mutta teknisesti ja toiminnallisesti vanhentuneen järjestelmän. Sen lisäksi tulevilla järjestelmällä tullaan hoitamaan lähes kaikki vankeja koskevat toiminnan, valvonnan ja osastotoiminnan kannalta keskeiset ja välttämättömät kirjaukset ja raportoinnit.

Vankeuskin keskeisiä tavoitteita ovat vankien yksilöllisen, suunnitelmallisen ja tavoitteellisen vankeusprosessin toteuttaminen, resurssien tarkempi kohdentaminen sekä vankeuden vaikuttavuuden lisääminen. Kaikki keskeiset vankeusprosessin osat; riski- ja tarvearvioiden laadinta, rangaistusajan suunnitelma, vankisijoittelupäätökset, vapautumissuunnitelma ja vapauttaminen, dokumentoidaan kehitettävään vankitietojärjestelmään. Liiottelematta voidaan todeta, että uuden vankeuskin asettamien tavoitteiden toteuttaminen ja seuranta edellyttää vankitietojärjestelmän kehittämistä. Vanki-tietojärjestelmä aiheuttaa kuluvalle ja seuraaville vuosille seuraavat menopaineet (1 000 euroa) verrattuna 2004 määrärahasoon:

	2005	2006	2007	2008
Sitoutuva määräraha	1 200	3 551	1 000	700

Rikosseuraamusvirastossa on arvioitu, että uuden tietojärjestelmän valmistuminen mahdollistaa noin 10-15 henkilötyövuoden siirron täytäntöönpanotehtävistä vankien kanssa tehtävään lähityöhön.

4 Investointiohjelman toteuttaminen

Vankeinhoitolaitoksen investointiohjelmasta sovittiin vuonna 2000 vankilakiinteistöjen omistusjärjestelyiden yhteydessä. Investointiohjelman tavoitteena on ajanmukaistaa vankilatilat ihmisoikeussopimusten ja nykyajan toiminnallisten vaatimusten mukaisiksi. Vuoteen 2010 mennessä ohjelma lisää suljettujen vankiloiden majoituskapasiteettia runsaalla sadalla paikalla, joten vankiloiden yli-asutustilanne tulee jatkumaan edelleen. Avolaitosten paikkamäärään ohjelma ei vaikuta. Yliasutus-tilannetta pahentaa lisäksi se, että korjausten aikana osa vankipaikoista on koko ajan poissa käytöstä. Vuonna 2006 vankiloissa on vielä käytössä noin 500 ns. paljusellia, joista vangeille ei kyetä järjestämään ympärivuorokautista pääsyä wc-tiloihin. Vuosikymmenen loppuun mennessä paljusellien määrä vähenee noin 360:een.

Tarkistetun investointiohjelman mukaan vankeinhoitolaitoksen vuokrat kehittyvät seuraavasti (1000 euroa):

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pääomavuokrat	24 003	26 371	28 645	30 917	32 640	34 915
Vuokrien nousu		2 368	2 274	2 272	1 723	2 275

Ennakoitu pääomavuokrakehitys perustuu 1,5 prosentin inflaatio-oletukselle.

Vankeinhoitolaitoksen investointiohjelman toteutus on välttämätöntä, jotta uuden vankeuslain edellyttämät sijoittajayksiköt ja aluevankilojen muut yhteiset tehtävät voidaan toteuttaa suunnitellulla tavalla ja jotta muutoksista saatavat rationalisointihyödyt olisivat realisoitavissa.

5 Vankeuslaki ja organisaatiouudistus

Vankeuslain kustannusvaikutuksiksi on lakiehdotuksessa arvioitu yhteensä noin 2,8 milj. euroa, joka muodostuu lähinnä sijoittajayksikkötoiminnan käynnistämisestä seuraavasti:

Sijoittajayksikköjen käynnistäminen 40 htv	1 500 000 €
Vankien arvioinnin edellyttämät toiminnot 15 htv	570 000 €
Muu toimintamenojen lisäys	500 000 €
Vankien toimintarahajärjestelmän muutos	56 000 €
Toimintarahan verottomuus	80 000 €
Tutkintavankien lisääntyvä säilyttäminen vankiloissa	70 000 €

Vankeuslaki ja erityisesti tuleva organisaatiomuutos on nähtävä myös tuottavuushankkeena, jossa vankeinhoitolaitoksen henkilöstöä ja toimintoja pyritään siirtämään enemmän vankien kanssa tehtävään lähi työhön. Vankeuslain voimaan astuminen edellyttää edellä mainittujen menoerien realisoitumista vuoden 2006 talousarviossa. Pidemmällä tähtäimellä niiden voidaan katsoa sisältyvän edellä tässä muistiossa esitettyihin henkilöstö- ja toiminnallisiin menopaineisiin.

**SAIRAUSPOISSAOLOJEN %-OSUUS
VUOSITYÖAJASTA**

Är: t 261-263/2004
Luvp 37/2005/ B47

vuosi	vh!	valtio yhteensä
2002	4,4 %	2,2 %
2003	4,9 %	3,4 %
2004	5,4 %	ei saatavilla vielä

**SAIRAUSPOISSAOLOT HENKILÖTYÖVUOTTA
KOHDEN (työpäivinä)**

vuosi	vhl	valtio yhteensä
2002	12,6	8,8
2003	13,3	8,7
2004	14,5	ei saatavilla vielä

**SAIRAUSPOISSAOLOJEN KESTO
KESKIMÄÄRIN/TAPAUS (työpäivinä)**

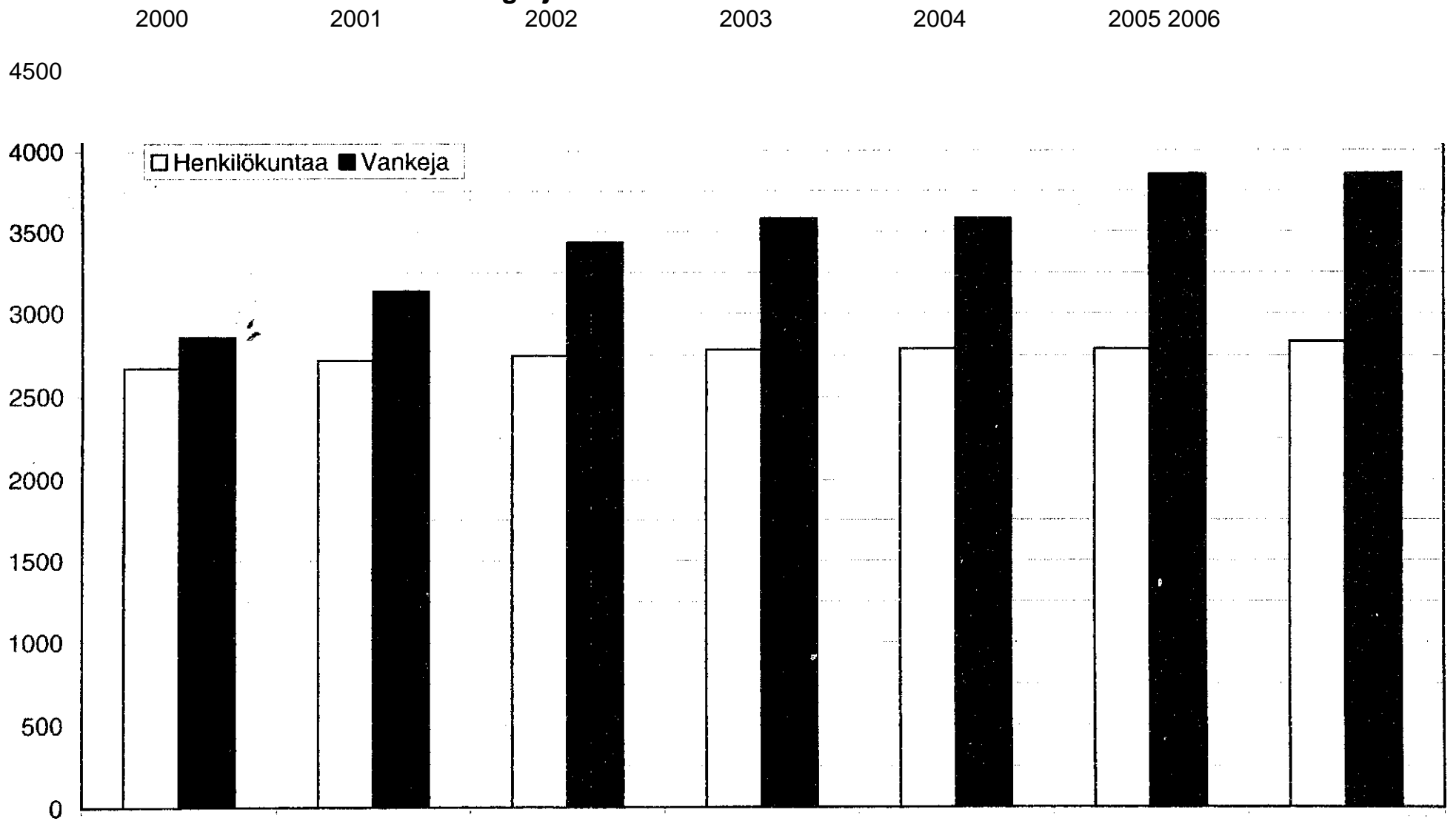
vuosi	vhl	valtio yhteensä
2002	6,2	4,9
2003	5,2	4,8
2004	6,1	ei saatavilla vielä

HENKILÖKUNNAN JA VANKIEN MÄÄRÄN KEHITYS VUOSINA 2001 - 2006

Vuosi	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Henkilöstö vakinaiset	2344	2347	2393	2422		
Henkilöstö määräaikaiset	372	399	390	367		
Henkilöstö yhteensä	2716	2746	2783	2789	2789	2831**
Vangit	3135	3434	3578	3577	3850	3850
Suhdeluku henkilöstö/vangit	0,87	0,80	0,78	0,78	0,72	0,74

** pitää sisällään Rikosseuraamusviraston lisätalousarviossa esittämän 42:n henkilötyövuoden lisäyksen

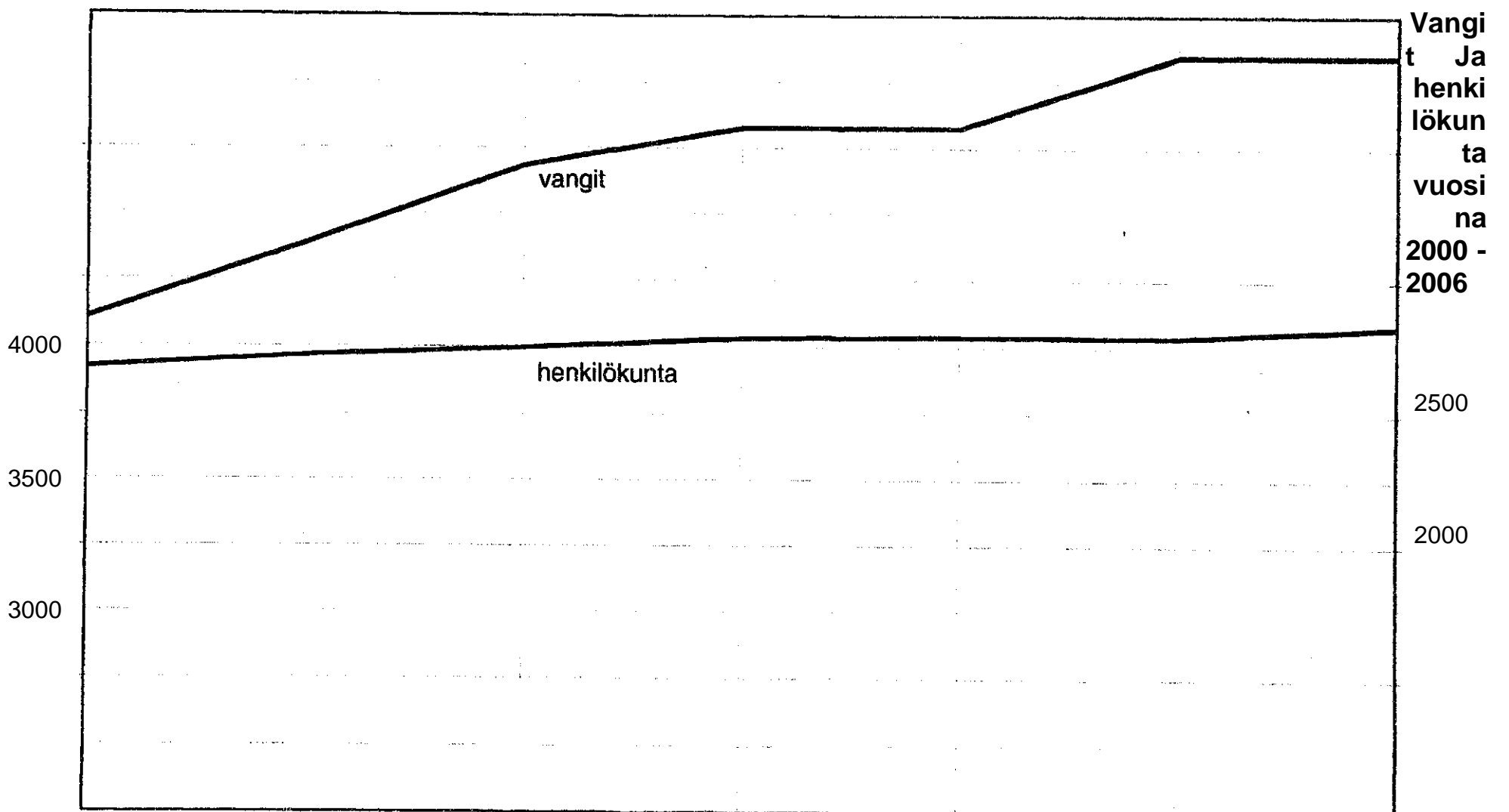
Vangit ja henkilökunta vuosina 2000 - 2006

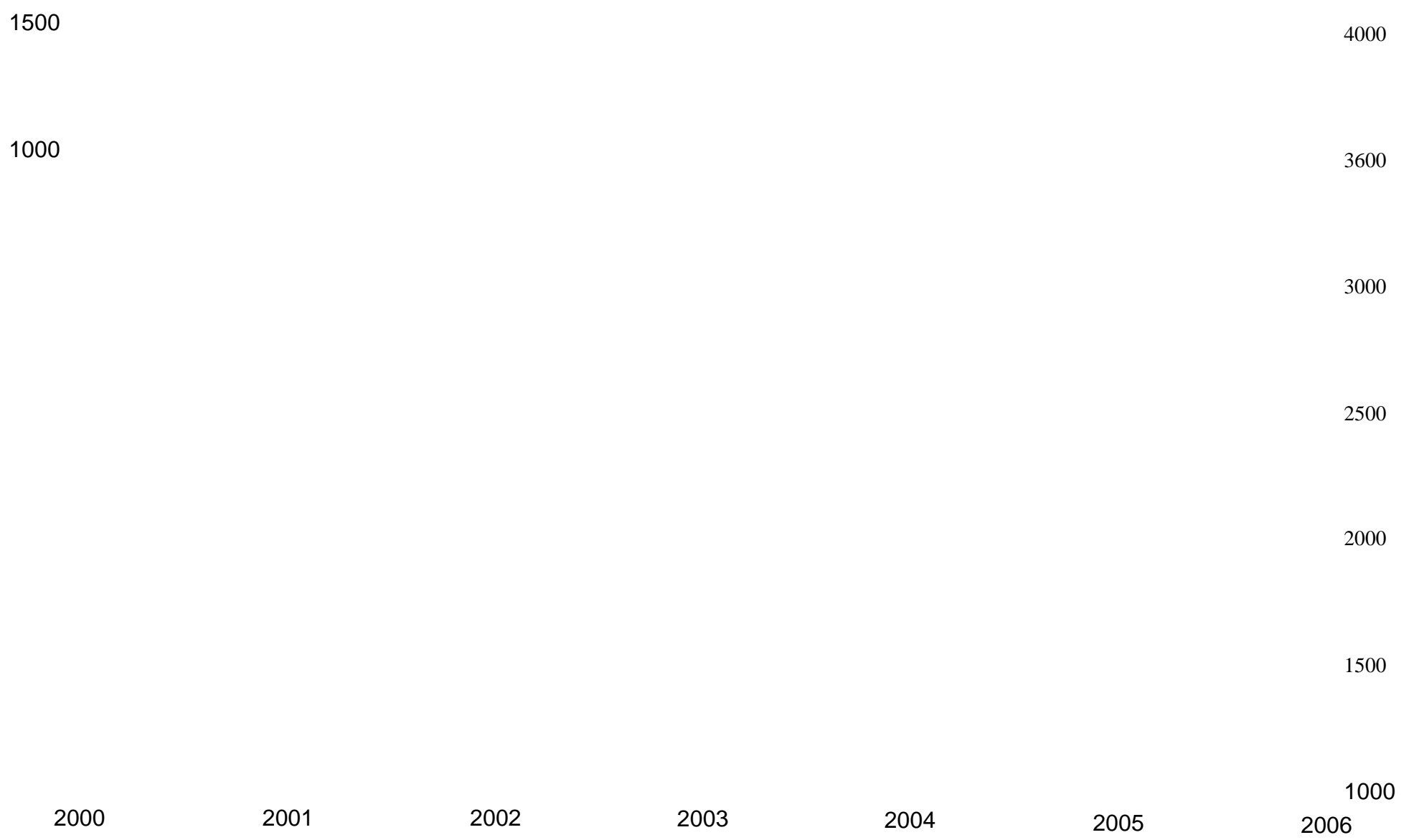

Henkilökunnan määrä on ilmoitettu vuoden viimeisen päivän mukaisena.

Vankimäärä on ilmoitettu vuoden keskivankilukuna.

Vuoden 2006 henkilökuntamäärä sisältää Rikosseuraamusviraston esittämän 42:n henkilötyövuoden lisäyksen.

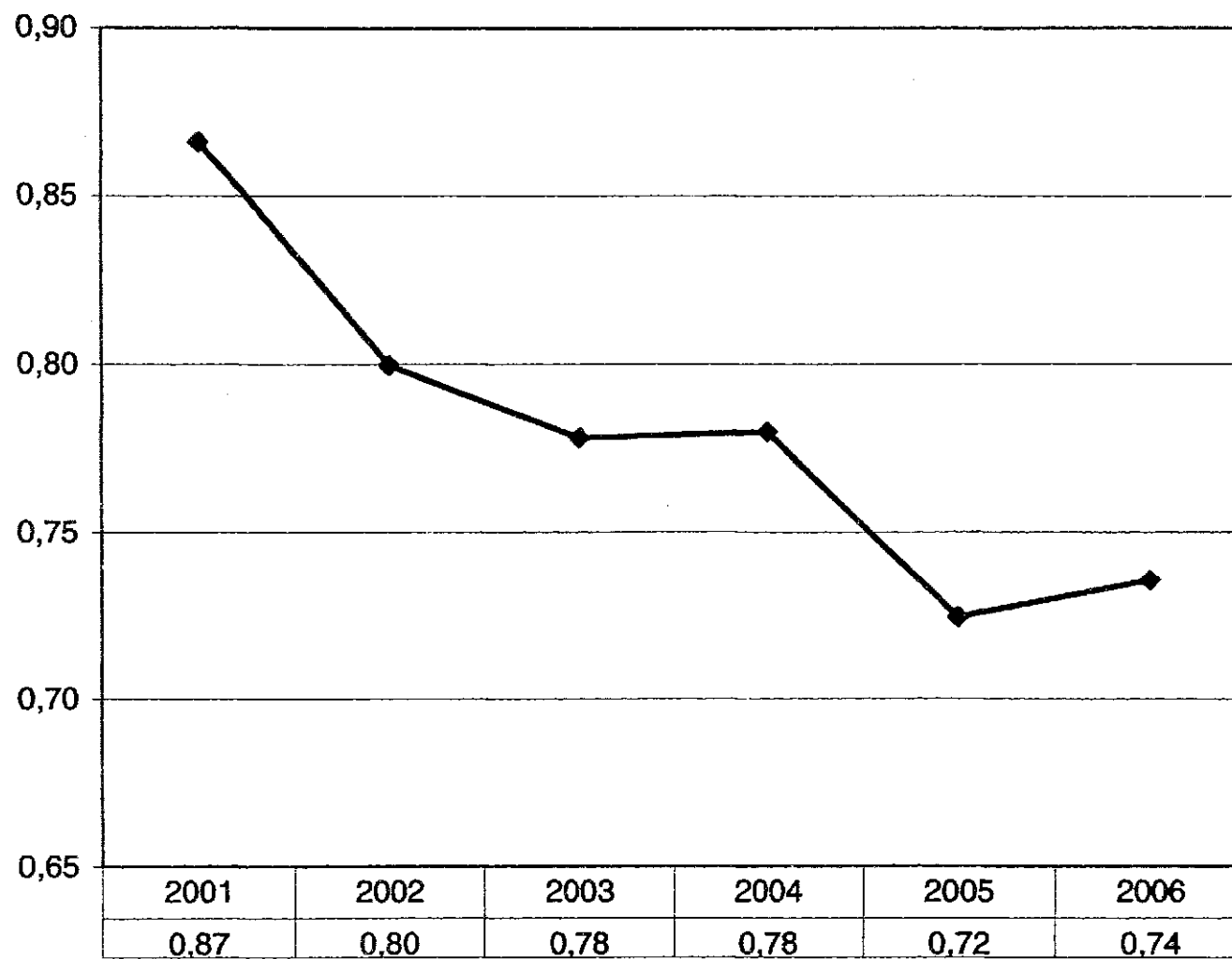

Henkilökunnan määrä on ilmoitettu vuoden viimeisen päivän mukaisena.

Vankiluku on ilmoitettu vuoden keskivankilukuna.

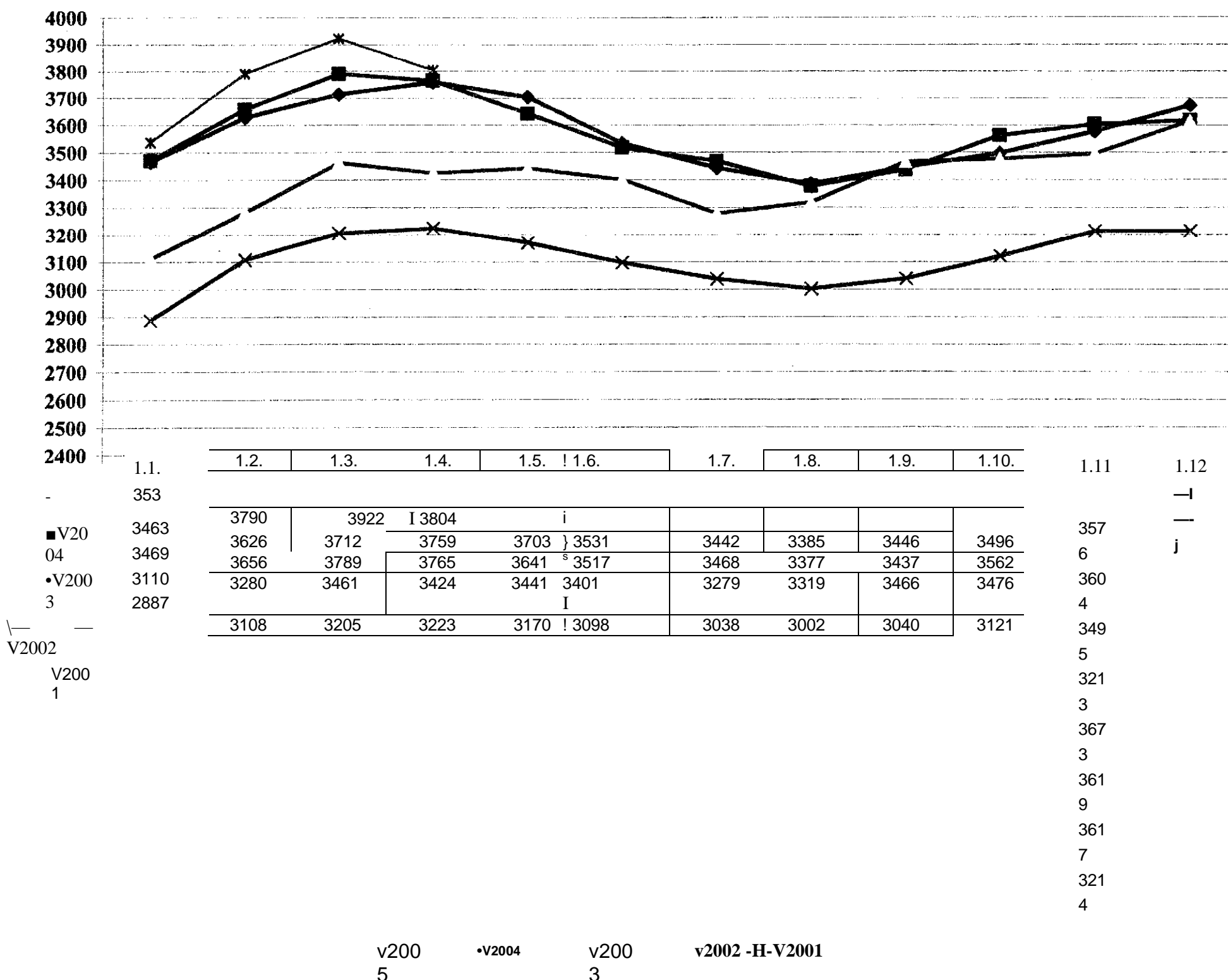
Vuoden 2006 henkilökuntamäärä sisältää Rikosseuraamusviraston esittämän 42:n henkilötyövuoden lisäyksen.

HENKILÖKUNTAVANGIT 2001 - 2006

Vuoden 2006 henkilökuntamäärä sisältää Risen esittämän 42:n henkilötyövuoden lisäyksen

Vankiluku vuosina 2001 - 2005

RIKOSSEURAAAMUSY1RASTO

VANKEINHOITOLAITOS

HE :t 261 - 263/2004 vp

Puheenvuoro Lakivaliokunnassa 4.5.2005
 Heikki Vartiainen
 Vankeinhoitolaitoksen ylilääkäri
 LKT, Psykiatrian ja oikeuspsykiatrian dosentti

Vankeuslakipaketti ja päihdekuntoutus vankiloissa

Vangeista on päihdeongelmaisia selvityksen mukaan lähes 80 %. Suuri osa rikoksista tehdään päihteiden vaikutuksen alaisena ja/tai niiden saamiseksi. Valtaosa väkivaltarikoksista tapahtuu päihtyneenä ja henkirikoksista

peräti 80 %. Käytetyin huume vankiloissa on buprenorfiini (Subutex). Kolmanneksella vangeista on yleisimmin suonen sisäisten huumeiden käyttöön liittyvä, veriteitse tarttuva virussairaus (hepatiitti tai hiv). Vangeilla on yleisväestöön verrattuna kuusinkertainen sairastavuus.

Päihdekuntoutus vankiloissa on laajentunut 1990-luvun puolivälistä lähtien. Nykyisin suuri osa kuntouttavasta toiminnasta on erilaista päihdekuntoutusta. Myös sopimusosastojen ja ulkopuolisten sijoitusten määrä on kasvanut, samanaikaisesti päihdetyön laatua on pyritty kehittämään. Vankiloiden päihdetyö perustuu vahvistettuun päihdestrategiaan joka muodostaa raamit vankiloiden lähiaikojen päihdetyön kehittämiseksi. Päihdekuntoutuksen tavoitteina on vuonna 2005 hoitomenetelmien ja laadun edistäminen, verkostotyön ja hoitojatkumoprosessin kehittäminen, päihdetyön integrointi muihin toimintoihin, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön edistäminen päihdetyössä sekä sopimusosastojen lisääminen.

Vankiloissa vuonna 2004 vähintään 18 tuntia kestävä rikoksetonta ja päihteetöntä elämäntapaa tukevan ohjelman suoritti loppuun yli 860 vankia. Pitkän ohjelman, jonka intensiivinen osuus käsitti vähintään 70 tuntia, suoritti loppuun 440 vankia. Lisäksi lyhyisiin informoiiviin ja motivoiviin päihdeohjelmiin osallistui yli 1 100 vankia. Ulkopuoliseen päihdehoito- tai kuntoutuslaitokseen on RTL:n 2:3 d §:n mahdollistamana on ollut vuosittain sijoitettuna noin 50 vankia.

Vankilan sopimusosasto, jossa vanki sitoutuu päihteettömyyteen, on noin 15 % suljetuista osastoista. Kaikki avolaitokset ovat ns. päihteettömiä laitoksia, joihin pääsyn ehtona on sitoutuminen päihteettömyyteen ja satunnaistesteihin. Sekä suljetuissa että avolaitoksissa järjestetyt erilaiset päihderyhmäohjelmat perustuvat useimmiten kognitiiviseen käyttäytymisteoriaan. Myös yhteisöhoitollisia ohjelmia toteutetaan. Myös muu useissa vankiloissa järjestettävä sosiaalista kuntoutumista edistävä toiminta auttaa päihdeongelmasta selviytymistä. Lisäksi vangeilla on mahdollisuus osallistua AA- ja NA-ryhmätoimintaan.

Päihdekuntoutustoimintojen laadunvalvontaa seurataan toimintaohjelmien hyväksymismenettelyä varten asetetun asiantuntijatyöryhmän avulla. Lisäksi vankiloiden päihdekuntoutuksesta on tehty useita ohjelmia kehittäviä toimintatutkimuksia. Päihdekuntoutuksen vaikuttavuuteen liittyy monia metodologisia ongelmia. Vaikuttavuuden kriteereiksi voidaan nähdä muun muassa sen, että päihteettömät kaudet pitenevät, päihteitä käytetään vähemmän, käyttötavat muuttuvat ja kynnys hakeutua hoitoon madaltuu. Päihdekuntoutuksessa jokainen päihdekäytön lopettamispäätös on oppimisvaihe, sillä harva onnistuu ensimmäisellä kerralla, mutta myös retkahduksesta voi oppia.

Käyntiosoite
Albertinkatu 25
00180 HELSINKI

Postiosoite
PL 319
00181 HELSINKI

Puhelin
01036 88500

Telekopio Sähköpostiosoite
01036 88446 kiraamo.rise@om.fi

Vankiloissa tehtävän työn vaikutuksia rikosten uusimisriskiin on vaikea arvioida. Vankeinhoidon vaikuttavuuden selvittämismahdollisuuksia rajoittaa Rikosseuraamusvirastossa täytäntöönpanon keskus-vankirekisterin rakenne ja vankien toimintoja kuvaavan tietojärjestelmän puuttuminen. Tilanne on sijoittajayksiköiden tekemien ns. riski ja tarvearvioiden myötä parantunut ja jatkossa voidaan saada strukturoidusti kerättyjä tietoja. Vankiloissa tehtävällä päihdetyöllä näyttää alustavien selvitysten perusteella olevan rikosten uusimisriskiä vähentävä vaikutus. Myös rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttavilla ohjelmilla voi olla rikoksia ehkäisevä ja parhaimmillaan jopa niitä estävä vaikutus. Ensimmäiset seurantatulokset näistä vankiloissa toimivista ohjelmista saadaan lähiaikoina. Lisäksi Vankeinhoitolaitoksessa käynnistyy ensi syksynä laaja vankien terveystutkimus, josta saadaan tietoa myös päihdehuollon kehittämiseksi.

Vankiloissa päihdekuntoutuksen merkitystä ja oikeutusta ei enää kyseenalaisteta. Vuorina 2003 päihdekuntoutukseen käytettiin 2,1 miljoonaa € kun vuonna 1999 vastaava luku oli 403 000 € Kustan-' nukset muodostuvat muun muassa henkilökunnan palkoista, ohjelmista aiheutuvista kustannuksista, opetusmateriaalista ja koulutuksesta. Huolena on kuitenkin koko ajan vankiluvun kasvun vaikutukset myös päihdekuntoutuksessa. Kun resursseja ei riitä kaikkeen, niin kuntoutuksen tavoitteet ja vankilan perustehtävän väliset jännitteet nousevat herkästi esiin. HE 261/2004 vp:sa ehdotettu terveydenhuollon erillismääräraha saattaa vähentää jännitteitä, mutta tarvitsee tuekseen vielä arviomäärärahaan perustuvan ulkopuolelta hankittujen terveystalvelujen rahoituksen.

Päihdetyöhön on saatu muutama vuosi sitten lähes viisikymmentä virkaa. Niiden hyödyntämistä uusi vankeuslakipaketti saattaa edistää, mikäli se kytkee toiminnan selvästi näyttöön perustuviin hoitoihin päihdestrategiamme mukaisesti. Vankilakohtaisesti organisoituna eivät pelkkä hyvä tarkoitus ja into riitä hyvään vaikuttavuuteen. Toiminta tulisi liittää terveydenhuollon Rake III työryhmän enemmistön ehdotuksen mukaisesti HE 261/2004 vp:sa ehdotettuun hallinnollisesti itsenäiseen valtakunnalliseen terveydenhuollon asiantuntijaorganisaatioon. Vangeista 39 %:lla on vankeusaikana jotain psykiatrista hoitoa vaativa sairaus ja siten toimintaa saattaisi myös tehostaa psykologien työpanoksen parempi hyödyntäminen terveydenhoidon puitteissa.

Useat aiemmat työryhmät ovat esittäneet merkittäviä resurssilisäyksiä vankien terveydenhuollon parantamiseksi. Täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön uudistuksen (HE 263/2004 vp) ja hoitotakuun edellyttämät lakisääteiset velvoitteet sekä terveydenhuollon tehostaminen ovat kokonaistaloudellisesti toteutettavissa Vankeinhoitolaitoksen terveydenhuoltoyksikön omana palveluna.

EDUSKUNTA
Lakivaliokunta
Kansanedustaja Marja Tiura
Kansanedustaja Tero Rönni

<U/- uljXjuy up

ASIA

Vankeinhoitoesiraiehen kelpoisuusvaatimuksista

Vankeinhoitolaitoksen rakenne- ja lainmuutoshankkeiden valmistelua varten perustettu Rake 3/ aluevankilat-työryhmä on käsityksemme mukaan esittämässä vankeinhoitolaitokseen vankeinhoitoesimies-virkanimikettä ja sitä, että kyseessä olisi sekä valvonnan että toiminnan esimiesvirka, johon kelpoisuusvaatimuksena olisi korkeakoulututkinto miltä tahansa alalta. Mitään vankeinhoito- tai edes turvallisuusalan koulutusta ei näin ollen virkaan nimitettävältä vaadittaisi. Me Länsi-Suomen vankeinhoitoalueen (tuleva Länsi-Suomen aluevankila) suljettujen laitosten johtajat pidämme tätä esitystä toteutuessaan vankilaturvallisuutta merkittäväällä tavalla vaarantavana muutoksena nykytilaan. ■

Vankeinhoitoesimies-virka korvaisi laitoksissa mm. ylivartijan viran. Ylivartijan virkaan nimitettävältä on tähän saakka edellytetty varsin laajaa ja kattavaa vankeinhoitotyön koulutusta ja käytännön kokemusta. Ylivartija on laitosturvallisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeässä asemassa vartijoiden esimiehenä. osastotyöskentelyssä. Asema korostuu ns. suljetuilla osastoilla, missä toiminnan johtaminen vaatii suurta ammattitaitoa, jotta väkivaltatilanteilta vällyttäisiin ja turvallisuuskysymykset hoidettaisiin muutoinkin ammattitaitoisesti. Lisäksi ilta- ja yöaikaan ylivartija on koko laitoksen turvallisuudesta vastaava virkamies, johon tehtävään on täysin mahdotonta kuvitella alan koulutusta vailla olevaa henkilöä. Täytyy muistaa, että vankilan valvontatehtävissä olevat henkilöt puuttuvat lähiesimiestensä johdolla toimivaltansa puitteissa merkittäväällä tavalla vankien perusoikeuksiin ja säätelevät heidän velvollisuuksiinsa. Tilanne korostuu entisestään uuden vankeuslain voimaantullessa, koska siinä oikeudet ja velvollisuudet on nostettu käytännössä kokonaisuudessaan lain tasolle. Tämänkaltaista julkista pakkovaltaa käyttävien lähiesimiesten olisi ehdottomasti oltava perusteellisesti selvillä toimintaa säätelevistä säädöksistä, toimintatavoista ja vankilakäytännöistä.

Yhtenä käytännön esimerkkinä voidaan todeta se, että Lounais-Suomen vankilan johtaja ja vartiopäällikkö olivat Korkeimpaan oikeuteen asti syytettynä virkavelvollisuuksiensa rikkomisesta tapauksessa, jossa suljetun osaston vanki pääsi pahoinpitelemään osaston toista vankia. Tällaiset ja myös henkilökuntaan kohdistuvat tapaukset tulisivat mielestämme varmuudella lisääntymään, mikäli osastoilla-^ ei työskentelisi ammattitaitoista henkilöstöä valvonnan lähiesimiestehtävissä

Mielestämme vankilan lain- ja tarkoituksenmukaisen toiminnan ehdoton edellytys on se, että "vankilassa" ylläpidetään järjestystä ja se on turvallinen niin vangeille, henkilökunnalle kuin yhteiskunnalle. Arikien ' ^ kuntouttaminen ja uusintarikollisuuden vähentäminen on täysin mahdotonta, mikäli vankila ei toimi * ~, j edellä mainitulla tavalla. Käsityksemme mukaan Suomessa tilanne on vielä tällä hetkellä tältä osin kohtuullisen hyvä, eikä ole mitään järkevää perustetta murentaa sitä valvonnan lähiesimiesten alan osaamista vähentämällä. Näin etenkin siksi, että rikollisuus on viime vuosina muuttunut >ha järjestäytyneemmäksi ja ammattimaisemmaksi. Tähän uuteen tilanteeseen ei voida vastata

Lounais-Suomen vankila

Kakolanmäki, 20250 Turku
Postiosoite: PL 50, 20251 Turku
Puh. (02) 267 3611 faksi (02) 267
3602

Sydvästra Finlands fängelse

Slottsgatan, 20250 Åbo
Postadress: PB 50, 20251 Åbo
Tel. (02) 267 3611 telefax (02) 267
3602

turvallisuusosaamista vähentämällä. Huono esimerkki vääränlaisesta kehityksestä näyttäisi olevan viime aikojen tapahtumien valossa Ruotsin vankiloissa.

Lisäksi on huomioitava, että vankeinhoitolaitokseen suunnitteilla olevassa uudessa palkkausjärjestelmässä (UPJ) jo ylivartijan tehtävät on arvioitu vaativuudeltaan varsin korkealle. Koska suunnitellun vankeinhoitoesimiehen tehtävät ovat ylivartijan tehtäviä huomattavasti laajemmat ja vastuu suurempi, vaativuuskin olisi oletettavasti selkeästi korkeampi. Laitosten nykyinen taloudellinen tilanne ei tällöin mahdollistaisi mitenkään sitä, että vankeinhoitoesimiesten virkoja olisi läheskään yhtä paljon kuin ylivartijan virkoja. Tämä alentaisi entisestään laitosten turvallisuustasoa.

Edellä mainituilla perusteilla esitämme, että valvonnan lähiesimiestehtävissä toimivien virkamiesten kelpoisuusvaatimuksena olisi:

1) Rikosseuraamusalan korkeakoulututkinto (sosionomi-AMK)

tai

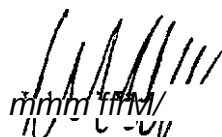
2) Vankeinhoitoalan ammatillinen tutkinto sekä sen ohella joku muu (kuin rikosseuraamusalan) korkeakoulututkinto

tai

3) Nykymuotoinen vankeinhoitotutkinto, jonka järjestämistä on syytä jatkaa vähintään sen siirtymäajan, mikä vaaditaan sen turvaamiseksi, että kahden yllämainitun koulutustien kautta valmistuu riittävä määrä henkilöitä vankeinhoitoesimiehen tehtäviin.

On myöskin erittäin tärkeää, että kaikki tällä hetkellä ylivartijan virkaan kelpoiset henkilöt saavat siirtymäsäännöksiin kelpoisuuden uuteen vankeinhoitoesimiehen virkaan.

Lisäksi pidämme laitosturvallisuuden kannalta hyvin merkittävänä ja olennaisena edellytyksenä sitä, että valvonnan lähiesimiestehtävissä olevien virkojen määrä ei vähene, oli virkanimike sitten mikä tahansa.

johtaja
vankila

Rauno Lund

johtaja Lounais-Suomen vankila Kylmäkosken

-Pekka Innilä
johtaja
Vaasan vankila

LIITTEET

Kylmäkosken vankilan ylivartijoiden työnkuvaukset

Lounais-Suomen vankila
fängelse 'r~^'
Kakolanmäki, 20250 Turku
Postiosoite: PL 50, 20251 Turku
Abo
Puh. (02) 267 3611 faksi (02) 267 3602

Sydvästra Finlands
Slottsgatan, 20250 Abo
Postadress: PB 50, 20251
Abo
Tel. (02) 267 3611 telefax (02) 267 3502

TvStehtävän. tarkoitus f Miksi tehtSvii on olemansa):

K^rrosylivartijsii, vastaanoöoylivartijaii ja ttnmistoJlivamjaii tehtävät ovat olemassa siksi, että organisatorisesti järkevän johtamisen ja selvästi hahmotettavissa nkvan kalmea järkevän tehtävtkokonaisuoudeo asianmukaisen hoitamisen kannalta vllttiunätöuta, että vartiupaalUkön alaisuudessa toimii virka-aikana kolme noista oraista tehtäväkokonaisuuksistaan vastaavaa esimiestasoista virkamiestä alaisinaan vanijat. Mikäli ylivaityatasoa. ei olisi ja mikäli vartiopaallikkö tuolluin joutuisi johtamaan iähtmppei alaisinaan suoraan kaikkia vartijoita, vaJVQQlahrJBkBökmuab johtaminen tuskin onnistuisi titoHuut kovinkaan hyvin ja tehokkaasti.

- toimiminen vartijoiden lähimpänä esimiehiä vartiopiäJiikän alaisuudessa
- kaikkien assiinasastojen tniiniintojen valvonta ja johtaminen vsniapaaltikSa adaistadessa
- xktiivbxäB vankirunterciuksM **bankintK** ja vaukisturaitU vuorovaikutuksen kautta inuiio ncnkilSknnnan jv vankien kanssa
- jatkuva raportointi ja tksdattxminen esimiehille. terveydeahoh^nmldfäsioRe, kollegoille ja munlie hoiksEkönruuie sellaisista, asioista, jotka heidän lttiee tietää
- vanka motivointi ja kannustaminen KkaksettAinaan ja piihtaettSmään elämäntapaan ja toimintoihin osallistumiseen vuortn-aiJaituf ttiiateissa vankien kanssa
- kaikkien ssuinosastojen vankilajärjestykseä ja vankitaturvallisuuden ylläpitäminen yhdessä as irin osastojen vartijoiden kanssa johtamalla ja organisoimalla tarkastustoimintaa, piikdevatvontaa ja punttuniana välittömästi kaikkeen vankien asiattomaan käyttäytymiseen
- vankien asuttamisesta ja vankien vankilaa sisäisiltä siirroista päättäminen
- osaltaan vslläea toimintoihin sijoittamiseen osallistuminen yhteistyössä muun henkilökunnan kanssa ja osaksi siitä päättäen im*n
- notaarin keiTssyylivartijaiie toimittamien tiedoksiantojen ja kyselyjen (halukkuus oBa neokäSkohtaisesti lisoi käräjillä; aikooko valittaa tuomiosta) tiedoksiantaminen ja kysely vangeilta ja siihen liittyvä" vankien neuvonta
- vanki] vi sisäisten vankitietajärjestelmien (kerrosyvm päiväkirja; kerrosyvm;n hipnetaulu; aakkslnettaio vaagebca; työssä käyvät vangit; vankien UHmrataansijoituskanvake) tuominen ja p ärrittäni in en osaksi yhdesai tobnbrtoyilivartijan kansaa
- vankien puhelimenkäytöstä päättäminen ja siihen liftyvi puhclutupien kirjaaminen
- osastokokouksen tjbterinii ja jäseneni toimiminen eli osallistuminen lausuntiaaantamuieea. vaioien anomuksista (lomat, siirrot, perhetapaamiset ja avolaitosanomukset)
- esittelijänä toimiminen johtajan niin määrätessä

Toini istffyrvartuana Diätcbtivät:

- tairniiiicri vartijoiden lähimpänä esimiehenä vartio päillikbu alaisuudessa
- raportointi ja tiedottaminen esimiehille, tcrveydenkaiobenkiiöstSlie, kollegoille ja muulle henkilö ky n nai e sellaisista asioista, jotka heidän tulee tietää
- huolehtiminen päivittäisestä työtehtäviin nähden oikein mitoitetusta valvontahenkilökunnan määrätstä vankilassa ja siihen liittyvä erakStetavuumuttelu
- vartijoiden työtehtäviin sijoittamisesta päättäminen
- vankilan ulkopuolisten vaaginkuljetustui ni-janisninti ja niiden asianmukaisen suorittamisen valvoma
- ticnkH&kunnan tyBsisi olon seuranta ja valvonta
- ylivartijoiden ja vartijoiden tyovuorotaulukosta poikkeavista vapaista ja ylimääräisistä tySvuoroista päättäminen **sekä vuorojen** vaihdosta piärtäminen
- **tyÖaikakirjanpidon** o itäminen Fortinne-**ohjelmaa** käyttäen _____ ..

- vmiJriian biluMvarvonuasias huolehtiminen, vierailijoiden facnkil5Hisyydwi **mi** kastaminen janruut heihin liittyvät tarkastustoimenpiteet
- vankilan aseiden ja avainten asianmukaisesi* 8äirrtt&mi5est& ja luovurmmisesEH huolehtiminen - vankilan sisäisten vankitictojärjestruiien (toimis tuyv:a.päiväkirja; toimistoyvm aakkoskirjar; vankien asuntokortit; aakkosluetlulo vangeista) luominen ja päivittäminen osaksi yhdessä kerrosylivartijan kanssa
- esittelijänä toimiminen johtajan niin määrätessä

VaataanotnUvarMqnHP&ätehtaviit:

- toioniiiieu vartijoiden lähimpänä* esiulelicnä vartiapSMUikoa alaisuudessa
- toiniinunca vaataan o t uit jn aiRlkasdi- ja eristysosaston esiuiieheiLä
- aktiivinen vaikutanleuiukscn hankinta ja «ankiseiranta vuorovaikutuksen **kautta** muun lieokilöJkuiutsn ja vankien kanssa
- jatkuva raportointi ja dedotfannuen esimiehille, tervevdnhoitahenkiBsiiJlk, kollegoille ja muulle henkilSkunualle sellaisuta asioista, jotka teidän tulee tietää
- vanki es motivointi ja **kannustaminen** rikoksettginaan ja pääii terttuinaan u?änäntapafin jn tDirfiotcittin «**sallistumisäMi** vuorovaikurtusrtJsjBeijs»* vankien kanssa
- huolehtiminen vastaanotossa alaistensa Y.usiasnsHavartijoidca kanssa asianmukaistaa asiakirjojen luomisesta, **asianmukaisten** asiakirjana kntojen tekemisestä ja asiaumufcniscsfc asiakirjojen päryttunfcstS vangin tiUiess ja poi\$hic\$sa vankilasta ja vangi» omejsuustila&tEen muuttuessa (vastaanotalehti, tiedonanto vankien astistsmtumista koskevasta-rikasbun pykälästä, omaisuusietlsloui ylläpito, asuntokontin tekeminen, kuitti rahavarojen taovuraksesia. merkensäX iomatodistukseen, tinttaukset haltiunannetusts nahasta tiftapahtumakrittön ja saapuiniismerkinnät pa&äiusasiakirjoihra }
- huoleJumineu vastaanotossa^ alaistensa v*sLaj»3i>navarlyortieii kansan vankilaan ulkopuolelta tulevien vaolden, heidifn henkilöllisyytensä ja iisdän omaisuutensa asianmukaisesta tark as toimisesta jn Ir-itlän rahavunjjensa vastaatlQtterateeata
- vaakten **hiututut vankilassa annettavasta** ö(naisu«destsk"pSättäi»iiae« *oiwass» olevien mS&'lysueR ja **ohjeiden** pohjalta
- huokfatiniirten alaistensa vastaansttovai-tijokkn **kanssa** vankien vankilaan ssuyieftäväksi oSehm omaisaiidcn asianmukaisesta siUiyytSmhestä
- toimiminen vaaginkijieniksen esimiehenä vietäessä vankeja vankivaunulle ja tuotaessa vankeja vankivaunulta ja auukfatimioeo siihen liittyvistä asianmukaisista asiakirjoista ja vankien omaisuudesta ja raatkaläakkeisti.
- tojenmroeB alaistensa vastaanoitovarnj sidos kaassa vastaanoton pnixdistiyyro työjohtajana . toimiminen toimis Loyli vartijan sijaiselta tämän ruokatunnin ja käuiviluufiea aikana
- äättetjäl **tuinJTfiuer**. johtajan nku mäSrSressS

Virka-aiaa uikopuofell» pärvYStiivgn ylivartijan päärtirtivih

- vastata virke-ajaa ulkopuolelta **yankÄan** gsiaj?nmka»3*5ta tosmianjert»
- päätti* harkintansa, pohjalta vacgui passittaraisesta hoidettavaksi vankilan ulkopuolelle terveyseskukseen tai sairaalaan

TvotghtSviB: eddivtllmg harkinta. t» ipfynäigyyys? ~ " " "

Kaikissa ylivartijan toimipisteissä ylivartijalta edeOytosäSa hyviä kykyä omaaa itsenäiseen fcarkifltaaiu silli kaikkiö* tsusipisteisää ylivartijalla on varsia itraäinen asema päSttSg tehtävänsä* kuuluvista asteesta voLnassa otaöeo säMdusten ja atliräysten puitteissa. KiSTusyl ht-artij a eaaterkHsi päättää harkmtxnsa pohjalta itsenäisesti vankien asottamasta ja vankien vattkjiaa sisSfcsistS ssmastä setä astMoaastojett puhdistajaan j« vastaaMtsirp&kdästajieB . paikkojen täyttämistä sekä vaaiexo puhdimenkiytSsti ja monista moista rankeja Jcasketxris asioista- Vastaavasti Uiniktoyfi varty a paatta! kartdaCfcsösa perusten* itscoaiaesfi stttä, kesetMs mMräitmitaaiJLauo **tietyn** tehtävin (uSkoilna vajota; kajdmtehtavl jne.), tKtiikä hästarpeen vaatiessa- jollakin ynsaääräisea työvuoron ja autsaka-liSa jofieku tietyn työvuoron-vapaaksi "pukista" jae. Vastaavasti v»Uai»n*yuvarnjä piirtää harkintansa pohjalta itsouferrfj vaajia haltuun annettavasta omaisuudesta. Erityisesti toimiminen piivystyrinä ylivartijana virka-ajan olkopuoMlaedeSvtää vlivartijalta hyviä kykyä omaan iöenösee» harkintaan Ja päätöksentekoon sen pohjalta, silla' suloin hän on vastaa yksin laitoksen toimiaaasf a.

Työtehtävin edellyttämä vgorovjukotns:

Kaikissa yirvarhjoidea tohnipestessä tDinjiicini-n vaatii jatkuvaa vaoro vaikutuksessa vankka ja koko QHQD henkilökunnan kuissa.

Mitä ia millaista vasfauu tvdhösi »iif {w. MvSs ?<MwHfn y»»THSteUiva.-auti i*-esiticiivn liittvä

Ylivartija on virkavastuussa työssään paitsi kaikesta ontasta tekemusestäD ja tekeminä jitT9«ni9esäEn myös pitkälti säitä, tr.»sa hänen niat»aisa Itkevät Ui jXltävät tekemättä, joten

KemaylivarfiJH on vastuussa kaikkien tuumnnutojeji toiminnan ja niiden vartijnidaa roiminaan lainmukaisuudesta ja asianmukaisuudesta. Hin vashu vartioplättkofi alaisuudessa vankka asianmukaisesta asuttamisesta asuinosailla ja vaaUfajirjestykaeR ja vantdlaturvaUisuiiden ylläpidosta asuinastniua »eki «saksi vanldcn toimintoihin sijoittamisesta. Hän on vastuussa vankilan sisäisten vanldUetojärjestetmien (Surrusyv-a pähäkirje; kemnjvm huottetaam; aakkfsluetteio vangeilta; *tjmsi* käyvin' vangit; vankien mimiotaansrjaittiskaavake) *hiomisetta* ja päivittämisestä osaksi yhdessä toimstoyuVartijan kanssa. Hän on omalta o-isitirra vastuussa vankilan vahvistettujen tnlMitavoitteideii saavuttamisesta ja siitä, että hänen alaisensa vartijat **taimrvat** hitotavOTfirdet» saavMttasmseBäBurataisestL lian un esimiehenä omalta osaltaan vastuussa usyö» vankilan toimintojen keeuttamisestä vastaamaan entisti paremmin tehokkuuden ja vaikuttavuuden vaatimuksia ja tulasta^friaeidea saavuttamista. Haa an esmueaeaä **vastamaa** omalta osanaan myBs **iuottaratfkselBsea** ja hjrän rroibnapärin luomisesta ja ylläpidosta vankilassa.

Vastaaoottoyivrsrtija on vastuissa vastaanoton ja maikaseRi- ja eristysosaston toiminnan ja niiden varojoidra toiminnan laJnntukatsuuudesta. Hin vastaavartiopläiukÖR al«Lsuu4e^*t» vastaanoton ja matkaseOi- ja eristysosaston asianmukaisesta tfihnmnasta. Hsc on o madla osaltaan vastuusta vankilan «anhvhtetnjjeti ndostavoitteidm saauittHnisesta ja siitä, että btn» alaisensa vartijat toimivat toktstavoirtetdeu saxvottamisen sunnuisesfi. Hän on eainudbeEa «malta osakaan vastuussa myös vankilaa toimmt6JrnkxA *nwnT»esti» iastsaraman ennätä paremmin tenoidtauden ja' vaikuttavuuden vaatimaksi* ja vänkään talastaroinxiden sa&vuttantista. Hän on esimiehenä vastuussa omahVa osaltaan myös InottamukselHsen ja hyvän tyoilmamirm tuonnscsra ja ylläpidosta vankilassa.

JT»iaaiistCTylr»artija on vastuussa pämtsisestä r/^L^viun r^denjuknn mitniteUsta ^gv^iiahjainkii* mmiaraaäärlsi» vsmlaana *ps.* iSken ^SaiÖ^naA^iäl^mmm Taru~~jeinen~~ työtehiävsn *vfr&sauaktest**. Hän« vastaossa vaaolaalulmpnelistm vanguikuljptvtstm ni fj,miiianaai in ji alirtr n aaiacmaf~~aaeg~~ saearittaatseatvahuBeuais. Bfeattjnauasa lieailtflH~~manan~~ lyfasä «laa seur~~annasta~~ ja va%t%m3Lagta.Säf^on va«>ss» froaa^rjanpidtro pitjmbestä Fortme-ohjelmaa käyttäen. Häai an vastuussa vfnk&Mi kufcnrraivoanasta ~jrt ^jfc^InfoH^ <aatowta^ist^sfefcp"iwa<y fteinan fiinyvisti • ^Icasluäotmeopi^tä. Bän aa vastuussa vanlaHan aseiden ja nvamfea asianmukaisesta • sänyttämistä ja ins^ttamisesta. Hän an vastuussa vankD.an-8iis*«twi vaaltSiiefajärjegtEJmien (tölaietoytBa p^äkirja; toimisteyvu) aakkoskirjat; vankien unntaltartk; aabfcosloenelo «amjefaTa)meiriise^Japä^

Kaiken ka (kiusan kerro jrylrvartija, vasUanottorlivartija ja IdmLrtuylrvarfdja vastaavat Kyv-jsa "ny BSrVasyfcVartajan tehtäviITÄ «a keskeinen «aikpfus hyvän vanMiaijijcsryksea ja vanknuturvaffisuMden säuymiseco- vaakaan kaikitta afumnsartnilla. EaiaacrJdJtsi k^JSkO&aiUmsa osateiMraiaA^kSatyvif atna krrrtsj^vartijan perinen. TefefMrÄB vaikmia kohdistua nam «Bee iuu^än aaiaaaa^en va«keiniR^var^joSc» jafsySs koks vankäaa, «Bttaai feeeikJkBftaan. " ;,fei *vtjllvMt+fj*** -*btff&v&Z *n i.u*itms.M VfaAutus* agyge sgkea, että «ranweltiB caäevnt VTBafeHySpaikat tulevat papeasti täytetyiksi ja ett! vaakigmraaaaa ~~atnaifH~~* nutfadoObiin -*lostlBSiäii^tA^ymaaMak* poutönr jo esöan niiden «jHarjmisäL Korros^Cv>rti>a» «eht3viB& on keskeinen vaikutus myös siihen, että van id kun tulevat vangit aarfian aauttttea mah&InVsitnnan opiimsabseRa tavalla ja «iti vankilaan tulevat vaugit saadaan moeWaia taunia«aa^iR ogaBbatnajarea, Vankflan sisiisiä vnnldtietajlrjesfeimiä luauaäla ja pirvittäjoiOä kzrrpcfuVartija ~*tam* mySs perustaa: mmdcs **virfauatieiOJen** tySBe. Lyhyeati **aannen** kerrgsytivartijgr» rttoli ertttiin kesbiaenKyv:saa, siSä hänellä on "kaaskassajui" **kaikki** vänkään asanosastot, nitoci vangit ja niiden toiminnat. "

Toiaaisnriivartij am tebtävntÄ op *U^tiP-atvi* vaikrtTVi koko vanidlan tMOJiAtaan, l31ä vasaa sfitä, nmkilassa no käytettävissä tehtäviin uäbdea riittävästi valvontabenkflökniitaa ja ttll, kaikki j~vaWafliabeiiku%kuataa vaativat tehtävät tulevat hoidemksi. ToimL«toyiv«rt:j alla on k«skemen ■ yäkinus myö» vankilrtnrvallijcmcten gen kautta, etti haa vastaa vankibui kt^unvalvnanajfta, vierailijoiden benkfllisyyden ja heidän muusta tarkastamisestaan sekä vankilan avainten jä aseiden asianmukaisesta säitjrttämistä ja luovuttamisesta. Tyoaitakzrjaapidaa pitämissä kautta toimistoyiivaHij*n tehtävävällä «n vaikutusts siihcs, että vMvontahenkiiökuBSan ja sainiankoitnjien ja ohjaajien työmiui tulevat «ikein kirjatuiksi ja palkat oikein maksftna.

. Vastaanotroylivartijan tchtäviilä on keskeineu vaikutus viinkilaturvaUisuunxn ja sen kautta koko vankibui henkilökuntun ja vankeiiuu, iillä hän vastaa riita, etti vankilan ulkopuolet»* ei vasnuflootoo kautta vankilaa stsäQs kulkeudu luvattmtia aioetis eikä esineitä. Vastsa«ottoyl«*rtij«!81«» ke^keiritu vaikun» «uyös »i«h*n, että säÄcnSiJiseT v*?iyv*ujmkuljeiufcsei tulevat hoidetuksi ttrv-atlisesti ja muutenkin asianmaksisesti ja ctä myös eem? vnn^nikuiierukeat tulevat hoidetuksi asianmukniHesti via itsenäisesti vankilan päivittäisen, operatnviseii toiminnan johtamisesta koidu omalla vashKalueeUaan vartiopääTBkon alaisuudessa js hcidSn tniaaintznsa *vaämksset* ukjtuvatkoko vaatilaan.

Kyv.n työjärjestyksen mukaan ylivartija on kaikkirc vartijoiden esimies, joten alaisia on sen mukaisesti yhtä paljon kilin en vartijoitakin. Vakituksia vartijoita on 45 ja beitiän lisäksi muutamia lomasijaisia.

Kehityskeskusteluja varten varöjksunta on jaettu yhvartijoiden kesken niin, että kukin ylivartija käy kehityskeskustelut 6-7 vartijan kanssa, t

TvSssft tarvittavat tiedot ja taidot:

Työssä tarvitaan hyvSt tiedot vankeinhoitoa koskevistä iäädaksisiä ja vankeinhoiton ja oma» vankilan tulostavoitteista sekä oman vankilaa Idijnllisista ja tdrjoittamattoniiste sään noista, tietoa vauikikiilrturista ja sbni valli tsevisu normeista ja l^aiafantksists, kykyä osJaBiseeu ja luoHnoUiseen

vuoj^aikuhihaeen vankien ja eddiheskilökönnan kanssa, tietoa sätä, millaista oa hyvl halii ota, yleensj tietoa voimassa afevasta lainsäädännästä, byvSI yhteistyötaito» muun benfeilokMnan katissa, hyvää kxrjalista ja «nalh&ta ilmsärateitoa, vicrsidett kteftsQ taitoa, yleistä tietokoneen kSvttotaitoa, tiettyjen. ractokotKoajefnuen IciyttStsitoa (esua. Fortimc, Word, EieJJ), empatiakykyä, hyviä ihraissuhdetAitoja, votastn^yttätailojra, psykologista tietoa amritei käyrisiy ry Bissestä, tietoja psyykkisistä häiriöistä ja sairauksista ja niidea oireista, tietoa htUMB«ista ja haumetdeokiirtijieo h uu>hffl naisesta, jnfatunis-ja ssioiistahaa, lutkäBaisnSkeznysti koko «aakeäBhoidoti kentästä ja koki» rankHan toimiimairta* ustna pistfiä asiat oikeaan tSrbrcsjärjestykseen ja kykyä toimia ja **tehdä** päätöksiä g aineen alaisena myös kri&tälaatius-a.

TyatchtJtvien cdelhrttägiä fvffiunroaälrvgkokcuiHS vuosina:

Arvioin tyotrfitäyieni aäämnkaiseu strnrrttamiseB edefiyttävai] 5 vuoden vähiutEiäistyökocniusta.

Useunmiten ylivartija oa osallisena ja tountsaan johtajna alanteissa, joissa vosniakeinoja joudutaan käyttämään vankia kohtaan tätä eritettäessä*. Niihin tilanteisiin iitfryy aina fyysdsea l(wlduuuhiausen riski ja vsrikontairteunii tai ntuibia eritteisiin öittyvS tartuntatautien saaniiseRriski. Tarrantatautiriski an olemassa my Ss tarkartettaessa vankeja ja heidän omassuttaan. Toistaiseksi uhkailut, bautattdot ja vSfcjvaflanteot vaivontantnldJSkuntaa kohtaan avat olleet erittäni harvhiaisia. Eris täin istUanieideB vastarinnan lisäksi vildvsHaatefcoj* ei ole oliot oikeastaan lainkaan ja nhkailujaksB ja haistatteluja ei ole vmsittiaia kaks vankilassa ollut kuin joitakin, mut» niihinkin on puututte johdonmukaisesti.

KE RRO S YLI VARTU ATS TYÖTEHTÄVÄT JA TOIMENKUVA

ARKISIN

- valvoo aamupalan ruokalassa klo 7.00 alkaen (huomio asianmukaiseen pukeutumiseen, vankien kuntoon (erityisesti päihtymystila), mahdolliseen Icvotto-muuten ja poikkeavaan toimintaan)
käy aamulla osastoilla kyselemässä osastojen tilannetta
- puuttuu aina vangin epäiltyyn päihtymystilaan (päihtymistilantoteamislomakkeen käyttö ja virtsatesti) ja epäasialliseen käyttäytymiseen (esim. haistattelu henkilökunnalle)
- valvoo, että toimintaan sijoitetut vangit menevät asianmukaisesti toimintoihinsa aamulla ja selvittää, mikä on syy toiminnosta poisjättäytymiseen (täytyy olla hyväksyttävä syy, esim. VP tai sairaanhoitajan vastaanotolle meneminen aamulla)
- organisoii henkilöntarkastuksia ja muuta tarkastustoimintaa, kun siihen on aihetta ja löytyy resursseja
- valvoo vankilan eri osastojen päiväjärjestyksen toteutumista mahdollisuuksien mukaan
- pitää ajan tasalla työssä käyvien vankien listaa paperilla ja tietokoneella (muuten toimintaan sijoitukset menevät väärin, vankien toiminnoissa olemista on vaikea valvoa ja vankien tosiasialliset toiminnot jäävät tilastoimatta ja vankilan tulostavoitteet mahdollisesti saavuttamatta vain sen tähden)
- pitää ajan tasalla kerrosylivartijan päiväkirjaa
- pitää ajan tasalla seinätaulua (uusista vangeista nimilaatat taululle; vanki laadun muuttuessa muutos myös nimilaattaan; kirjoilta pois lähtevien nimilaatat kokonaan pois taululta; ulkopuolelle menevien nimilaatat pois osastolta ulkopuolella olevien asianmukaiseen kohtaan (käräjillä, lomalla jne.)
pitää ajan tasalla tietokoneella vangit-listaa yhdessä toi m istoyli vartijan kanssa (vankilaadun muutokset, osaston- ja sellin vaihdot jne.)
tekee päätökset vankien asuttamisesta (ilmoittaa vastaanottoon osoitteet; kuulee vankia ennen hänen asuttamistaan), osastovaihdosta ja sellinvaihdosta tekee siirtolistan päivän muutoksista ja jakaa sen kouluvartijan ja sairaanhoitajan lokeroihin tstoiv:n toimistossa
- jakaa puhelinkortit uusille vangeille osastojen valvomoihin vangin vankilaan tuloa seuraavana päivänä (täyttää kirjan, kenelle annettu, puhelinkorttiin nimi)
- käsittelee ja myöntää tai evää soitto laput aamusta (palauttaa puutteellisesti täytetyt puhelinlaput ilman käsittelyä; huomioi kiellot päällä olevat vangit)
- valvoo vankien lounaan klo 10.45 alkaen ruokalassa
tekee vankien päivittäisen toimintaansijoitus kaavakkeen ja koontikaavakkeen tietokoneella, kopio päivän toimintaansijoitus kaavakkeesta kansioon (vankien ajankäyttö)
- antaa tiedoksi vangeille notaarin kerrosylivartijalle toimittamat tiedoksiannot yms.
- jättää viestit seuraaville kerrosylivartijoille asioista, jotka heidän tulisi tietää (vankien kahnaukset, luvatut sellinvaihdot, vankien hämäräpuuhut jne.), ja raportoi esimiehille asioista, joista heidän tulisi tietää
varmistaa, että osaston vartijat saavat tiedon vankilaatumuutoksista
tukee, ohjaa ja koordinoi osastovartijoita heidän työssään
opastaa ja neuvoo vankeja heidän erinäisissä kysymyksissään ja tarpeissaan.
- etsii työmiehiä avoimiksi ilmoitettuihin työpaikkoihin ja työhalukkaita vangeille työpaikkoja
vertailee vahvuudet toimistoylivartijan kanssa iltapäivällä
- valvoo päivällisen klo 15.30 alkaen ruokalassa
- suorittaa osastojen iltatarkastuksen klo 16.30 alkaen (vankien lukumäärän ja kunnan tarkastaminen sekä kerrosylivartijan päiväkirjan tietojen ja osaston päiväkirjan tietojen vertaaminen, erityisesti vankilaadut)
- toimii osastokokouksen sihteerinä (yleensä keskiviikkona) ja tuo esiin valvontapuolcn näkökohtia asioiden käsittelyssä

LAUANTAISIN, SUNNUNTAISIN JA PYHTSIN

- valvoo aamiaisen klo 8.30 alkaen
- pitää ajan tasalla työssä käyvien vankien listaa
- pitää ajan tasalla seinätaulua
- pitää ajan tasalla tietokoneella vangit-listaa
- pitää ajau tasalla kerrosylivartijan päiväkirjaa
- tekee vankien päivittäisen toimintaansijoitus kaavakkeen ja koontikaavakkeen tietokoneella, kopio päivän toimintaansijoitus kaavakkeesta kansioon (vankien ajankäyttö)

- jakaa puhelinkortit uusille vangeille osastojen valvomoihin vangin vankilaan tuloa seuraavana päivänä (täyttää kirjan, kenelle annettu, puhelinkorttiin nimi)
- tekee päätökset vankien asuttamisesta (ilmoittaa vastaanottoon osoitteet; kuule vankia ennen hänen asuttamistaan käymällä hänen juttusillaan raatkasellissä), osastonvaihtoista ja sellinvaihtoista
antaa tiedoksi vangeille notaarin kerrosylivartijalle toimittamat tiedoksiannot yms.
- tekee siirto listan päivän muutoksista ja jakaa sen kouluvartijan ja sairaanhoitajan lokeroihin tstoivrn toimistossa
- vertailee vahvuudet toimistoy livartij an kanssa iltapäivällä
tapaamiset klo 11.00-14.45 (valvoo tapaamaan tulevien henkilöiden kunnon, ohjaa ja opastaa tapaaajia aulassa, valvoo metallinpaljastimen läpi kulkemisen, vie tapaamislaput tapaamista valvoville vartijoille tapaamishuoneeseen, puuttuu aina tapaamissääntöjen rikkomuksiin)
- valvoo päivällisen klo 15.00 alkaen ruokalassa
- sulkee osastot ja tarkastaa vahvuudet klo 15.30 alkaen
- hoitaa muita edellä arkipäivän kohdalla mainittuja tehtäviä, jotka on hoidettava myös muina kuin arkipäivinä.

*hwr KfUtS** JA S

Luonnos 14.6.2005 LAKIVALIOKUNNAN

MIETINTÖ X/2005 vp

Hallituksen esitys laiksi rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä joulukuuta 2004 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun lain muuttamisesta (HE 261/2004 vp).

Toimenpideoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä toimenpideoitteen Haapamäen vankilan perustamisesta (TPA 34/2003 vp — Lauri Oinonen /kesk), joka on lähetetty valiokuntaan 16 päivänä kesäkuuta 2003.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ma. osastopäällikkö Jarmo Littunen ja hallitusneuvos Leena Kuusama, oikeusministeriö
- apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- budjettisihteeri Juha Majanen, valtiovarainministeriö
- poliisiylitarkastaja Eero Laine, sisäasiainministeriö
- ylitarkastaja Anne Hujala ja hallitussihteeri Päivi Kaartamo, sosiaali- ja terveysministeriö

HE 261/2004 vp
0.1

Versio

- oikeusneuvos Anja Tulenheimo-Takki, korkein oikeus
- presidentti Lauri Melander, Helsingin hovioikeus
- ma. kärjätuomari Petteri Kosonen, Riihimäen kärjäoikeus
- kärjätuomari Heikki Nousiainen, Vantaan kärjäoikeus
- hallinto-oikeustuomari Veijo Tarukannel, Hämeenlinnan hallinto-oikeus
- valtiosyyttäjä Matti Nissinen, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- kihlakunnanvouti Olli Sippola, Turun kihlakunnan ulosottovirasto
- pääjohtaja Esa Vesterbacka ja ylilääkäri Heikki Vartiainen, vankeinhoitolaitos

- oikeudellisen yksikön johtaja Paavo Siltanen, Rikosseuraamusvirasto
- ylitarkastaja Heimo Kangaspunta, Kriminaalihuoltolaitos
- johtaja Kirsti Nieminen, Keravan vankila
- johtaja Sauli Hautakangas, Oulun vankila
- johtaja Anna-Katrina Grönholm, Riihimäen vankila
- johtaja Jaakko Kopra, Vilppulan vankila
- ylilääkäri Hannu Lauerma, Vankimielisairaala
- asianajaja Risto Kyytinen, Suomen Asianajajaliitto
- sihteeri, vartiopäällikkö Reima Laakso, Vankilavirkailijain Liitto VVL ry
- pääsihteeri Kristiina Kouros, Ihmisoikeusliitto ry
- projektipäällikkö Matti Hytönen, KRIS-Suomi ry
- ylilääkäri Antti Holopainen, A-klinikkasäätiö
- toiminnanjohtaja Jukka Mäki, Kriminaalihuollon tukisäätiö KRITS
- professori Eero Backman
- professori Dan Frände
- valtiotieteiden kandidaatti Kimmo Hypen
- professori Pekka Koskinen
- valtiotieteiden kandidaatti Sonja Kurten-Vartio
- professori Raimo Lahti
- dosentti, oikeustieteen tohtori Tapio Lappi-Seppälä
- professori Martti Majanen
- professori Kimmo Nuotio
- professori Ari-Matti Nuutila
- professori Matti Tolvanen
- professori Terttu Utriainen
- professori Pekka Viljanen.

Viitetiedot

Valiokunta on käsitellyt tämän esityksen yhdessä hallituksen esitysten HE 262/2004 vp ja HE 263/2004 vp kanssa.

HALLITUKSEN ESITYS JA TOIMENPIDEALOITE

Vankeinhoitolaitoksen organisaatiota ehdotetaan uudistettavaksi siten, että se muodostuisi nykyisten 21 itsenäisen vankilan ja Vankimielisairaalan sijasta viidestä aluevankilasta sekä valtakunnallisesta terveydenhuoltoyksiköstä. Keskusvirastona toimisi Rikos-seuraamusvirasto.

Aluevankilaan kuuluisi sijoittajyksikkö sekä rangaistuksen täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta vastaavia vankiloita.

Rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäviksi organisaatiomuutoksesta johtuvat tarkennukset. Laissa todettaisiin aluevankilan ja terveydenhuoltoyksikön organisaation pääasiallinen sisältö.

Lain siirtymäsäännöksellä todettaisiin vankilan ja Vankimielisairaalan virkojen muuttuvan lain voimaantullessa Vankeinhoitolaitoksen yhteiseksi, asianomaiseen aluevankilaan tai terveydenhuoltoyksikköön sijoitetuiksi viroiksi.

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti uuden vankeuslain ja tutkintavankeuslain kanssa eli 1 päivänä tammikuuta 2006.

Toimenpidealoite

Toimenpidealoitteessa 34/2003 vp ehdotetaan, että Haapamäelle perustettaisiin vankila.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Valiokunta huomauttaa, että jos nyt käsiteltävänä olevan vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan kokonaisuuden muiden osien voimaantulo lykkääntyy suunniteltua ajankohtaa myöhemmäksi, on myös tämän esityksen mukaisen lain voimaantulo syytä sovittaa siihen nähden tarkoituksenmukaiseksi.

Toimenpidealoite

Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että uusi aluevankilaorganisaatio rakentuu Vankeinhoitolaitoksen olemassa olevan laitokannan varaan ja että olemassa oleva vankipaikkojen lisätarve kohdistuu Kaakkois-Suomen ja Länsi-Suomen aluevankiloihin. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että toimenpidealoite TPA 34/2003 vp hylätään.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että toimenpidealoite TPA 34/2003 vp hylätään.

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuija Brax/vihr
vpj. Susanna Rahkonen /sd
jäsen. Esko Ahonen /kesk
Lasse Hautala /kesk
Tatja Karvonen /kesk
Petri Neittaanmäki /kesk
Heli Paasio /sd
Lyly Rajala/kok
Jukka Roos /sd
Tero Rönni /sd
Petri Salo /kok
Pertti Salovaara /kesk
Minna Sirnö /vas
Timo Soini /ps
Astrid Thors /X
Marja Tiura /kok
Jan Vapaavuori /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.